Handmagsiet 2

BETÆNKNING

OM

Københavns universitets udbygning

Afgivet af
det af undervisningsministeriet nedsatte dispositionsplanudvalg
for Københavns universitet

DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

ex. 2

BETÆNKNING NR. 451

1967

AARHUUS STIFTSBOGTRYKKERIE A/S 1864.67

INDHOLDSFORTEGNELSE

I. Udvalgets kommissorium, sammensætning og arbejdsgang 5

II. Tidligere planer for Københavns universitets udbygning 7

III. Stigningen i Københavns universitets studentertal og lærerstab siden 1961 10

IV. Københavns universitets nuværende bygninger og arealer og de i øjeblikket til brug for universitetet sikrede arealer 12

V. Fakulteternes arealønsker 19

VI. Sammenligning mellem de til rådighed stående arealmuligheder og arealønskerne 21

VIL Udbygning inden for de nu foreliggende arealmuligheder 23

VIII. Københavns universitets fremtidige kapacitet 30

IX. Nye universitetsarealers geografiske placering 34

X. Dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt 39

XI. Overgangsløsninger 46

XII. Omkostningsskøn 49

XIII. Forholdet til Roskilde universitet 54

XIV. Sammenfatning 56

Bilag 65

Tillæg. Peter Bredsdorff's tegnestue:
Redegørelse til Dispositionsudvalget for Københavns universitet vedrørende arealer i Københavns-egnen, som egner sig til en udflytning af universitetet 88

Kapitel I.

UDVALGETS KOMMISSORIUM, SAMMENSÆTNING OG ARBEJDSGANG

Den 15. september 1964 indgik staten og Københavns kommune en aftale om fordeling af arealer i offentligt eje i København. (Se bilag 1). Denne aftale indebar bl. a., at den grund, hvorpå det nuværende Blegdamshospital er beliggende, og de militære arealer ved Svanemøllen kunne indgå i planlægningen af en samlet løsning af Københavns universitets lokaleproblemer.

Endvidere havde det folketingsudvalg, som behandlede lovforslaget om oprettelsen af et universitet i Odense, i sin betænkning af 22. maj 1964 i en udtalelse om lokalesituationen ved de to bestående universiteter anført, at der snarest burde søges tilvejebragt endeligt forslag til en helhedsplan for løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på såvel kortere som længere sigt.

Den 2. februar 1965 nedsatte undervisningsministeriet derefter Dispositionsplanudvalget, som fik følgende kommissorium:

»Det vil påhvile udvalget på grundlag af de nu foreliggende arealmuligheder at fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt. Udbygningsplanen må omfatte såvel arealerne i den indre by som arealerne andetsteds, idet det herved forudsættes, at planerne for den indre by efter det nu foreliggende søges begrænset mest muligt. Man henleder i denne forbindelse opmærksomheden på forudsætningerne i forbindelse med folketingets behandling af loven om universitetet i Odense, hvorefter kapaciteten for Københavns universitet på længere sigt ikke findes at burde overstige 12-14.000 studerende.

Man forventer, at indstillingen fra udvalget udformes således, at den vil kunne forelægges for Planlægningsrådet for de højere uddannelser med henblik på tilvejebringelsen af en rammebevillingslov til gennemførelse af de nødvendige byggearbejder i en kommende ti-årig periode, og forudsætter i øvrigt, at udvalgets arbejde i det hele tilrettelægges i nær kontakt med Planlægningsrådet for de højere uddannelser«.

Udvalget fik følgende sammensætning:

Som repræsentanter for undervisningsministeriet:

Departementschef Agnete Vøhtz, formand.
Kontorchef, senere afdelingschef Bjørn Brynskov.
Administrationschef Vagn Jensen.

Som repræsentant for Planlægningsrådet for de højere uddannelser:

Rådsformand K. Helveg Petersen.

Som repræsentanter for Københavns universitet:

Rektor, professor, dr. polit. Carl Iversen.
Kurator E. A. Koch.
Fg. kontorchef Davidsen Jensen.

Udpeget af det teologiske fakultet:

Professor, dr. theol. Eduard Nielsen.

Udpeget af det filosofiske fakultet:

Professor, dr. phil. Hans Sørensen.
Professor, dr. phil. Johnny Christensen.

Udpeget af det rets- og statsvidenskabelige fakultet:

Professor, dr. jur. Bent Christensen.

Udpeget af det lægevidenskabelige fakultet:

Professor, dr. med. Fritz Buchthal.
Professor, dr. med. K. Brøchner-Mortensen.

Udpeget af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet:

Professor H. Højgaard Jensen.

Professor, dr. phil. Henning Sørensen.

Efter at departementschef Agnete Vøhtz på grund af alder havde fået bevilget afsked fra den 1. oktober 1965, blev hvervet som formand for udvalget overdraget til afdelingschef Bjørn Brynskov.

Udvalgets sekretariatsforretninger har været varetaget af fuldmægtig Ernst Goldschmidt, undervisningsministeriet, med bistand af fuldmægtig P. M. Munch-Petersen, undervisningsministeriet, og fuldmægtig G. Friis Petersen, universitetskuratoriet.

Professor, dr. med. Mogens Fog har, efter at han var blevet valgt til rektor for Københavns universitet, deltaget i udvalgets 3 sidste møder.

Udvalget begyndte sit arbejde med at søge tilvejebragt et overblik over, hvilke udbygningsmuligheder de i kommissoriet omtalte arealer indebar, og over hvilke arealønsker der forelå.

En sammenstilling af disse oversigter viste, at der ikke var mulighed for at tilfredsstille arealønskerne inden for de til rådighed værende arealer. Udvalget anmodede derfor i december 1965 undervisningsministeriet om at optage forhandling med boligministeriet med henblik på at få Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks stillet til rådighed for Københavns universitet, efterhånden som udflytningen af højskolen finder sted. Endvidere pegede udvalget i sin redegørelse af 7. marts 1966 til brug ved udarbejdelsen af lovforslaget om centre for højere uddannelser på, at arealmulighederne selv med inddragelse af Østervoldgadekomplekset ikke ville give nogen reserve på blot lidt længere sigt, såfremt de nu foreliggende arealønsker skulle opfyldes. Hertil kom, at udvalget mente, at de nu fremsatte ønsker ville vise sig utilstrækkelige til at dække behovet. Man fremhævede derfor, at det ville være ønskeligt at inddrage yderligere arealer i planlægningen af Københavns universitets udbygning. (Se bilag 2).

Efter modtagelsen af denne redegørelse har undervisningsministeren givet sin tilslutning **til,** at udvalget inddrog andre arealmuligheder end de i kommissoriet nævnte i sine overvejelser.

I marts 1966 tiltrådte kgl. bygningsinspektør, arkitekt Nils Koppel udvalgsarbejdet, og spørgsmålet om inddragelse af yderligere arealer i planlægningen af Københavns universitets udbygning blev udvidet til også at omfatte de perspektiver, der måtte ligge i tilvejebringelse af muligheder for en geografisk samling af universitetet på langt sigt.

For at skaffe sig et forsvarligt og realistisk grundlag for disse udvidede overvejelser har udvalget på forslag af kgl. bygningsinspektør Koppel inddraget professor, arkitekt Peter Bredsdorff og arkitekt Stefan Ott i arbejdet. Den som tillæg til betænkningen optagne rapport fra de to arkitekter har ligget **til** grund for udvalgets endelige overvejelser og konklusioner vedrørende Københavns universitets udbygning.

Herudover har ekspeditionssekretær Lillesø og senere arkitekt Finn Poulsen for Byggeadministrationen for de højere læreanstalter deltaget i udvalgets møder, ligesom kontorchef Vagn Rud Nielsen, boligministeriet, afdelingsarkitekt hos boligministeriets kommitterede i byplansager H. Marcussen, rigsbibliotekar Palle Birkelund og kontorchef ved Rigsbibliotekarembedet Estrid Bjerregaard har deltaget i enkelte af udvalgets møder.

Udvalget har holdt 20 møder. Desuden har en arbejdsgruppe bestående af professor, arkitekt Peter Bredsdorff, professor, dr. jur. Bent Christensen, professor, dr. phil. Johnny Christensen, fuldmægtig Ernst Goldschmidt, kontorchef Davidsen Jensen, professor H. Højgaard Jensen, kgl. bygningsinspektør Nils Koppel, professor, dr. theol. Eduard Nielsen, arkitekt Stefan Ott, fuldmægtig G. Friis Petersen og arkitekt Finn Poulsen holdt 4 møder.

Kapitel II.

TIDLIGERE PLANER FOR KØBENHAVNS UNIVERSITETS UDBYGNING

1. Betænkningerne af 1958 og 1961.

På et møde den 11. februar 1957 fremsatte daværende finansminister Viggo Kampmann ønske om at få opstillet en generalplan for Københavns universitets byggeri i de kommende ti år. Umiddelbart efter dette møde blev fakulteter og institutter anmodet om at fremsætte deres ønsker, og på grundlag af de indkomne svar udarbejdede universitetets rektor og kurator derefter den ønskede tiårsplan, der blev afgivet til undervisningsministeriet den 13. juli 1957.

Denne første generalplan havde dog en meget skitsemæssig karakter. Dette skyldes formentlig dels den korte tid, der havde været til rådighed, dels at adskillige universitetslærere på baggrund af de mange skuffelser, man havde oplevet under de talrige resultatløse drøftelser om nybyggeri for universitetet gennem hele efterkrigsperioden, nærede en forståelig tvivl om, hvorvidt der denne gang lå mere realitet bag, og derfor indskrænkede sig til at give meget summariske redegørelser for det fremtidige lokalebehov. Resultatet var, at den samlede plan i høj grad undervurderede Københavns universitets behov for udvidelser.

Også på Århus universitet havde man udarbejdet en redegørelse for dette universitets byggebehov i de kommende ti år.

Undervisningsministeriet nedsatte derefter den 24. september 1957 et udvalg til at gennemgå de af universiteterne udarbejdede oversigter og opstille et byggeprogram for begge universiteter for ti-året 1958/59-1967/68. Dette såkaldte ti-årsudvalg indstillede i *betænkning nr. 201 af 12. juli 1958,* at der i den pågældende tiårsperiode skulle gennemføres byggearbejder for i alt 98 mill. kr. fordelt med ca. 76,5 mill. kr. ved Københavns universitet og 21,5 mill. kr. ved Århus universitet.

Indstillingen indgik med enkelte modifikationer i den beretning, som Det økonomiske Sekretariat samme år afgav til regeringens økonomiudvalg om den højere uddannelse og forskningens samlede investeringsbehov, og som dannede grundlag for et investeringsprogram for femåret 1958/59–1963/64, der betød iværksættelsen af en række større byggearbejder ved de to universiteter.

Tiårsudvalget havde dog taget forbehold om, at ændringer og udvidelser af tiårsbyggeprogrammet kunne blive nødvendige, hvis udvalgets forudsætninger skulle ændre sig i løbet af tiårsperioden.

Sådanne ændrede forudsætninger viste sig hurtigt. Navnlig begyndte tilgangen til universitetsstudierne at stige kraftigt, og da regeringens økonomiudvalg i 1960 havde anmodet et udvalg under Det økonomiske Sekretariat om at tage det generelle investeringsprogram for undervisning og forskning op til revision på grundlag af en prognose for udviklingen i elev- og lærertal, anmodede undervisningsministeriet i begyndelsen af 1961 tiårsudvalget om at tage universiteternes byggeprogram op til revision og udarbejde en oversigt over de forventede investeringer indtil 1970 med konkrete forslag til investeringer i hvert af finansårene 1961/62—1965/66.

Den 27. oktober 1961 afgav udvalget sin *anden betænkning.* (Betænkning nr. 296 om universiteternes byggeprogram i tiåret 1961/62—1970/71. I denne betænkning regnede man med, at antallet af studerende ved Københavns universitet i hvert fald ville blive fordoblet i løbet af tiårsperioden fra 7.500

til 14.000-15.000, og man anså det for forsvarligt og i nogen grad nødvendigt at basere planerne for universitetets udbygning på disse tal.

Udvalget var i sin første betænkning gået ud fra, at de humanistiske fakulteter (det filosofiske, det teologiske og det rets- og statsvidenskabelige fakultet) samt administrationen m. m. skulle forblive i det gamle universitetskvarter i *den indre by*, medens det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets institutter skulle samles ved *Rigshospitalet* og på *Nørre Fælled*, idet visse fag inden for den naturhistorisk-geografiske faggruppe dog skulle placeres i bebyggelsen *i og omkring Den botaniske Have*. I den anden betænkning tog udvalget sit udgangspunkt i disse forudsætninger.

Forudsætningen om de humanistiske fakulteters forbliven i *den indre by* byggede på den i 1960 af finansudvalget og i 1961 af Københavns borgerrepræsentation godkendte overenskomst, hvorefter der skulle sikres universitetet udvidelsesmuligheder for de næste 50 år, dels ved at der i henhold til byplanlovens § 2, stk. 2, nr. 4, gennemførtes en partiel byplanvedtægt, som reserverede ejendomme med et samlet bruttoetageareal på 37.000 m^2 til universitetsformål i periodens første halvdel, dels ved at kommunen af hensyn til universitetets udvidelsesbehov i periodens anden halvdel gav tilsagn om at ville søge at bevare ejendomme med et samlet bruttoetageareal på 24.000 m^2 som overvejende beboelsesejendomme.

Udvalget gik ud fra, at hele *Nørre Fælled* med undtagelse af de arealer, der var tildelt de andre her placerede uddannelsesinstitutioner, Danmarks Højskole for Legemsøvelser, Danmarks farmaceutiske Højskole og Københavns Tandlægehøjskole samt det daværende Militærhospital, skulle udnyttes til universitetsformål.

Udvalget fandt dog, at det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets udvidelsesmuligheder ikke hermed ville være tilstrækkeligt sikrede, og man anbefalede derfor kraftigt et tidligere fremsat forslag om, at det nuværende *Blegdamshospitals arealer* blev stillet til rådighed for universitetsformål.

Udvalget forudsatte, at *Danmarks tekniske Højskoles Sølvtorvskompleks* efter udflytningen til Lundtofte blev overtaget af den naturhistorisk-geografiske faggruppe, og man pegede på, at det ville være meget ønskeligt, om *Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks* efter udflytningen kunne omdannes til et geologisk centralinstitut.

Endelig gjorde udvalget, efter at spørgsmålet om frigivelse af væsentlige dele af de københavnske kasernearealer til civile formål var blevet rejst fra anden side, opmærksom på det ønskelige i, at sådanne *kasernearealer* blev stillet til rådighed for universitetsformål og kollegiebyggeri eller blev anvendt til mageskifte med arealer, som måtte være bedre egnede til de nævnte formål, da man måtte regne med, at Københavns universitets udvidelsesbehov på længere sigt ikke ville kunne tilgodeses inden for de allerede i betænkningen omhandlede arealer.

Udvalget opgjorde udvidelses- og investeringsbehovet i tiårsperioden som anført i tabel 1.

Tabel 1.

	Nettoetage-areal m^2	Investering 1961–66 mill kr.	Investering 1966–71 mill. kr.	I alt mill. kr.
Indre by (de 3 humanistiske fakulteter, administration m.v.)	12.860	18,3	8,7	27,-
Det lægevidenskabelige fakultet	36.250	29,2	40,8	70,-
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet	77.000	84,9	81,7	166,6
Diverse fællesformål på Nørre Fælled		1,2	2,4	3,6
I alt	126,110	133,6	133,6	267,2

2. Gennemførelse af udbygningsplanen af 1961.

Der er i bilag 3 givet en oversigt over, i hvilken udstrækning de vigtigste af de byggearbejder, der i betænkningen af 27. oktober 1961 var foreslået gennemført i finansårene 1961/62-1965/66, er blevet sat i værk. Det samlede resultat er anført i tabel 2.

Da størrelsen af de i betænkningen af 1961 foreslåede investeringer var opgjort i de i 1961 gældende priser, er også de i ovenstående tabel anførte tal angivet i 1961-priser

Tabel 2.

Mill. kr. (1961-priser)	1961–66 Gennemført eller påbegyndt	Rest	1966–71	I alt
Indre by	2,4	2,1	22,9	27,4
Det lægevidenskabelige fakultet	2,3	2,5	66,0	70,8
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet	51,9	4,5	112,7	169,1
Diverse fællesformål	0,6	0,1	2,8	3,5
	57,2	9,2	200,6	270,8[1])

[1]) Afvigelserne fra totalbeløbene i tabel 1 skyldes ændringer i byggeplanerne under projekteringen.

for at muliggøre en sammenligning mellem foreslåede og iværksatte byggerier. De i kolonne 2 anførte restbeløb angiver kun de byggeudgifter - stadig regnet i 1961-priser - som resterer på de allerede påbegyndte byggearbejder, og tallene i kolonne 3 omfatter derfor den del af hele tiårsprogrammet, som man endnu ikke er begyndt at realisere.

Som det vil ses af tabellens nederste linie, er der i femåret 1961-66 investeret godt 57 mill. kr. - stadig opgjort i 1961-priser - medens betænkningen af 1961, som det fremgår af nederste linie i tabel 1, regnede med, at der i de forløbne fem år skulle være investeret 133,6 mill. kr. Det vil altså sige, at kun knap 44 pct. af det opstillede program er blevet virkeliggjort. Medregner man de 9,2 mill. kr. – fremdeles i 1961-priser - som vil medgå til fuldførelse af de allerede igangværende byggearbejder, kommer man op på 66,4 mill. kr. eller knap halvdelen af det for finansårene 1961/62-1965/66 opstillede investeringsprogram eller knap en fjerdedel af det samlede tiårsprogram.

Da priserne jo imidlertid er steget år for år, er de faktisk medgåede beløb en del større; der er i femåret 1961—66 i alt investeret knap 70 mill. kr. i nybyggeri, hvortil kommer, at der er givet bevillinger til areal- og ejendomserhvervelse på i alt 14 mill. kr.

Det fremgår endvidere af tabel 2, at ca. 90 pct. af de i det forløbne femår iværksatte bygningsinvesteringer er kommet det matematisk-naturvidenskabelige fakultet til gode; det drejer sig først og fremmest om H. G. Ørsted Institutet og Zoologisk Centralinstitut. Inden for de andre fakulteter falder de største beløb på ombygningen af Bispetorvsannekset til brug for historikere og slavister og opførelsen af en bygning til den retskemiske afdeling ved Farmakologisk institut.

Ved det iværksatte nybyggeri er der tilvejebragt ca. 52.000 m^2 bruttoetageareal til brug for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet og ca. 1.200 m^2 bruttoetageareal til det lægevidenskabelige fakultet.

Af de 14 mill, kr., der er bevilget til areal- og ejendomserhvervelse, er der anvendt 7,2 mill. kr. i den indre by og 6,6 mill. kr. i området omkring Nørre Fælled. Der er herved fremskaffet bruttoetagearealer på henholdsvis 10.500 m^2 og 7.000 m^2.

Hertil kan føjes, at der i finansårene 1961/62-1965/66 ved nedlæggelse af ledigblevne tjenesteboliger er indvundet et bruttoetageareal på 4.000 m^2 til brug for universitetets institutter m. v. Endelig er der indgået lejemål omfattende ca. 4.800 m^2 bruttoetageareal i den indre by og ca. 4.000 m^2 bruttoetageareal i området omkring Nørre Fælled.

En væsentlig årsag til, at tiårsbetænkningens byggeprogram for femårsperioden 1961–66 ikke har kunnet gennemføres i det forudsatte omfang, har været vanskelighederne med at tilvejebringe de fornødne arealer i tilstrækkeligt omfang. For det matematisk-naturvidenskabelige fakultets vedkommende var dette fakultets byggearbejder i den omhandlede periode især tænkt gennemført på Nørre Fælled, som universitetet i forvejen rådede over. Dette er baggrunden for, at det i særlig grad er dette fakultets byggeprogram, som har kunnet gennemføres.

Når det er påkrævet at tage den i betænkningen af 1961 opstillede udbygningsplan for Københavns universitet op til fornyet overvejelse og revision, skyldes det ikke alene, at det ikke hidtil er lykkedes at gennemføre denne plan i det forudsatte omfang. Det beror også på, at en række af de forudsætninger, man dengang byggede på, har vist sig ikke at holde stik.

Til belysning heraf skal nedenfor anføres nogle tal til belysning dels af *stigningen i studentertallet,* som har vist sig at være langt stærkere, end man regnede med i 1961, dels af den bl. a. heraf afødte *forøgelse af lærerstaben.* Andre væsentlige ændringer i de forudsætninger, der må lægges til grund for en udbygningsplan for Københavns universitet, vil blive omtalt i de følgende kapitler.

Kapitel III.

STIGNINGEN I KØBENHAVNS UNIVERSITETS STUDENTERTAL OG LÆRERSTAB SIDEN 1961

1. Stigningen i studentertallene.

Da tiårsbetænkningen blev udarbejdet i 1960-61, var der indskrevet 7.500 studerende ved Københavns universitet, og som nævnt i kapitel II regnede udvalget med, at den stigning i antallet af bestående studentereksaminer, som allerede havde manifesteret sig, ville medføre, at universitetet i 1971 i hvert fald ville have 14.000-15.000 studerende.

Den faktiske stigning i antallet af dimittender såvel som i tilgangen til og i den samlede studenterbestand ved Københavns universitet fremgår af tabel 3.

Som det vil ses, er udviklingen forløbet væsentligt hurtigere, end tiårsudvalget forudså. Allerede i 1964 nåede man op på det samlede antal indskrevne studerende, som udvalget regnede med, at man ville nå i 1971.

Som det vil ses af tabellen, er tilgangen til Københavns universitet vokset stærkere end stigningen i antallet af bestående studentereksaminer. Dette fremgår endnu tydeligere af tabel 4, hvor man har beregnet de procentvise andele af de enkelte studenterårgange, Københavns universitet har måttet tage imod.

Betragter man universiteternes stilling sammenlignet med forholdene ved de højere læreanstalter, får man det samme billede, således som det fremgår af tabel 5, hvis tal dog ikke har kunnet føres længere frem end til 1965.

Medens den samlede studenterbestand ved de højere læreanstalter kun er øget med knap 9 pct., er den ved Århus universitet steget med knap 75 pct. og ved Københavns universitet med ca. 85 pct. i perioden 1961 til 1965. Resultatet heraf er, at medens godt halvdelen af samtlige ved universiteter og højere læreanstalter indskrevne i 1961 stu-

Tabel 3.

	Bestående studentereksaminer		Københavns universitet			
			Tilgang		Bestand	
	Antal i alt	1961=100	I alt	1961=100	I alt	1961=100
1961	5.438	100.0	2.478	100.0	9.118	100.0
1962	6.352	116.8	2.958	119.4	10.700	117.4
1963	6.943	129.5	3.278	132.8	12.365	135.6
1964	7.835	144.1	3.787	153.8	14.463	158.6
1965	8.958	167.3	4.424	178.5	16.900	185.3
1966	8.144	149.8	4.070[1])	164.0	18.273	204.0

[1]) Beregnet på grundlag af tilgangen pr. 1. september 1966 med et tillæg for efterimmatrikulationer, der på grundlag af tidligere års erfaringer er sat til 14 pct.

Tabel 4.

	Pct.
1961	46
1962	47
1963	47
1964	48
1965	49
1966	50

derede ved Københavns universitet, var dettes andel af den samlede bestand af studerende steget til 60 pct. i 1965.

Tabel 5.

	1961		1965	
	Antal	Pct	Antal	Pct.
Studenterbestand ved				
Københavns universitet	9.118	51.8	16.900	60.2
Århus universitet	2.988	17.0	5.178	18.5
de højere læreanstalter	5.490	31.2	5.975	21.3
Samlet bestand ved universiteter og læreanstalter	17.596	100.0	28.053	100.0

Tabel 6.

	Samlet antal bevilgede stillin;.'er		Stigning pct.
	pr. 1. april 1961	pr. 1. april 1966	
Professorer	155	187	21
Direktører	3	3	
Praktikantprofessorer under det lægevidenskabelige fakultet	15	15	-
Afdelingsledere og docenter	72	120	60
Amanuenser og videnskabelige assistenter	245	485	98
Lektorer (incl. udenlandske lektorer og hovedstillingslektorer)	167	309	85

2. Forøgelsen af lærerstaben.

Nedenstående tabel 6 belyser stigningen i antallet af universitetslærere og forskere ved Københavns universitet i perioden 1961-65.

Det vil ses af tabellen sammenholdt med tabel 3, at antallet af amanuenser og videnskabelige assistenter er forøget så nogenlunde i takt med stigningen i studentertallet. Antallet af lektorer er øget knap så stærkt, men har dog i nogen grad holdt trit med opgangen i studenterbestanden. Derimod er antallet af professorater som det vil ses, kun forøget med godt 20 pct. i denne periode, hvor antallet af indskrevne studenter blev godt og vel fordoblet. Det skal bemærkes, at man ikke ved sammenlægning af tallene i tabellens to første kolonner når til det samlede antal ansatte personer, idet lektorater i mange tilfælde beklædes af afdelingsledere, amanuenser eller videnskabelige assistenter. I samme tidsrum er antallet af ikke-videnskabelige stillinger steget fra 380 til 713, altså med 88 pct.

Den kraftige udvidelse såvel af det videnskabelige personale som deres ikke-videnskabelige medhjælpere stiller derfor ligesom det voksende studentertal krav om arealudvidelser, der ligger langt ud over de i tiårsbetænkningen af 1961 forudsatte.

Det kan i denne sammenhæng tilføjes, at antallet af stipendiatstillinger (kandidatstipendiater og universitetsadjunkter) er forøget fra 46 til 197. Også til størsteparten af denne gruppe af unge forskere, hvorfra fremtidens universitetslærere i vidt omfang skal rekrutteres, vil det være påkrævet at skaffe arbejdsplads på universitetets institutter og laboratorier.

Kapitel IV.

KØBENHAVNS UNIVERSITETS NUVÆRENDE BYGNINGER OG AREALER OG DE I ØJEBLIKKET TIL BRUG FOR UNIVERSITETET SIKREDE AREALER

Som udgangspunkt for sine overvejelser har udvalget tilvejebragt en oversigt over de bygninger og arealer, der allerede står eller kan ventes stillet til rådighed for Københavns universitet. Dette var påkrævet, allerede fordi det i udvalgets kommissorium udtrykkeligt hedder, at det vil påhvile udvalget *på grundlag af de nu foreliggende arealmuligheder* at fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt. Men i øvrigt må selvsagt også en udbygningsplan, der forudsætter yderligere arealerhvervelser, tage mulighederne for udnyttelse af de forhåndenværende bygninger og arealer med i betragtning.

1. Den indre by.

I den indre by råder Københavns universitet for tiden over et bruttoetageareal på 38.900 m^2, hvoraf 4.750 m^2 dog er lejede lokaler. En oversigt over de enkelte ejendomme og deres udnyttelse til universitetsformål er givet i bilag 4. Så godt som alle disse lokaler anvendes af de tre humanistiske fakulteter samt universitetets administration m. v.

Af denne lokalemasse er 17.500 m^2 oprindelig opført til brug for universitetet, nemlig dels selve universitetskarreen mellem Frue Plads, Nørregade, Krystalgade og Fiolstræde, omfattende universitetets hovedbygning, kommunitetsbygningen, det tidligere Zoologisk Museum og konsistoriebygningen, dels bebyggelsen i området mellem Studiestræde og Set. Pedersstræde, omfattende Studiegården, Universitetsannekset og kuratoriebygningen. De øvrige ejendomme er bygget til andre formål og heraf er kun Metroannekset, den tidligere Metropolitanskole, opført til undervisningsbrug; disse lokaler har derfor måttet ombygges i større eller mindre omfang for at kunne anvendes af universitetet.

I henhold til den i kapitel II omtalte partielle byplanvedtægt, der omfatter ejendomme med et samlet bruttoetageareal på 37.000 m^2, vil der til brug for universitetet - om nødvendigt ved ekspropriation — kunne erhverves ejendomme, hvori der - udover de 17.000 m^2 brutto, universitetet allerede råder over — skønnes at kunne indrettes universitetslokaler med et samlet bruttoetageareal på 20.000 m^2. Dette forudsætter dels nedrivning af eksisterende bygninger og opførelse af nye, dels ombygning og modernisering af bevaringsværdige bygninger.

I de ejendomme, Københavns kommune som ligeledes omtalt i kapitel II over for staten har påtaget sig at søge bevaret som overvejende beboelsesejendomme af hensyn til universitetets udvidelsesbehov på længere sigt, skulle der kunne fremskaffes et yderligere bruttoetageareal på 24.000 m^2. Der er i øvrigt allerede foretaget et par ejendomskøb inden for dette område. Det samlede etageareal vil dog ikke kunne udnyttes til universitetsformål, idet 7.400 m^2 er forudset bibeholdt som butiksareal.

2. Området omkring Botanisk Have.

I området omkring Botanisk Have disponerer Københavns universitet over et bruttoetageareal på 10.700 m^2, omfattende Botanisk institut, de biologiske institutter, Mineralogisk-geologisk institut og det gamle observatorium. Endvidere er universitetet i gang med at overtage Danmarks tekniske Højskoles Sølvtorvskompleks, der i alt har et bruttoetageareal på 16.000 m^2.

KØBENHAVNS UNIVERSITET: Arealer i den indre by

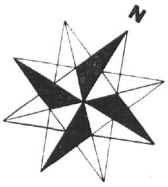

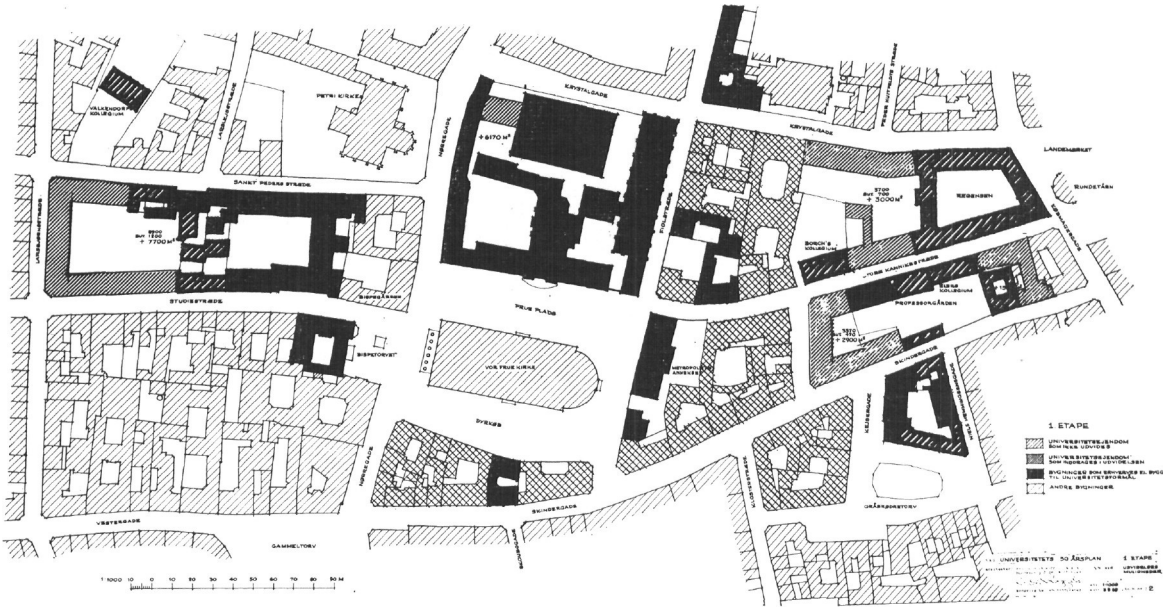

Signaturforklaring:

BYGNINGER, DER EJES AF KØBENHAVNS UNIVERSITET:

Bygninger, der **anvendes** til egentlige universitetsformål

Kollegier samt bygninger, der enten endnu ikke eller kun delvis anvendes til universitetsformål

BYGNINGER, DER IKKE EJES AF KØBENHAVNS UNIVERSITET:

Bygninger, der erhverves eller bygges til universitetsformål, 1. etape (i henhold til byplan og overenskomst med Københavns Kommune)

Bygninger, der eventuelt senere erhverves til universitetsformål, 2. etape jvf. bilag til byplan og overenskomsten. Er ikke byplansikret

januar 1967

Eva og Nils Koppel arkitekter m.a.a. Lundtoftevej 100 Lyngby 88 05 88

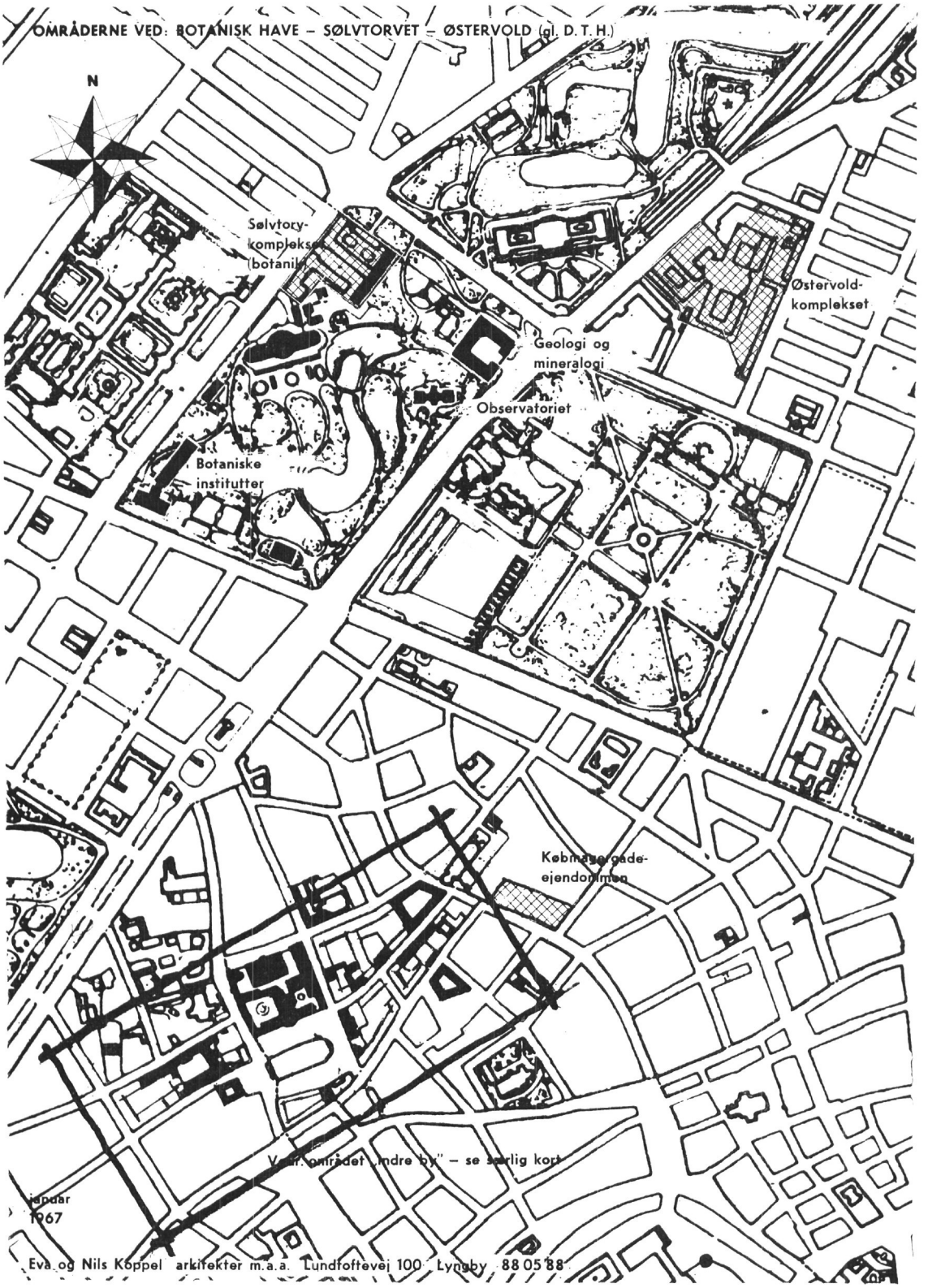
OMRÅDERNE VED: BOTANISK HAVE – SØLVTORVET – ØSTERVOLD (gl. D. T. H.)
N
Sølvtory-
kompleks
(botanik)
Østervold-
kompleks
Geologi og
mineralogi
Observatoriet
Botaniske
institutter
Københavns gade-
ejendomme
Vest: Området "indre by" – se særlig kort
januar
1967
Eva og Nils Koppel arkitekter m.a.a. Lundtoftevej 100 Lyngby 88 05 88

Medens den bygning, der rummer de biologiske institutter, og som har et etageareal på 2.500 m^2 brutto, er opført efter den anden verdenskrig, er de øvrige bygninger af ældre dato.

3. Området omkring Nørre Fælled og Rigshospitalet.

På *Nørre Fælled* råder det matematisk-naturvidenskabelige fakultet over bygninger med et samlet etageareal på 52.000 m^2 brutto. Det drejer sig om H. G. Ørsted Institutet, der omfatter institutter for matematik, fysik og kemi, og om Zoologisk Centralinstitut, omfattende Zoologisk laboratorium og studiesamling, det endnu ikke færdigindrettede nye Zoologiske Museum samt institutter for almindelig zoologi og sammenlignende anatomi; alle disse bygninger er opført inden for den sidste halve snes år og vil derfor være anvendelige til universitetsformål i mange år frem i tiden. Der foreligger endvidere konkrete planer om i tilslutning til Zoologisk Centralinstitut at opføre en bygning for zoofysiologi, gymnastikteori og populationsgenetik.

Inden for samme område råder det lægevidenskabelige fakultet over Anatomisk institut og institutterne for eksperimentel kirurgi og medicin, der er opført henholdsvis i begyndelsen af 1940-erne og i midten af 1950-erne, og som omfatter et samlet areal på 10.395 m^2 brutto.

Arealet er endnu ikke fuldt udbygget, men det forudsættes anvendt til udvidelser af bestående institutter, og man regner ikke med her at kunne placere nye institutter.

Ved *Rigshospitalet* disponerer det matematisk-naturvidenskabelige fakultet over Zoofysiologisk institut og Gymnastik-teoretisk institut med et samlet areal på 5.800 m^2 brutto.

Det lægevidenskabelige fakultet råder ved Rigshospitalet over et etageareal på 26.203 m^2 brutto, som rummer institutter for arvebiologi, fysiologi, biokemi, biofysik, almindelig patologi, farmakologi, retsmedicin, patologisk anatomi, hygiejene og neurofysiologi. Disse institutter, der ikke er omfattet af loven om Rigshospitalets udbygning, vil ved udvidelser og nybyggeri kunne udvides med maksimalt 10.000 m^2 brutto.

På Blegdamsvej ligger det tidligere fysisk-kemiske institut og Niels Bohr institutet (institut for teoretisk fysik) med et samlet bruttoetageareal på 10.000 m^2. Dette institut, der også huser Nordisk institut for teoretisk Atomfysik (NORDITA), har ingen udvidelsesmuligheder, og en flytning vil være påkrævet inden for et kortere åremål. Niels Bohr institutet råder i øvrigt over en afdeling på 3.000 m^2 brutto ved Risø.

Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet har gennem lejemål fået rådighed over 4.000 m^2 brutto i en industriejendom i *Haraldsgade*, hvor Geografisk institut har til huse.

Endelig råder universitetet i *Rådmandsgade* over en bygning med et bruttoetageareal på 7.000 m^2, som vil kunne udvides med ca. 12.000 m^2 brutto. Denne bygning vil blive indrettet til indtil videre at tjene til brug for det lægevidenskabelige fakultets førstedels-undervisning.

4. Nye arealer.

Ifølge aftalen af 15. september 1964 mellem staten og Københavns kommune vil det nuværende Blegdamshospitals grund og de militære arealer ved Svanemøllen: Vognmandsmarken og Ryvangen kunne stilles til rådighed for Københavns universitet.

a. *Blegdamsarealet.*

Dette areal, der ligger mellem Blegdamsvej, Tagensvej og Nørre Allé, vil etapevis blive overdraget til universitetet. Det er på ca. 71.000 m^2. På dette areal vil der formentlig kunne opføres et etageareal på ca. 120.000 m^2 brutto.

Den første del af arealet - ca. 10.000 m^2 - beliggende på hjørnet af Blegdamsvej og Tagensvej - forventes afgivet 1. april 1968. Det er tanken da på dette areal til brug for det lægevidenskabelige fakultet at påbegynde opførelsen af et stort institutkompleks (Panuminstituttet), der, når det er fuldført, må antages at beslaglægge hele arealet.

b. *Vognmandsmarken og Ryvangen.*

Vognmandsmarken, der ligger imellem banelinierne Svanemøllen-Hellerup, Svanemøllen -Nørrebro og Hellerup-Lyngbyvejens stati-

UNIVERSITETSPARKEN (Nørre Fælled) – BLEGDAMS- OG RIGSHOSPITALSOMRÅDERNE M.V.

N

RÅDMANDSGADEAREALERNE:
Mat. nat. videnskb. fakultet
og lægevidensk. fakultet

Institut for almen
medicin og
grundl.

Medicinsk-
anatomisk
institut

Udvidelse for
Zoologisk centralinst.

Udvid. areal for
mat. nat. videnskb. fakultet

H. C. Ørsted
instituttet

Rigshospitalet
Tagensvej afd.

Nyt patologisk og
retsmedicinsk inst.

Niels Bohr
instituttet

Rigshospitalet

Blegdamsområdet:
Panum instituttet
(lægevidenskabelige
fakultet)

januar
1967

Eva og Nils Koppel arkitekter m.a.a. Lundoftevej 100 Lyngby 88 05 88

100 0 100 200 300 400 500 1:6000

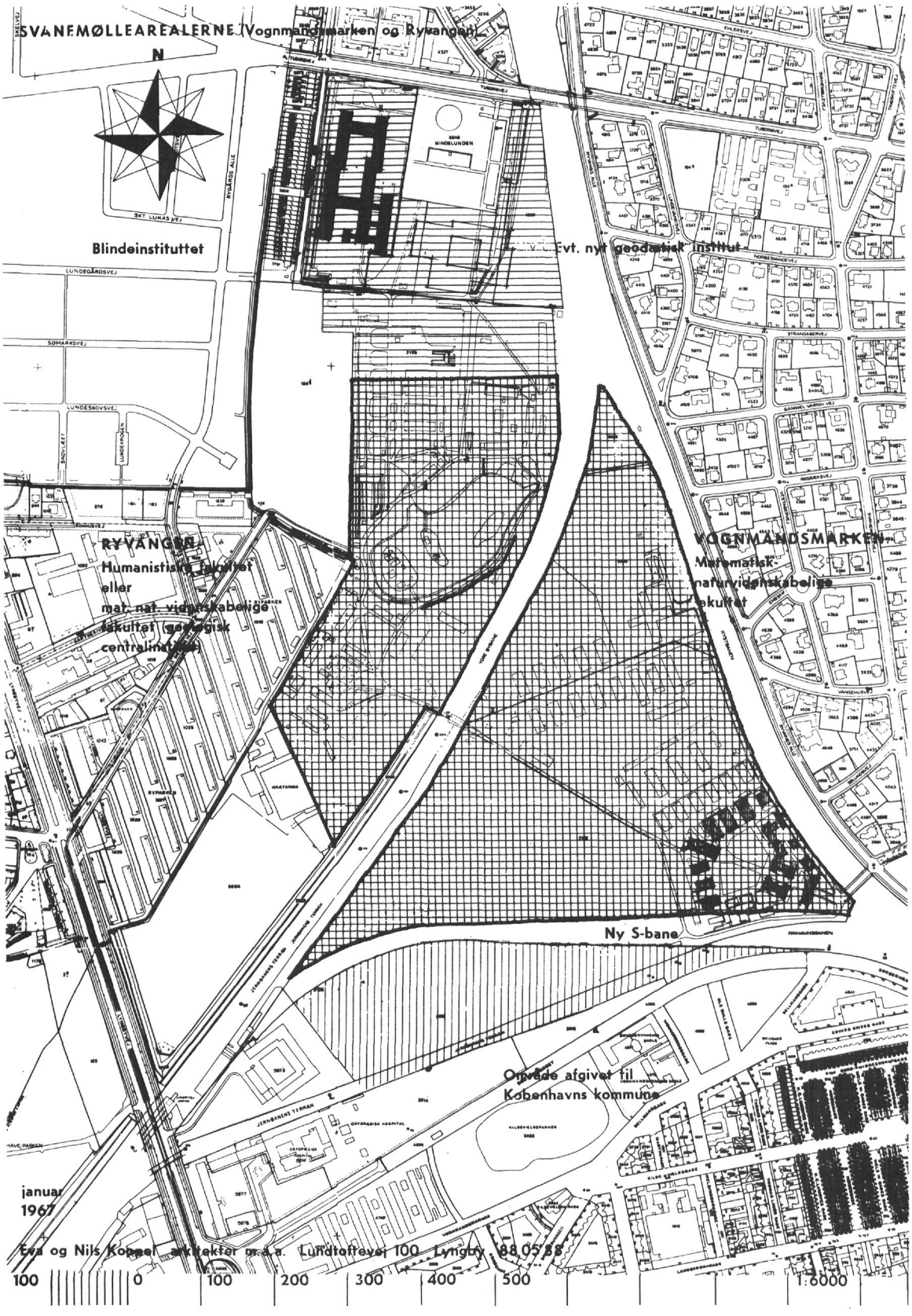
SVANEMØLLEAREALERNE (Vognmandsmarken og Ryvangen)
N
Blindeinstituttet
Evt. nyt geodætisk institut
RYVANGEN
Humanistisk fakultet
eller
mat. nat. videnskabelige
fakultet (geologisk
centralinstitut)
VOGNMANDSMARKEN
Matematisk-
naturvidenskabelige
fakultet
Ny S-bane
Område afgivet til
København kommune
januar
1967
Eva og Nils Koppel arkitekter m.a.a. Lundtoftevej 100 Lyngby 88 05 88
100 0 100 200 300 400 500 1:6000

on, er på i alt 307.000 m[a]. Herfra går dog ca. 100.000 m^2, da der skal anlægges en ny S-banelinie mellem Svanemøllens station og Lyngbyvejens station, og da Københavns kommune ifølge aftalen af 15. september 1964 skal have overdraget det areal på ca. 60.000 m^2, som kommer til at ligge syd for den nye banelinie.

Tilbage bliver godt 200.000 m^2, men hele dette areal vil dog ikke kunne stilles til rådighed for Københavns universitet i løbet af den nærmeste årrække, idet forsvaret ikke mener at kunne afgive et areal på ca. 45.000 m^2, hvorpå Svanemøllens kaserne og forskellige depot- og garageanlæg er beliggende. Det vil sige, at der indtil videre kun vil kunne regnes med, at ca. 155.000 m^2 af Vognmandsmarken vil kunne overtages af universitetet.

På dette areal vil der med en udnyttelsesgrad på 0,5 kunne opføres ca. 80.000 m^2 bruttoetageareal, medens der til sin tid på de resterende 45.000 m^2 vil kunne opføres yderligere 22.500 m^2 bruttoetageareal.

Ryvangen, som ligger nord for banelinien Hellerup-Nørrebro og umiddelbart syd for Mindelunden og det nye blindeinstitut, er på 130.000 m^2, herpå vil der - ligeledes med en udnyttelsesgrad på 0,5 — kunne bygges indtil 60.000 m^2.

Der vil således kunne opføres i alt 160.000 m^2 bruttoetageareal i området, når samtlige militære anlæg engang er rømmet.

3. Nybrogaard.

I 1961 erhvervede universitetet ejendommen Nybrogaard med et samlet areal på 350.000 m^2 ved Bagsværd Sø. En del af dette areal er siden blevet udlagt til kollegieformål, medens der på den resterende del vil kunne opføres et bruttoetageareal på 63.000 m^2. Når der ikke vil kunne bygges mere, skyldes det, at en del af ejendommen på grund af fredningsbestemmelser ikke må bebygges.

Det blev i 10-årsbetænkningen af 1961 foreslået, at arealet skulle benyttes til i sig selv hvilende forskningsinstitutter uden funktioner inden for universitetets almindelige uddannelsesvirkomhed.

4. Institutter og teltstationer uden for København.

Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet råder uden for København over en række mindre institutter og feltstationer. Af bilag 5 fremgår det, at disse tilsammen har et areal på ca. 4.000 m^2 brutto, og at der foreligger planer til udvidelser og etablering af nye feltstationer på tilsammen 6-7.000 m^2 brutto. Udgifterne ved de ønskede arbejder anslås til 13-15 mill. kr.

Kapitel V.

FAKULTETERNES AREALØNSKER

Ud over at tilvejebringe den i det foregående kapitel omtalte oversigt over de foreliggende arealmuligheder har udvalget - for at skaffe sig et første overblik over omfanget af og placeringsmulighederne for den fremtidige udbygning af Københavns universitetet - hos de fem fakulteter søgt oplysninger om de arealer, de i dag råder over, og de arealer, de mener at have behov for, hvis de skal kunne meddele undervisning under tidssvarende forhold og give forskningen tilfredsstillende vilkår med det studentertal, som universitetet måtte forventes at have i 1970, idet det matematisk-naturvidenskabelige fakultet dog har forsøgt at forudbedømme arealbehovene i 1980. En nærmere redegørelse for fakulteternes arealønsker findes i bilag 6.

I nedenstående tabel 7 gives en samlet opgørelse over fakulteternes nuværende og ønskede arealer med en beregning af arealforbruget pr. student og oplysning om nogle udenlandske arealnormer. De anførte udenlandske arealnormer er ikke umiddelbart sammenlignelige, dels fordi nettoarealer beregnes forskelligt fra land til land, dels fordi studieformerne som lokalerne svarer til, er forskellige, men de skulle dog give et vist grundlag for en bedømmelse af de fremsatte arealønskers rimelighed.

Det skal dog understreges, at de af fakulteterne udarbejdede behovsopgørelser ikke er resultat af et systematisk programmeringsarbejde, men er bygget på erfaringer om, hvilke arealkrav der må opfyldes, hvis tilfredsstillende forhold for undervisning og forskning skal opnås.

De anførte arealtal vil derfor kunne undergå ændringer i såvel nedad- som opadgående retning, når det som grundlag for en projektering nødvendige programmeringsarbejde er afsluttet.

Da de opstillede skøn over arealbehovet er foretaget af hvert fakultet for sig, er de næppe baseret på helt ensartede forudsætninger; specielt vil der kunne være forskel-

Tabel 7.

	Nuværende areal		Arealønsker			Udenlandske arealnormer pr. student i m² netto		
	m² netto	m² pr. student 1964/65	m² brutto	m² netto	m² pr. student	Sverige[3])	Vest-tyskland	Finland
Det teologiske fakultet	940	1,7	7.000	4.700	5,8	2,4	–	5,3
Det rets- og statsvidenskabelige afkultet	3.650	1,1	22.200	14.800	3,0	2,–	3,2	
Det lægevidenskabelige fakultet	19.946	7,–	143.000	84.100	18,5[1])	18,7	25,–	20,1
Det filosofiske fakultet	7.857	1,5	75.000	50.000	5,5	3,–	5,2	5,3
Det matematisk naturvidenskabelige fakultet (bortset fra feltstationer)	49.530	18,0	235.000	137.200	33,7[2])	22,6	–	20,1

[1]) Beregnet efter fradrag af 10.000 m² netto til bibliotek.
[2]) Beregnet efter fradrag af 36.900 m² netto til bibliotek, museer og Danmarks og Grønlands geologiske undersøgelse.
[3]) Eksisterende standard.

ligheder i bedømmelsen af, hvor store arealudvidelser der vil være ønskelige af hensyn til forskningen, og da tallene som nævnt refererer sig til forskellige tidspunkter, kan de ikke tages som et eksakt udtryk for størrelsen af det byggeri, der må gennemføres i en ganske bestemt periode for i løbet af denne periode dels at få afviklet det eksisterende lokalemæssige »efterslæb«, dels at følge med tiden, således at der ved periodens slutning vil være skabt tilfredsstillende faciliteter for forskningen og for undervisningen af de til grund for skønnene lagte studentertal.

Der er endvidere grund til at understrege, at arealbehovene er opgjort på grund af de af de enkelte fakulteter skønnede studentertal; tal som i øvrigt efter senere fremkomne prognoser må anses for at være for lave. Tallene er i princippet beregnet på grundlag af en forlængelse af den nuværende fordeling - dog med et absolut maksimum for det lægevidenskabelige fakultets vedkommende — samt under forudsætning af, at den nuværende studiestruktur bevares.

Den fremtidige fordeling af studenter på de enkelte fakulteter er imidlertid meget uvis. Samfundsudviklingen vil formentlig føre til en stigning i det stærkt pladskrævende matematisk-naturvidenskabelige fakultets andel; afgørelsen af, hvilke faggrupper der skal være ved de kommende nye universitetscentre, vil også på længere sigt øve indflydelse.

Til trods for den betydelige usikkerhed, hvormed de modtagne oplysninger om fakulteternes arealønsker således er behæftede, har udvalget dog ment at kunne benytte disse skøn som udgangspunkt for udarbejdelsen af en dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt.

Kapitel VI.

SAMMENLIGNING MELLEM DE TIL RÅDIGHED STÅENDE AREALMULIGHEDER OG AREALØNSKERNE

På grundlag af de i kapitel IV meddelte oplysninger, gives i tabel 8 en oversigt over det samlede bruttoetageareal, Københavns universitet allerede disponerer over eller kan få stillet til rådighed. Denne tabel belyser således, hvor store de i udvalgets kommissorium omtalte nu foreliggende arealmuligheder er.

Tabel 8.

			Brutto-etage-areal m²
Indre by:			
Nuværende etage-areal	38.900		
÷ lejede lokaler	*4.750*	34.150	
Sikret ved byplanvedtægt udover, hvad universitetet allerede disponerer over	20.000		
I henhold til overenskomst max.	*24.000*	max.	max.
Heraf til butikker o.l.	÷ *7.400*	36.600	70.750
Botanisk have:			
Nuværende etageareal		10.700	
Sølvtorvskomplekset		16.000	26.700
Nørre Fælled:			
Nuværende etageareal:			
Mat.-nat. fakultet		52.000	
Lægevid, fakultet		10.400	
Nybyggeri		10.200	
Udvidelsesmuligheder ca.		2.400?	75.000
Ved Rigshospitalet:			
Nuværende etageareal		26.200	
Udvidelsesmuligheder ca.		10.000	36.200
Blegdamsvej			7.500
Rådmandsgade:			
Eksisterende bygninger		7.000	
Nybyggeri		12.000	19.000
Blegdamsarealet			120.000
Vognmandsmarken			102.500
Ryvangen			60.000
Nybrogaard:			
Medregnes ikke, jfr. kapitel IV, pkt. 5.			
			517.650

De i kapitel V omtalte arealønsker er sammenstillet i tabel 9. Her er tillige medta-

Tabel 9.

	Areal i m² brutto	Kapacitet (Antal studie-pladser)
Det teologiske fakultet	7.000	800[1])
Det rets- og statsvidenskabelige fakultet	22.200	5.000
Det lægevidenskabelige fakultet	143.000	4.000
Det filosofiske fakultet	75.000	9.000
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet	235.000[2])	3.000
Universitetsadministrationen	10.000	
Studenterfaciliteter m. v.	10.000	
I alt	502.200	21.800

Incl. ca. 350 studerende til skoleembedseksamen i kristendomskundskab.

I arealet indgår Danmarks og Grønlands geologiske undersøgelser under ministeriet for offentlige arbejder og Grønlandsministeriet med ca. 20.000 m² brutto samt museer. Derimod er et grundareal på 5 ha, der ønskes reserveret fremtidige forsøgshaller for fakultetets fysiske faggruppe, ikke medregnet.

get et skøn over administrationens lokalebehov og behovet for lokaler til studenterfaciliteter m. v., ligesom det er angivet, hvor mange studiepladser, man skønner, at der vil kunne tilvejebringes, hvis de fremsatte arealønsker imødekommes. Som det vil ses, regner man i så fald med at kunne skaffe tilfredsstillende studievilkår for 21.000-22.000 studerende.

Hvis man indskrænker sig til en summarisk sammenligning mellem de to tabellers slutstørrelser, må man drage den slutning, at Københavns universitet inden for de nu foreliggende arealmuligheder i løbet af et vist ikke nærmere afklaret åremål skulle komme til at disponere over et bruttoetageareal på ca. 517.000 m^2, medens de fremsatte arealønsker kun andrager 502.000 m^2.

Hvis man accepterer de opgjorte behov og de forudsætninger med hensyn til samlet studentertal, de studerendes fordeling på fakulteter og arealbehovet pr. student inden for de enkelte fakulteter, der er lagt til grund ved opgørelsen, vil man ved en sådan summarisk sammenligning komme til det resultat, at det skulle være muligt på de hidtil omtalte arealer at imødekomme de konstaterede arealønsker, såfremt man ser bort fra kommissoriets pålæg om at begrænse udbygningen i den indre by og fra det arealbehov på 5 ha, som den fysiske faggruppe har til opførelse af forsøgshaller.

Kapitel VII.

UDBYGNING INDEN FOR DE NU FORELIGGENDE AREALMULIGHEDER

Da det som tidligere omtalt udtrykkelig siges i udvalgets kommissorium, at det vil påhvile udvalget *på grundlag af de nu foreliggende arealmuligheder* at fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt, har udvalget nøje overvejet, om det vil være muligt og hensigtsmæssigt at løse Københavns universitets lokaleproblemer under denne forudsætning, og forsøgt på grundlag af de fra fakulteterne modtagne arealønsker at opstille en plan for, hvorledes universitetets forskellige faggrupper og institutter under denne forudsætning måtte søges placeret. Man har herved i første række haft løsningen af universitetets lokaleproblemer *på længere sigt* for øje og med henblik herpå udarbejdet en *tidsplan* for en sådan langtidsløsnings virkeliggørelse.

1. Lokaleproblemernes løsning på længere sigt.

a. Det turde være klart, at *det lægevidenskabelige fakultets lokaleproblemer* må løses på arealer, der ligger så nær som muligt ved det nye Rigshospital.

Dette fakultet har opgjort sit lokalebehov til 143.000 m^2 bruttoetageareal under forudsætning af, at den årlige tilgang af medicinske studerende kommer til at ligge mellem 600 og 750. Bliver dette sidste tal overskredet, må der efter fakultetets opfattelse tilvejebringes øget kapacitet enten i København eller ved et af de andre universiteter (universitetscentre). Det kan i denne forbindelse nævnes, at der i årene 1964—66 har meldt sig henholdsvis 647, 690 og 635 studerende til holdundervisningen for begyndere.

Af det nævnte lokalebehov på 143.000 m^2 brutto råder fakultetet allerede ved *Rigshospital* og på *Nørre Fælled* over ca. 37.000 m^2 i bygninger, som fortsat vil kunne anvendes, og ved gennemførelse af planlagte byggerier ved Retsmedicinsk institut og Patologisk-anatomisk institut samt flere mindre institutter vil der kunne tilvejebringes yderligere 10.000 m^2 i bruttoetageareal. Til rest bliver således knap 100.000 m^2 bruttoetageareal, som det vil være naturligt at placere på *Blegdamsarealet* i betragtning af dettes gunstige beliggenhed lige over for Rigshospitalet. Da der som anført i tabel 8 i kapitel VI på Blegdamsarealet maksimalt kan bygges i alt 120.000 m^2 bruttoetageareal, bliver der følgelig kun en relativt beskeden udvidelsesreserve på dette sted.

b. Det må dernæst forekomme rimeligt at søge de af *det matematisk-naturvidenskabelige fakultet* ønskede udvidelser placeret på de øvrige arealer uden for den indre by.

I *randbebyggelsen omkring Botanisk Have* råder universitetet over et bruttoetageareal på 10.700 m^2. Hertil kommer, at universitetet i årene frem til 1972 gradvis vil overtage Danmarks tekniske højskoles *Sølvtorvskompleks*, der omfatter et bruttoetageareal på 16.000 m^2.

Inden for dette samlede lokaleareal på 26.700 m^2 ville følgende institutter under det matematisk-naturvidenskabelige fakultets naturhistorisk-geografiske faggruppe kunne tænkes placeret: Institutterne for systematisk botanik, plantefysiologi, planteanatomi og sporeplanter samt dele af de biokemiske og biologiske institutter. Tillige måtte Mineralogisk-geologisk institut og Mineralogisk museum forblive i dette område i

en årrække. Noget rummeligere pladsforhold ville kunne skabes, hvis de biokemiske og biologiske institutter kan overflyttes til H. C. Ørsted Institutet, når de kemiske institutter udflyttes til Vognmandsmarken. Såfremt dette ikke kan ske i nær fremtid, kan det blive nødvendigt at foretage ombygning af Sølvtorvskompleksets kedelcentral og maskinhal for at give de biokemiske og biologiske fag tilfredsstillende forhold.

Bortset fra de to lægevidenskabelige institutbygninger, der allerede findes på *Nørre Fælled* og rummer Anatomisk institut og institutterne for eksperimentel medicin og kirurgi samt fremtidig Instituttet for transplantation og immunbiologi, tænkes de resterende ledige arealer på Nørre Fælled forbeholdt det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Her skulle da de endnu manglende institutter for zoofysiologi, almen zoologi, zoogenetik og gymnastikteori placeres. H. C. Ørsted Institutet tænkes i hvert fald i første omgang overladt til de kemiske institutter, som her ville kunne få deres lokalebehov dækket. Der må dog regnes med, at der i H. C. Ørsted Institutet fortsat skal bevares laboratorier til varetagelse af undervisningen i fysik og kemi for de studerende under den naturhistorisk-geografiske faggruppe.

Da Danmarks Højskole for Legemsøvelser forudsættes at skulle disponere over størstedelen af det areal, Akademisk Boldklub indtil for et par år siden var lejer af, ville der herefter kun være en mindre arealreserve syd for Zoologisk Centralinstitut på selve Nørre Fælled.

Der er dog med erhvervelsen af ejendommen i *Rådmandsgade*, hvor der vil kunne indrettes indtil 19.000 m^2 bruttoetageareal, skabt visse begrænsede udvidelsesmuligheder såvel på Nørre Fælled som for institutterne under det lægevidenskabelige fakultet.

På *Vognmandsmarkens* areal vil der til sin tid, når det er fuldstændig rømmet af militæret, kunne opføres et bruttoetageareal på 102.500 m^2. Hertil tænker man sig i første omgang at flytte det matematisk-naturvidenskabelige fakultets matematiske og fysiske institutter, herunder Niels Bohr Institutet. Disse institutter har tilsammen behov for et bruttoetageareal på 61.000 m^2. Tænker man sig senere også de kemiske institutter flyttet hertil for at skaffe de biologiske, zoologiske eller lægevidenskabelige institutter udvidelsesmuligheder i det nuværende H. C. Ørsted Institut, ville totalbehovet vokse til 82.000 m^2. Det resterende bruttoetageareal på ca. 20.000 m^2 må reserveres til opførelse af forsøgshaller for eksperimentel fysik. Der vil således ikke i Vognmandsmarken være nogen arealreserve til udvidelser ud over de nu kendte arealønsker.

Som allerede nævnt i betænkningen af 1961, foreligger der planer om etablering af et stort geologisk centralinstitut omfattende universitetets Mineralogisk-geologiske institut. Danmarks geologiske undersøgelse (under ministeriet for offentlige arbejder) og Grønlands geologiske undersøgelse (under ministeriet for Grønland). Et sådant centralinstitut har sammen med Geografisk institut et lokalebehov på 56.000 m^2 brutto, og dette behov ville kunne dækkes på arealer i *Ryvangen*, hvor der vil kunne opføres indtil 60.000 m^2 brutto. I så fald ville udvidelsesmulighederne også her blive stærkt begrænsede.

c. Som det vil være fremgået af det foregående, skulle det rent arealmæssigt være muligt uden for den indre by at dække de af det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultet fremsatte lokaleønsker inden for de nu foreliggende arealmuligheder. Men da de her eksisterende arealmuligheder som påvist ville blive så godt som fuldt ud beslaglagte, må spørgsmålet blive, om det vil være muligt i overensstemmelse med de tidligere planer at skaffe plads såvel til de *tre humanistiske fakulteter* som til *universitetets centrale administration, studenterfaciliteter m. v.* i den *indre by.*

Af tabel 9 i kapitel VI fremgår det, at de af de tre nævnte fakulteters fremsatte arealønsker tilsammen omfatter et bruttoetageareal på godt 104.000 m^2, medens der til administrationen, studenterfaciliteter m. v. vil kræves ca. 20.000 m^2 bruttoetageareal.

Heroverfor står, som det vil ses af tabel 8 i kapitel VI, at universitetet i øjeblikket i den indre by kun råder over et bruttoetageareal på godt 34.000 m^2, og at det, selv om man tænker sig samtlige ejendomme såvel i de i den partielle byplanvedtægt indgående karreer som i det såkaldte overenskomst- el-

ler interesseområde erhvervet til universitetsformål, kun ville få i alt godt 70.000 m^2 bruttoetageareal til rådighed.

Hvis de enkelte faggruppers udvidelser — således som det er forsøgt skitseret ovenfor — skal placeres på en naturlig og hensigtsmæssig måde i forhold til deres nuværende lokaler, må det altså konstateres, at det *ikke* inden for de nu foreliggende arealmuligheder vil være muligt at opstille en rimelig dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt, som kan tilfredsstille alle de nu fremsatte lokalekrav.

For også at kunne imødekomme de humanistiske fakulteters lokaleønsker måtte man i eller i nærheden af den indre by yderligere tilvejebringe et bruttoetageareal på ca. 54.000 m^2, altså et areal som er en del større end det, der maksimalt skulle kunne fremskaffes inden for såvel byplan- som overenskomstområdet. En sådan udvidelse af de tidligere planer om udbygning af de humanistiske fakulteter i den indre by ville imidlertid gå stik imod kommissoriets udtrykkelige tilkendegivelse af, at det forudsættes, at planerne for den indre by efter det nu foreliggende søges begrænset mest muligt.

Skulle man forsøge at opstille en dispositionsplan for Københavns universitet på længere sigt, som i nogen måde tilfredsstiller begge de i udvalgets kommissorium opstillede målsætninger, hvorefter planen skal baseres på de nu foreliggende arealmuligheder og byggeriet i den indre by begrænses mest muligt, kunne man tænke sig, at man opgav at erhverve alle de inden for byplan- og overenskomstområdet beliggende ejendomme, som universitetet ikke allerede ejer, og i stedet begrænsede sig til, dels at gennemføre den tidligere plan om fuldførelse af Studiegårdskarreen mellem Studiestræde, Larsbjørnsstræde og Set. Petersstræde, dels at erhverve endnu nogle egnede ejendomme til ombygning eller nedrivning og erstatning med nybyggeri. Herved ville der eksempelvis kunne tilvejebringes en bruttoarealforøgelse på ca. 10.000-15.000 m^2, som sammen med de lokaler, man allerede råder over til universitetsformål, ville give et bruttoetageareal i den indre by på ca. 45.000 m^2. Hvis man da yderligere kunne få Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks, som rummer ca. 40.000 m^2 bruttoetageareal, stillet til rådighed, efterhånden som det rømmes af læreanstalten i løbet af perioden 1968-1972, ville man her og i lokalerne i den indre by få et samlet bruttoetageareal på ca. 85.000—90.000 m^2 til disposition for de tre humanistiske fakulteter, universitetsadministration m. m.

Selv i så fald ville der mangle mindst 35.000-40.000 m^2 bruttoetageareal for blot fuldt ud at kunne imødekomme de allerede fremsatte arealønsker. En sådan plan måtte derfor ledsages af en kraftig understregning af, at der meget hurtigt måtte findes udveje til fremskaffelse af studiepladser andetsteds for en ikke ubetydelig del af de studerende. En sådan aflastning ville formentlig mest effektivt kunne fås ved snarest muligt at gå i gang med opbygning af et humanistisk fakultet omfattende de nuværende skoleembedseksamensfag ved det foreslåede nye universitetscenter ved Roskilde.

Det skal yderligere tilføjes, at man efter en dispositionsplan som den her skitserede næppe ville kunne stille Østervoldkomplekset i dets helhed til rådighed for de humanistiske fakulteter allerede fra 1972. Dette beror på, at Danmarks geologiske undersøgelse kun vil kunne disponere over sine nuværende lokaler i en meget begrænset tid, og på, at Grønlands geologiske undersøgelse og Mineralogisk-geologisk institut, som deler lokaler, begge lider under stærk pladsmangel. De geologiske fag vil derfor ikke kunne vente med at få yderligere lokaler til rådighed, indtil et Geologisk centralinstitut i Ryvangen måtte stå færdigt, og man måtte derfor sikkert midlertidigt overlade dem den tekniskkemiske fløj i Østervoldgadekomplekset, hvis tekniske installationer de ville kunne benytte næsten uændrede. Først ved deres udflytning til Geologisk centralinstitut i Ryvangen ville humanisterne kunne få overladt denne fløj, hvis tekniske installationer til den tid må formodes stort set at være opslidt.

Derimod har Geografisk institut i øjeblikket tilfredsstillende forhold i lejede lokaler, således at dette institut ville kunne være det sidste, der efter den her skitserede plan skulle flytte til Ryvangen.

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
a) Indre by. (Humanistiske fag)	Ejendomserhvervelser							
		Programmering	Projektering	Byggeri og gradvis indflytning				
b) Østervoldg.-kompl. (Humanistiske fag/geologi)	Første lokaler overtages	Teknisk-kemisk fløj overtages af geologer		Resterende lokaler overtages af humanistiske fag				
c) Sølvgadekompl. (Botaniske og biologiske fag)	Istandsættelse og gradvis overtagelse							
d) Blegdamshospitalsgrunden – arealer omkring Rigshospitalet (Lægev. fak.)	Programmering							
	Projektering	Byggeriet påbegyndes		Byggeriet fortsættes	Gradvis indflytning			
e) Nørre Fælled/ Rådmandsgade								
1. Zoologiske institutter	Bebyggelsen langs Jagtvejen færdiggøres							
2. H. C. Ørsted Instituttet							Overdragelse til kemiske institutter påbegyndes	
3. Rådmandsgadeplekset	Ombygning af bestående bygning							
		Programmering og projektering af påbegyndt udvidelse		Byggeriet påbegyndes	Fortsat byggeri, gradvis indflytning			
f) Vognmandsmarken (matematiske og fysiske institutter)	Afklaring af forholdet til militæret				Byggeriet påbegyndes	Fortsat byggeri, gradvis indflytning		
		Programmering og projektering						
g) Ryvangen (geologiske institutter, Geografisk Institut)	Afklaring af forholdet til militæret	Programmering	Projektering	Byggeriet påbegyndes	Fortsat byggeri, gradvis indflytning			

2. Tidsplan for den skitserede løsnings gennemførelse.

Selv om den skitserede dispositionsplan har en hypotetisk karakter, har udvalget forsøgt at opstille en tidsplan for dens gennemførelse.

3. Vurdering af den skitserede dispositionsplan.

Når formuleringen af den ovenfor skitserede dispositionsplan som udvalget i henhold til sit kommissorium har ment sig forpligtet til at søge opstillet, har fået en hypotetisk karakter, hænger det sammen med udvalgets vurdering af denne plan som ganske utilfredsstillende. Den nærmere begrundelse af denne vurdering vil blive givet i det følgende.

a) Det vil allerede af det i afsnit 1 anførte fremgå, at *hovedsvagheden* ved den skitserede dispositionsplan er, at der for samtlige faggrupper så godt som fuldstændig *savnes arealreserver* til dækning af de behov, som må forudses at følge af den fremtidige udvikling. Man ville derfor *ikke* ved gennemførelse af en udbygningsplan efter disse retningslinier kunne siges virkelig at have *løst Københavns universitets lokale problemer på langt sigt.*

For de humanistiske fakulteters vedkommende vil *end ikke de nu fremsatte arealønsker* kunne imødekommes. Ved den skitserede begrænsede udbygning i den indre by og overtagelse af Østervoldgadekomplekset ville der kun kunne skabes tilfredsstillende forhold for ca. 10.000 studerende; heroverfor står, at de tre fakulteter efter de nu foreliggende prognoser må regne med allerede i 1970 at have et samlet studentertal på 16.500. Hvis man i stedet for tænker sig den tidligere plan for udbygning i den indre by inden for byplan- og overenskomstområdet gennemført fuldt ud, og suppleret med Østervoldgadekomplekset, ville der maksimalt kunne tilvejebringes et bruttoetageareal på godt 110.000 m^2. Heller ikke på denne måde ville man kunne dække de fremsatte ønsker om et bruttoetageareal på 124.000 m^2, og selv under denne forudsætning måtte det resterende etageareal på ca. 10.000 m^2 samt senere udvidelsesbehov altså dækkes ved ejendomserhvervelser uden for det af indre by-planen omfattende område.

Da den skitserede udbygning ifølge den opstillede tidsplan ikke vil kunne forventes afsluttet før omkring 1980, må det forudses, at de nuværende ganske utilfredsstillende lokaleforhold vil kunne opstå igen allerede, når udbygningen er afsluttet.

b) Når udvalget finder den skitserede dispositionsplan utilfredsstillende, skyldes det imidlertid ikke blot arealmulighedernes utilstrækkelighed. Man må herudover efter udvalgets opfattelse påregne betydelige *vanskeligheder i forbindelse med erhvervelsen* af de arealer, universitetet endnu ikke disponerer over.

Medens man nu synes at kunne regne med en nogenlunde fast tidsplan for overtagelsen af Blegdamsarealet, kan det samme ikke siges at være tilfældet i Vognmandsmarken og Ryvangen. Der har ganske vist været ført en række forhandlinger med henblik på at koordinere militærets udflytningsplaner med universitetets ønsker om igangsættelse af byggeri på de enkelte dele af disse arealer, men disse forhandlinger har endnu ikke givet positivt resultat. Hovedvanskeligheden er, at udflytningen er betinget af nyt byggeri andetsteds for militæret til meget betydelige beløb. I 1. betænkning vedrørende forsvarets lokaliteter og arealer indenfor det storkøbenhavnske område, der blev afgivet i april 1962 af et af forsvarsministeren nedsat udvalg, blev disse udgifter med det dagældende prisniveau anslået til ca. 60 mill, kr. Man må derfor regne med, at rømningen vil ske etapevis, hvilket kan medføre visse vanskeligheder ved projektering og hurtig igangsættelse af byggeri selv på de dele af arealerne, som allerede måtte være frigjort.

Også i den indre by vil hurtig erhvervelse og udnyttelse af et betydeligt antal ejendomme kunne støde på store vanskeligheder. Selv om ejendomme, der ligger inden for byplanområdet, vil kunne erhverves ved ekspropriation, vil man i øvrigt være henvist til at skaffe sig ejendomme ved køb. Også her vil man derfor kunne komme til at stå over for det problem, at projektering og igangsættelse af planlagte større byggearbej-

der kan blive forsinket, fordi man forinden må have skaffet sig dispositionsret over sammenhængende rækker af ejendomme. Den største vanskelighed bliver dog utvivlsomt at skaffe erstatningslej ligheder til de familier, som må fraflytte de ejendomme, der skal anvendes til universitetsformål, og det er klart, at dette problem bliver overordentligt svært at løse, ifald et betydeligt antal ejendomme ønskes rømmet i hurtig takt. En realisering af den samlede indre byplan må derfor forudses at ville tage lang tid, og selv ved et mere begrænset nybyggeri i den indre by vil man kunne møde alvorlige vanskeligheder på dette punkt.

Hertil kommer endelig, at der som tidligere omtalt vil gå en årrække, før Østervoldgadekomplekset i sin helhed vil kunne stilles til rådighed for de humanistiske fakulteter.

Alt i alt kan man derfor ikke afvise, at de i tidsplanen for realiseringen af den samlede dispositionsplan opstillede terminer for de forskellige byggearbejders iværksættelse kan vise sig at være for optimistiske, og at den overgangsperiode, hvori man må klare sig med interimistiske nødløsninger, derfor kan blive langvarig.

c) Til de netop omtalte vanskeligheder ved selve overtagelsen af en del af de arealer og ejendomme, som universitetet endnu ikke disponerer over, kommer endelig, at der også efter udvalgets opfattelse vil være betydelige vanskeligheder forbundet med at opnå en *effektiv og rationel udnyttelse* af disse arealer og ejendomme.

Der er her grund til at gøre opmærksom på, at der - delvis som følge af dispositioner, som er truffet, efter at tanken om at sikre de militære arealer til universitetsformål - er sket ændringer, der gør disse arealer mindre attraktive. Det er allerede omtalt i kapitel IV, at det er besluttet at anlægge en S-banelinie mellem Svanemøllen og Nørrebro, således at den kommer til at skære sig igennem arealet i *Vognmandsmarken*, og at Københavns kommune skal have overdraget arealet syd for den nye banelinie. Dette bevirker ikke blot, at ca. en trediedel af arealet går tabt, men også, at den resterende del får form af en trekant, hvori det kan blive vanskeligt at opnå en hensigtsmæssig placering af det byggeri til brug for de matematiske og fysiske institutter - og eventuelt senere tillige for de kemiske institutter — som i den skitserede dispositionsplan tænkes henlagt til Vognmandsmarken. Navnlig vil den vestligste del af arealet komme til at ligge så indeklemt mellem to jernbanedæmninger, at det antagelig kun vil have værdi som friareal.

Hertil kommer, at arealet på alle tre sider vil blive omgivet af jernbanelinier med stærk togtrafik, hvilket dels vil kunne medføre støjgener, dels vil kunne give anledning til rystelser og elektriske forstyrrelser, som navnlig vil volde problemer for naturvidenskabelige institutter med fintmærkende instrumenter.

Det bør i denne forbindelse anføres, at det allerede i afsnittet om de københavnske kasernearealer i tiårsbetænkningen af 1961 blev nævnt, at frigivne kasernearealer kunne indgå i mageskifter med andre byggegrunde, der var bedre egnede til universitetsformål.

Ved nybyggeri i den *indre by* vil man kunne komme til at stå over for en række vanskeligheder af anden art. Allerede den herskende boligsituation vil, som erfaringen har vist, kunne gøre det svært at opnå nedrivningstilladelse selv for saneringsmodne bygninger. Forekomsten af fredede bygninger og den voksende interesse for bevaring af hele gadebilleder med gamle facader vil ligeledes kunne hindre nedrivning og nybyggeri, hvor det måtte være nødvendigt for at opnå en rimelig udnyttelse til universitetsformål.

Man kan heller ikke se bort fra, at det ofte vil være både vanskeligt og kostbart i gamle huse at indrette lokaler, som er hensigtsmæssige såvel i størrelse som i indbyrdes beliggenhed. Tilsvarende vanskelighed vil i øvrigt kunne gøre sig gældende i nogle af de allerede til rådighed stående bygninger, hvoraf adskillige ikke er tidssvarende. Det bør dog på den anden side nævnes, at nogle af disse ejendomme er fuldt ud brugbare.

Som det fremgår af det som bilag 7 optagne notat fra rigsbibliotekaren, vil man i den indre by få store vanskeligheder ved at dække det store behov for læsepladser til de studerende, ligesom det på langt sigt vil volde vanskelighed at tilvejebringe de nødvendige biblioteksarealer.

Det skal endelig nævnes, at det parkeringsproblem, der vil opstå, når et voksende antal

lærere og studenter får deres arbejde i den indre by, vil blive meget vanskeligt at løse.

d) Sammenfattende kan det siges, at udvalget af de ovenfor omtalte grunde er nået til den konklusion, at det må frarådes at søge Københavns universitets lokaleproblemer løst på grundlag af de nu foreliggende arealmuligheder, og at denne konklusion også gælder, selv om disse arealmuligheder suppleres med overdragelse af Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks til universitetet.

Udvalget kan under henvisning til de mange og store vanskeligheder, der må påregnes at være forbundet med nybyggeri af større omfang i den indre by, helt tilslutte sig den i kommissoriet tilkendegivne opfattelse, at nybyggeri her bør begrænses mest muligt. Under denne forudsætning er der to hovedbetragtninger, som fører udvalget til at afvise en løsning af Københavns universitets lokaleproblemer efter de i dette kapitel skildrede eller lignende retningslinier: (1) Der vil ikke på denne måde kunne skabes tilstrækkelige eller tilfredsstillende lokaler for de tre humanistiske fakulteter. (2) Selv om det lægevidenskabelige og tildels også det matematisk-naturvidenskabelige fakultet for en længere tid ville kunne få tilfredsstillende arbejdsforhold, vil universitetet som helhed så godt som fuldstændigt savne yderligere udvidelsesmuligheder.

Kapitel ***VIII.***

KØBENHAVNS UNIVERSITETS FREMTIDIGE KAPACITET

I konsekvens af den i forrige kapitel dragne konklusion er det udvalgets opfattelse, at en tilfredsstillende dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt kun lader sig opstille, hvis der ud over Østervoldgadekomplekset inddrages nye arealer i overvejelserne. Dette standpunkt tilkendegav udvalget i sin redegørelse af 7. marts 1966 til brug for det til behandling af forslaget om nye centre for højere uddannelse nedsatte folketingsudvalg, og efter modtagelsen af denne redegørelse gav undervisningsministeren som nævnt i Kapitel I sit samtykke **til,** at udvalget inddrog andre arealmuligheder end de i kommissoriet nævnte i sine overvejelser.

For at kunne danne sig en mening om størrelsen og beliggenheden af de arealer, det måtte være ønskeligt og muligt at tage i betragtning, har udvalget søgt at klargøre sig visse grundlæggende forudsætninger som en sådan bedømmelse må baseres på.

Den opgave, der direkte er pålagt udvalget er, som det er gentaget adskillige gange i de foregående kapitler, at fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt. For at kunne give en sådan dispositionsplan et konkret indhold, må man selvsagt fortolke udtrykkene kortere og længere sigt som refererende sig til nogenlunde koncist afgrænsede tidsperioder.

Hvor lang en periode man skal tage sigte på ved opstilling af en dispositionsplan til løsning af lokaleproblemerne »på længere sigt«, er til en vis grad vilkårligt. Herom kan vel kun siges, at perioden på den ene side i den foreliggende situation bør være lang nok til at gøre det muligt ud over at følge med udviklingen at få afviklet det »efterslæb« i lokalemæssig henseende, der har ophobet sig gennem en længere årrække og dermed få genoprettet en lokalemæssig standard, der kan anses for tilfredsstillende. På den anden side bør perioden ikke være længere, end at de forudsætninger, planen må baseres på, i hvert fald i nogen måde kan overskues.

Udvalget har valgt at lade den i kapitel X opstillede dispositionsplan på længere sigt omfatte perioden 1967—1981.

Hvad der skal forstås ved en dispositionsplan til løsning af lokaleproblemerne »på kortere sigt«, ligger for så vidt klarere, som en sådan korttidsplan må omfatte de midlertidige løsninger, man må gennemføre i den periode, der må hengå, inden man efterhånden kan tage det i langtidsplanen indgående byggeri i brug. Der må formentlig i den foreliggende situation regnes med en overgangsperiode på 5-10 år.

Afgørende for opstilling af dispositionsplanen på længere sigt må først og fremmest være at danne sig et begreb om, hvilken *bygningsmæssig kapacitet* der i løbet af perioden 1967-1981 skal tilvejebringes. Dette afhænger af en række faktorer, hvoraf de mest betydningsfulde kort skal omtales i dette kapitel. Et af de vigtigste spørgsmål, der her rejser sig, er, hvor stort det samlede antal studerende kan antages at blive. Men der er også en række andre forhold, som må tages i betragtning.

Det ville imidlertid efter udvalgets opfattelse være kortsynet, om man ved afgørelsen af, hvor stort et areal det vil være rimeligt at sikre universitetet, alene lod sig lede af de arealkrav, man mener at måtte regne med i en dispositionsplan omfattende de næste 10-15 års universitetsbyggeri. Det må gælde om ikke blot at tilvejebringe *betydelige udvidelsesreserver,* men også at *holde muligheder åbne* for den udvikling, der kan

tænkes *på meget langt sigt,* altså i løbet af de nærmest kommende generationer.

Udvalget har derfor valgt i sine overvejelser og forslag specielt med hensyn til arealerhvervelser, men også i øvrigt at skelne mellem den udvikling »på længere sigt«, som allerede nu kan forudses, og for hvilken der allerede nu må opstilles konkrete dispositionsplaner, og den udvikling på det »helt lange sigt«, man kan gøre sig visse tanker om, og for hvilken man i videst muligt omfang bør holde mulighederne åbne, men som man hverken kan eller bør lægge konkrete planer for i dette øjeblik.

Denne problemstilling har den fordel, at man ikke behøver at tage stilling til det meget diskuterede og stærkt omstridte spørgsmål, hvad der er den optimale eller maksimale universitetsstørrelse, man skal tilstræbe.

1. Den forventede tilgang og studenterbestand.

I udvalgets kommissorium henledes »opmærksomheden på forudsætningerne i forbindelse med folketingets behandling af loven om universitet i Odense, hvorefter kapaciteten for Københavns universitet på længere sigt ikke findes at burde overstige 12.000 -14.000 studerende«.

Der er imidlertid efter udfærdigelsen af udvalgets kommissorium i februar 1965 fremkommet en række nye beregninger af udviklingen i tilgangen til universiteterne i de nærmeste 10-15 år, som har bevirket, at udvalget har ment at måtte tage den i kommissoriet anførte forudsætning om, at Københavns universitets kapacitet på længere sigt ikke burde overstige 12.—14.000 studerende, op til kritisk overvejelse.

I beretning I. fra Planlægningsrådet for de højere uddannelser (1965) er antallet af studerende ved Københavns universitet under forudsætning af en årlig tilgang på 4.300 studenter anslået til 26.000 i 1976, medens antallet af studerende ved Århus universitet samme år er anslået til 9.100, således at det samlede antal studerende ved de to universiteter i 1976 vil være godt 35.000.

I bilag til indstillingen af 7. december 1965 om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser (universitetscentre) anslår planlægningsrådet, at der i 1976, når man har fratrukket de i dag eksisterende og planlagte studiepladser ved de højere læreanstalter med lukkede studier, vil være behov for 41.000 studiepladser ved de bestående universiteter og nye universitetscentre, at dette behov i 1980 vil være vokset til 48.000 studiepladser, og at behovet må forventes at ville stige yderligere i de følgende år, da man til den tid vil komme til at stå over for en række store årgange i aldersgruppen 18-25 år.

Planlægningsrådet udtaler i denne forbindelse, at det med de forhåndenværende arealmuligheder - det vil sige de i nærværende udvalgs kommissorium omtalte arealer i København og en række arealer, der grænser op til Universitetsparken i Århus — ikke vil være forsvarligt at regne med, at der på længere sigt vil være kapacitet til mere end 25.000 studerende ved de to universiteter tilsammen. Planlægningsrådet tilføjer, at det ikke er usandsynligt, at det nævnte skøn på 25.000 studerende er sat for højt, da de stigende krav, som forskningen og videre- og efteruddannelsen stiller, vil medføre arealbehov, som må tilgodeses jævnsides med behovet for studiepladser.

De resterende 23.000 studiepladser, som der efter planlægningsrådets skøn vil være behov for i 1980, tænkes på længere sigt ifølge indstillingen af 7. december 1965 tilvejebragt ved Odense Universitet og de 3 nye universitetscentre, som foreslås oprettet inden år 2000. Selv om det ikke fremgår direkte af planlægningsrådets indstilling, synes man dog her at regne med, at Københavns universitet inden for et universitetssystem opbygget efter de retningslinjer, planlægningsrådet hidtil har opstillet under hensyn til 1980-ernes behov, skal have en kapacitet på *ikke under 20.000 studiepladser.*

Udvalget anmodede ved begyndelsen af sit arbejde Planlægningsrådet for de højere uddannelser om oplysning om, hvor stor Københavns universitets totale kapacitet efter rådets opfattelse skulle være inden for det samlede universitetssystem, og hvor stor kapacitet man regnede med, at de enkelte fakulteter skulle have.

Planlægningsrådet, der for tiden arbejder med en planskitse for de samlede højere uddannelsers udbygning i tiden indtil 1980, har

endnu ikke været i stand til at give de ønskede oplysninger.

Udvalget har derfor måttet støtte sig på det foreliggende prognosemateriale.

Alene den omstændighed, at man — bl. a. formentlig i erkendelse af vanskelighederne ved at rekruttere kvalificerede universitetslærere og ved at opnå de fornødne investeringsbevillinger — regner med, at alle de tre nye centre først vil være oprettet i år 2000, samtidig med at man anslår behovet for universitetsstudiepladser til 48.000 allerede i 1980, gør det dog klart, at Københavns universitet i hvert fald i en lang årrække vil blive nødt til at skulle skaffe plads til betydeligt flere end de førnævnte 20.000 studerende. Prognoser for udviklingen indtil midten af 1970-erne viser da også, at der til den tid vil blive tale om at skulle skaffe plads til 25-26.000 studerende ved Københavns universitet.

At antallet af universitetsstuderende vil stige også efter 1980, må forudses, men stigningens omfang lader sig ikke forudberegne med større sikkerhed.

Da man til sin tid formentlig vil blive nødt til at indføre en form for geografisk adgangsbegrænsning for at opnå en nogenlunde ensartet udnyttelse af kapaciteten ved de 6 universiteter (universitetscentre), er det også af betydning at danne sig et indtryk af, hvor i landet de fremtidige universitetsstuderende vil være hjemmehørende. Af bilag 6 til planlægningsrådets indstilling af 7. december 1965 fremgår det, at man må regne med, at mellem 22.000 og 26.500 af de 48.000 universitetsstuderende i 1980 vil være hjemmehørende i området øst for Store Bælt.

Når man i den i kapitel X opstillede dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt i overensstemmelse med den i kapitel V givne oversigt over fakulteternes arealønsker, som bygger på et lignende samlet studentertal som planlægningsrådet, går ud fra, at der omkring 1980 skal være gennemført byggearbejder, der giver tilfredsstillende pladsforhold såvel for forskningen som for undervisningen af et samlet studentertal på 20-22.000 studerende, må det dog stærkt understreges, at denne plan kun angiver et *minimum* for hvilke bygningsmæssige faciliteter der skal tilvejebringes i denne periode.

Det må her erindres, at vanskeligheden ved at skønne over den fremtidige studenterbestand hænger sammen med den frie adgang til universiteterne. Ved læreanstalter, hvortil der er adgangsbegrænsning, således at man på forhånd kan træffe beslutning om, hvor mange studerende der skal skaffes plads til, er det ulige lettere at lægge faste dispositionsplaner for den fremtidige udbygning.

Når man trods det her anførte i den i kapitel X opstillede dispositionsplan på længere sigt har indskrænket sig til at regne med, at der som et minimum skal skaffes tilfredsstillende pladsforhold for 20-22.000 studerende, må det ses i sammenhæng med, at man ikke har ment at kunne skønne over, hvilken studenterbestand man i fremtiden vil betragte som den optimale for Københavns universitet. Man har med andre ord indskrænket sig til at gå ud fra, at der i alle tilfælde *varigt* skal skaffes plads til mindst 20.000 studerende. Man er fuldt ud klar over, at universitetet i hvert fald *midlertidigt* gennem en årrække vil få en betydelig større studenterbestand. Skulle man senere komme til den opfattelse, at Københavns universitet varigt skal have en større studenterbestand end 20.-22.000, må udbygningsplanerne justeres i overensstemmelse hermed.

På tilsvarende måde gælder det, at de i de følgende afsnit omtalte forhold kan give anledning til justering af den opstillede plan.

2. De studerendes forventede fordeling mellem fakulteterne.

De foreliggende prognoser viser intet sikkert om de studerendes fordeling mellem fakulteterne. Som allerede tidligere nævnt må man dog formentlig vente en stigende tilgang til studier, der kræver laboratoriepladser og eksperimentelt udstyr, først og fremmest det naturvidenskabelige fakultet, men også andre fag, f. eks. inden for samfundsvidenskaberne, hvor tendensen ligeledes går i retning af naturvidenskabeligt prægede arbejdsmetoder. Holder denne antagelse stik, vil fordelingen forrykkes til ugunst for de fakulteter, der har mindst arealbehov, og derved vil det samlede arealkrav blive forøget.

3. Voksende arealforbrug pr. studieplads.

Det er ligeledes tidligere nævnt, at man på længere sigt ikke blot må tage hensyn til stigningen i det samlede antal af studerende og de studerendes fordeling mellem fakulteterne, men også til, at udviklingen både herhjemme og i udlandet går i retning af voksende arealforbrug pr. studerende.

Medens hovedvægten i universitetsundervisningen oprindelig lå på forelæsningerne, og lokalebehovet primært omfattede auditorieplads samt forskningslokaler for lærerne, er undervisningsformerne efterhånden blevet stadig mere varierende. Undervisning af hold af mere begrænset størrelse ved eksaminatorier, seminarer, studiekredse, laboratorieøvelser o. s. v. er blevet stadig mere dominerende samtidig med, at det tekniske udstyr, der anvendes i undervisningen, stadig vokser i omfang.

Hertil er der, som det vil ses af tabel 7 i kapitel V, taget hensyn i de af fakulteterne opstillede skøn over deres fremtidige arealbehov, men kun erfaringen kan vise, om den forudsatte stigning i arealbehovet pr. student vil være tilstrækkelig.

4. Behovet for videre- og efteruddannelse.

Selv med de nævnte korrektioner kan det forventede studentertal imidlertid ikke anvendes som eneste målestok for Københavns Universitets størrelse. Der er i øjeblikket stærke bestræbelser i gang for gennem en omlægning af studieplanerne og en effektivisering af undervisningen at bringe studietiden ned. Umiddelbart vil dette naturligvis tendere mod at mindske den kapacitet, der er brug for. En af følgerne af en sådan omlægning af universiteternes kandidatuddannelse vil imidlertid blive, at der bliver et behov for en omfattende videreuddannelse af kandidater, som ønsker at specialisere sig, og for et efteruddannelsessystem, der giver akademikere mulighed for med mellemrum resten af deres liv at ajourføre deres grunduddannelse.

En videreuddannelse af særligt egnede kandidater vil på grund af undervisningens avancerede stade blive meget pladskrævende, og en fast efteruddannelsesvirksomhed vil også til stadighed lægge beslag på lokaler, således at den lokalebesparelse, som en nedsættelse af den almindelige studietid kan give, næppe vil kunne dække videre- og efteruddannelsens behov.

Selv om videre- og efteruddannelsesvirksomheden antagelig vil komme til at foregå ved samtlige universiteter og højere læreanstalter, må den imidlertid formodes at blive særlig omfattende ved Københavns universitet. Man må derfor også tage hensyn til denne virksomhed, når man skal fastlægge rammerne for universitetets udbygning.

5. Uddannelse af lærere og forskere til nye universitetscentre.

Det må understreges, således som det også er gjort i planlægningsrådets indstilling af 7. december 1965 og i bemærkningerne til lovforslaget om centre for højere uddannelser, at Københavns universitet sammen med Århus universitet har den vigtige opgave at uddanne de lærere og forskere, der skal bemande de kommende nye universitetscentre og danne den kerne af kvalificerede videnskabsmænd, som skal sikre de nye centres videnskabelige og uddannelsesmæssige kvalitet. Også dette moment vil i en lang periode påvirke lokalebehovet.

6. Forskningens behov.

Endelig må det fremhæves, at også forskningens behov for lokaler vil være stærkt stigende. Der er allerede tidligere peget på, at universiteterne må byde deres stærkt voksende lærerstab rimelige forskningsvilkår, hvis de skal fastholde de bedst kvalificerede unge og derved sikre den undervisningsmæssige og forskningsmæssige standard.

7. Konklusion.

Da udvalget som ovenfor nævnt ikke har ment at kunne danne sig noget sikkert skøn over, hvor meget de i det foregående omtalte forhold eventuelt vil øge universitetets lokalebehov, må man indskrænke sig til at understrege, at de her påpegede usikkerhedsmomenter gør det dobbelt vigtigt, at man skaffer sig så store arealreserver, at man, efterhånden som de måtte melde sig, vil være i stand til at imødekomme sådanne krav.

Kapitel IX.

NYE UNIVERSITETSAREALERS GEOGRAFISKE PLACERING

Der er i forrige kapitel gjort rede for de vigtigste af de faktorer, der må tages i betragtning ved afgørelsen af størrelsen af de arealer, det vil være rimeligt at sikre Københavns universitet. Dermed er imidlertid intet sagt om disse arealers *geografiske placering.*

Som det fremgår af den oversigt over universitetets nuværende bygninger og arealer, der er givet i kapitel IV, er der i øjeblikket tale om en ret stærk geografisk spredning af universitetets undervisnings- og forskningsmæssige aktiviteter. Den er i det væsentlige et produkt af udviklingen i dette århundrede.

Allerede ved sin grundlæggelse i 1479 fik universitetet sit hovedsæde i byens centrum over for Vor Frue Kirke, og da de lokaliteter, universitetet gennem de første fire århundreder rådede over, var overordentlig beskedne, voldte det ikke større vanskeligheder at holde dem samlet. En vis spredning var der dog tale om allerede i det 19. århundrede. Medicinerundervisningen foregik delvis på det gamle Frederiks hospital og i Kirurgisk akademi i Bredgade, og til enkelte mod slutningen af århundredet opdukkende naturvidenskabelige institutter skaffedes der husrum i lejede lokaler forskellige steder i den indre by.

Udflytningen fra den indre by i snævrere forstand begyndte med opførelsen af det astronomiske observatorium ved Østervold i 1859-60 og anlæg af den nuværende Botaniske have, der indviedes i 1874. I dette område tilkom i 1892-93 bygningen på hjørnet af Østervoldgade og Sølvgade, hvori Kemisk laboratorium og Mineralogisk museum fik til huse.

Med indvielsen af det nye Rigshospital i 1910 indledes dannelsen af et nyt universitetsområde omkring dette hospital og Nørre Fælled. Selv om dette for universitetet som helhed betød en større spredning af dets samlede bygningsmasse, medførte det dog samtidig, at de lægevidenskabelige og matematisk-naturvidenskabelige fakulteters institutter i højere grad end før placeredes i hinandens nærhed.

I den indre by har de senere års stærkt voksende studentertal gjort det nødvendigt at henvise det filosofiske fakultet til benyttelse af lokaler, der ikke blot størrelsesmæssigt er ganske utilstrækkelige, men som tillige geografisk er spredt på en lidet hensigtsmæssig måde.

Et væsentligt formål med den indre byplan der tog form i slutningen af 1950-erne, var netop at skaffe de store og stærkt voksende skoleembedseksamensfag et tilstrækkelig stort samlet etageareal. Men som nærmere begrundet i kapitel VII vil det med den fart, udviklingen siden har taget, kræve så omfattende ejendomserhvervelser og være forbundet med så store vanskeligheder at skaffe alle de tre humanistiske fakulteter blot nogenlunde tilfredsstillende pladsforhold, at det efter udvalgets opfattelse ikke vil være muligt at nå til en samlet løsning af disse fakulteters arealproblemer ad denne vej.

Når man fra universitetets side, da tanken om opgivelse af de militære anlæg på Vognmandsmarken og i Ryvangen kom frem, gik ind for at søge disse arealer reserveret til universitetsformål til trods for, at dette ville medføre en yderligere spredning af universitetets bygningsmasse, skyldtes det, at man måtte se i øjnene, at de arealer, universitetet råder over på Nørre Fælled, allerede var omtrent fuldstændigt udbyggede, og at man ikke på dette tidspunkt øjnede nogen anden mulighed for at tilgodese det matematisk-naturvidenskabelige fakultets påtrængende behov for udvidelser. Som ligeledes nærmere

begrundet i kapitel VII er udvalget imidlertid kommet til den opfattelse, at det, som situationen i mellemtiden har udviklet sig, heller ikke vil være muligt varigt at skaffe de lægevidenskabelige og matematisk-naturvidenskabelige fakulteter tilfredsstillende udvidelsesmuligheder ad denne vej.

En stærkt spredt geografisk placering af de forskellige fakulteter og faggrupper frembyder en række ulemper. Da der både inden for det filosofiske og det matematisk-naturvidenskabelige fakultet er åbnet de studerende en vidtgående adgang til at sammensætte forskellige fagkombinationer, er det meget ønskeligt, at undervisningen i disse fag foregår i lokaler, der ligger inden for en afstand, som kan tilbagelægges i frikvarteret mellem to undervisningstimer. De vanskeligheder, denne valgfrihed mellem en række fagkombinationer skaber for opstilling af samlede timeplaner for fakulteternes undervisning, vil blive stærkt forøget, hvis der yderligere skal afsættes tid - og måske i de enkelte tilfælde ulige lang tid — til tilbagelæggelse af vejen mellem de forskellige undervisningslokaler. Det kan eventuelt være nødvendigt at etablere kollektiv transport af de studerende fra sted til sted.

Hertil kommer, at den meget ønskelige intime faglige og personlige kontakt, der naturligt udvikler sig mellem universitetslærere og forskere, som dagligt færdes i samme bygningskompleks, går tabt, når de spredes på forskellige langt fra hinanden liggende arbejdspladser.

Endelig må også de administrative problemer blive større, jo mere spredt placeringen af de enkelte faggrupper og institutter bliver. Specielt skal nævnes, at den større administrative bistand og aflastning, som det er meget påkrævet at yde professorer og andre lærere og forskere, er lettere og billigere at etablere ved en samlet placering af fag- og institutgrupper, der er store nok til at sikre fuld udnyttelse af det nødvendige kvalificerede administrative personale.

Af disse grunde ville det være meget ønskeligt, om man kunne anvise brugbare arealer af den størrelse, der nu skønnes at være behov for, i umiddelbar tilslutning til de allerede foreliggende arealmuligheder. Udvalget øjner imidlertid ingen mulighed derfor.

Det skal i øvrigt i denne forbindelse bemærkes, at der - netop ud fra ønsket om at undgå for stærk spredning - kunne være grund til ved valget mellem forskellige arealer under ét at vurdere deres størrelse og beliggenhed. Det kunne f. eks. tænkes, at man ville foretrække et noget mindre, men nærmere ved de hidtidige universitetsanlæg liggende areal for et større, men fjernere liggende. Herved ville man imidlertid på langt sigt afskære sig fra en eventuel fuldstændig samling af universitetet på et sted og således i virkeligheden bidrage til at gøre spredningen af universitetet permanent. De undersøgelser, professor Bredsdorff som omtalt i kapitel I har foretaget for udvalget, synes endvidere at vise, at det er mindst lige så svært at anvise et mindre nærbeliggende areal som et større fjernere liggende.

Dette har ført udvalget ind på overvejelse af, om det ikke i den situation, der således synes at foreligge, vil være mest hensigtsmæssigt, selv om afstanden til de hidtidige universitetsanlæg bliver noget større, som basis for universitetets fremtidige udbygning at søge sikret et areal, der ikke blot er tilstrækkelig stort til at lade en udflytning af væsentlige dele af universitetet hertil indgå allerede i dispositionsplanen på længere sigt (1967-81), men som herudover åbner mulighed for på meget langt sigt at foretage en endnu mere omfattende — eventuelt en total - udflytning af universitetet til dette areal.

En sådan geografisk samling af universitetet på ét stort sammenhængende areal ville utvivlsomt frembyde en række fordele. Der ville herved være mulighed for at skabe - eller vel snarere genskabe — et virkeligt universitetsmiljø med gode kontaktmuligheder også mellem forskere og lærere, som arbejder inden for vidt forskellige fagområder. Det ville også derigennem blive lettere at etablere fagligt samarbejde over faggrænserne og fremme opdyrkning af grænseområder inden for forskningen, hvor der kan være grund ti) at vente, at de største videnskabelige fremskridt vil ske i fremtiden.

Også for de studerende vil det kunne være befrugtende og give en videre horisont daglig at færdes blandt kammerater fra andre studieretninger, og det skulle også ved en sådan samling af universitetet blive lettere at tilgodese de ønsker, der i øjeblikket er

fremme i debatten om den fremtidige undervisningsstruktur, om delvis fællesskab i begynderundervisningen af studerende fra beslægtede fagområder og i det hele taget om større fleksibilitet og friere kombinationsmuligheder både inden for og mellem de forskellige fagstudier.

Der skulle endelig ved en samling af universitetet på ét sted være større muligheder for fællesskab om udnyttelse af visse faciliteter, ligesom det skulle blive lettere at etablere en effektiv universitetsadministration.

Over for disse fordele må der imidlertid peges på en række forhold, som bevirker, at en total udflytning af Københavns universitet ikke vil være aktuel i de første mange år.

I betragtning af, at der i øjeblikket opføres et nyt Rigshospital til ca. 500 mill, kr., må det lægevidenskabelige fakultets institutter i lang tid forblive i dets nærhed. Der er tillige i de senere år på Nørre Fælled foretaget så store investeringer, at det ville være økonomisk uforsvarligt at opgive de udmærkede, nye og tidssvarende bygningskomplekser, der her er opført til brug for universitetet, selv om der, som det nærmere skal omtales nedenfor i kapitel X, nok i en nærmere fremtid kan blive brug for visse ændringer i de enkelte bygningers anvendelse. Og endelig vil der utvivlsomt hengå en rum tid, inden man kan tænke på at flytte Botanisk Have og de dertil knyttede institutter. Selv om man allerede nu ville træffe beslutning om anlæg af en ny Botanisk Have, vil det formentlig tage en lang årrække at skabe et tilsvarende anlæg som de nuværende.

Der kan også være grund til over for de bedre vilkår for samarbejde mellem universitets egne institutter, som en samling af hele universitetet på ét sted ville indebære, at pege på, at forskere ved Københavns universitet også har et betydeligt videnskabeligt samarbejde med fagfæller ved en række af de højere læreanstalter, såvel som ved andre videnskabelige institutioner, og at betingelserne herfor ville forringes ved en isoleret total udflytning af Københavns universitet.

Udvalget mener derfor, at selv om man ved opstillingen af dispositionsplanen for 1967-81 ikke tager *direkte sigte* på en total udflytning af universitetet til de arealer, man nu søger sikret til brug for universitetet, bør denne plan være så fleksibel, at den holder *muligheden åben* for en sådan total udflytning, hvis man engang i fremtiden skulle beslutte sig herfor. Dette indebærer bl. a., at man allerede nu bør sikre et så stort areal, at der bliver tilstrækkelig plads hertil. Kun på denne måde mener udvalget at have løst den i kommissoriet stillede opgave, idet man har opfattet denne således, at det gælder om at finde frem til forslag, der ikke blot kan tjene til løsning af universitetets aktuelle lokaleproblemer og dække dets lokalebehov i en vis kortere periode, men som også kan sikre Københavns universitets udviklingsmuligheder i det næste århundrede.

I denne forbindelse ønsker udvalget at pege på, at visse af de bindinger, der hindrer en snarlig total udflytning af universitetet, på meget langt sigt kan tænkes at tabe i betydning.

Det må således forudses, at også en række af de videnskabelige institutioner m. v., hvormed universitetet i dag har samarbejde, helt eller delvis vil blive flyttet, og at nye institutioner, hvormed et samarbejde vil være naturligt, vil blive placeret på en sådan måde, at et samarbejde med et udflyttet universitet lettere kan realiseres. En udflytning af universitetet må forventes i sig selv at ville forstærke denne tendens.

Endvidere kan det nævnes, at de bygningskomplekser, som det i dag må anses for økonomisk uforsvarligt at opgive, er underkastet almindelig bygningsforældelse, som ikke mindst gør sig gældende for tekniske og laboratoriemæssige installationer m. v. Det kan således eksempelvis nævnes, at det nye Rigshospital, der nu er under opførelse, skal erstatte bygninger, der kun er ca. 60 år gamle; det kan derfor være tvivlsomt, om man vil finde det bygningskompleks, der nu rejses, egnet til hospitalsformål om f. eks. 100 år. Tilsvarende betragtninger kan anlægges på nogle af universitetsinstitutterne på Nørre Fælled.

Det er selvsagt umuligt i dag at sige, om de udbygningsplaner, de med universitetet samarbejdende institutioner vel til sin tid måtte opstille, vil sigte netop mod det areal, der her bliver tale om at reservere, men i betragtning af, at det, som tiden går, vil blive stadig vanskeligere at pege på større disponible arealer, har udvalget, som alle-

rede sagt, ment, at muligheden for også at flytte andre institutioner til et sådant universitetscenter i hvert fald bør holdes åben.

1. Kriterier for valget mellem foreliggende arealmuligheder.

I den redegørelse, som professor, arkitekt Peter Bredsdorff på udvalgets foranledning har udarbejdet om arealer i Københavnsegnen, som egner sig til en mere eller mindre omfattende udflytning af universitetet, er der givet en oversigt over de kriterier, professor Bredsdorff har lagt til grund ved udpegningen af sådanne arealer. Idet der herom henvises til tillægget, skal man indskrænke sig til nedenfor kort at nævne de vigtigste af de forhold, der her må tages i betragtning.

a) Der må være tale om *et tilstrækkelig stort areal på praktisk taget ubebygget mark.* »Såfremt staten i første omgang kun mener at kunne erhverve en del af arealet, må de erhvervede arealer grænse op til områder, der med sikkerhed kan holdes ubebyggede i en lang årrække.

Ved bedømmelsen af, hvor stort et areal, der bør sikres, må man regne med ved udflytning til arealer uden for Københavns kommune at skulle tilgodese parkeringsbehovet fuldt ud. Skal der skaffes parkeringsplads til lærere, administrationspersonale og en voksende del af de studerende, må der reserveres betydelige arealer til parkeringsformål.

Der bør også tages hensyn til, at man sandsynligvis vil finde det ønskeligt på et sådant frit beliggende areal at bygge en del mere åbent, end man ville kunne tillade sig inde i byen. Ligeledes vil det formentlig være ønskeligt, at man i starten vælger en relativt lav udnyttelsesgrad for så længe som muligt at sikre udvidelsesmuligheder i umiddelbar tilknytning til de enkelte universitetsafdelinger og institutter.

b) Der må af flere grunde lægges stor vægt på *gode kollektive trafikforbindelser.* For det første skal de dele af universitetet, der flyttes ud, fungere sammen med de dele, som bliver tilbage. Dette gælder i særlig grad i selve udflytningsperioden, der vil strække sig over en årrække, men også senere, medmindre man engang i fremtiden skulle beslutte sig for — og få gennemført — en total udflytning af universitetet. For det andet kan man ikke i en lang årrække regne med, at alle de studerende vil være motoriserede. For det tredie skal universitetet betjene hele det storkøbenhavnske område og derfor være i bekvem forbindelse med alle dele af hovedstadsregionen.

Det mest effektive kollektive trafikmiddel, der er til rådighed i Københavnsegnen, er S-banerne, som både er mere bekvemme, hurtigere over længere strækninger og mere uafhængige af myldretidstrafikken end busser. Arealet bør derfor ligge i nærheden af en S-banestation. Særlig i begyndelsen, hvor der vil være så få studerende og lærere, at det næppe vil være muligt at etablere busforbindelse mellem stationen og universitetsarealet, er det vigtigt, at afstanden ikke er længere, end at den kan tilbagelægges til fods.

I bemærkningerne til lovforslaget om centre for højere uddannelse peges der på det ønskelige i gode fjernforbindelser mellem de nye centre og de gamle centre i København og Århus. Det vil derfor være en fordel, om den S-banestation, i hvis nærhed universitetsarealet kommer til at ligge, tillige er f jernbanestation.

Vejmæssigt må arealet ligge i nærheden af eksisterende motorveje eller planlagte motorvejsanlæg, som kan ventes at være gennemført, når udflytningen begynder eller snarest derefter.

c) I betragtning af, at universitetets lokalenød bliver stadig mere følelig, og for at gøre overgangsperioden så kort som muligt er det vigtigt, at det areal, man vælger, *hurtigt kan erhverves og gøres klart til byggeri.*

d) Endelig må der lægges vægt på at undgå, at *arealets form eller jordbundsbeskaffenhed* tvinger til uhensigtsmæssige opdelinger eller i øvrigt vanskeliggør gennemførelse af en fornuftig samlet bebyggelsesplan. Arealet må endelig være således beskaffent, at der ikke bliver tale om ekstraordinære funderingsvanskeligheder.

2. Valget af areal.

I den ovenfor nævnte redegørelse har professor Bredsdorff udpeget og beskrevet en række mulige placeringer for et nyt universitetsareal. Herom henvises der til tillægget. Efter en grundig gennemgang af materialet kan udvalget enstemmigt tilslutte sig professor Bredsdorffs konklusion, at et areal ved Høje Tåstrup station under hensyntagen til de ovenfor nævnte kriterier synes at være bedst egnet. Der skulle her skønsmæssigt kunne sikres universitetet indtil 5-600 ha.

I sin karakteristik af arealet anfører professor Bredsdorff, at Høje Tåstrup station er med i planerne for udbygningen af S-banen, at Høje Tåstrup er den station, som har størst sandsynlighed for at blive fjernbanestation, og at der er konkrete planer om opførelsen af et stort kommercielt center for Københavns vestegn på stedet. Den korteste afstand mellem arealet og stationen er et par hundrede meter. Arealet ligger 22 km fra Rådhuspladsen.

Kapitel X.

DISPOSITIONSPLAN TIL LØSNING AF KØBENHAVNS UNIVERSITETS LOKALEPROBLEMER PÅ LÆNGERE SIGT (1967-81).

Som nærmere begrundet i kapitel VII har udvalget ikke anset det for muligt under de i dets oprindelige kommissorium gjorte forudsætninger at opstille en dispositionsplan, der giver en tilfredsstillende løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt.

Efter som nævnt i kapitel I at have fået undervisningsministerens tilslutning til at inddrage andre arealmuligheder i sine overvejelser har udvalget udarbejdet nedenstående forslag til en dispositionsplan, der tænkes realiseret i løbet af perioden 1967–81.

Det ville være ønskeligt og bekvemt, om en sådan plan kunne opstilles i en så konkret og realistisk form, at den umiddelbart kunne følges år for år i den periode, gennem hvilken den forudsættes realiseret. Det ville imidlertid forudsætte, at man kunne fremskaffe koncise oplysninger om det fremtidige studentertal og dets fordeling på fakulteter og studieretninger, om det fremtidige omfang af videreuddannelse, efteruddannelse og forskeruddannelse, om det fremtidige antal universitetslærere, videnskabelige og ikke-videnskabelige medarbejdere og stipendiater og endelig om de lokalemæssige krav, som såvel forskningen som alle de nævnte undervisningsaktiviteter vil stille i fremtiden. Selv om man som nævnt i kapitel VIII bør have alle disse forhold i erindring ved udarbejdelse af en dispositionsplan med længere sigte, er det ganske klart, at eksakte og holdbare prognoser på alle disse felter ikke kan tænkes tilvejebragt i det foreliggende tilfælde. Det følger som tidligere nævnt allerede af, at universiteterne efter den i øjeblikket gældende lovgivning har pligt til som studerende at optage alle, der har taget dansk studentereksamen, og som ønsker at studere ved et universitet.

I konsekvens heraf må dispositionsplanen være så fleksibel, at den tillader løbende justeringer, efterhånden som nye behov måtte melde sig, og det vil kun være muligt, hvis der står tilstrækkelig store arealreserver til rådighed såvel til udvidelse af allerede tilvejebragte bygninger som til opførelse af helt nye bygninger. Et af de vigtigste spørgsmål, man må søge at skaffe sig klarhed over som grundlag for udarbejdelse af en dispositionsplan, er derfor, hvor stort et areal, der vil være påkrævet. Dette problem er allerede berørt i kapitel VIII, og det vil blive uddybet nedenfor med henblik på det for Københavns universitet aktuelle spørgsmål om, hvor store *yderligere* arealer, der må sikres for universitetet.

Et af formålene med at anmode fakulteterne om et skøn over deres fremtidige lokalebehov var netop at få et udgangspunkt for en bedømmelse af, hvor store arealer der måtte blive brug for.

Når man i det følgende i en vis udstrækning bygger på disse skøn over lokalebehovet, er det i klar erkendelse af, at disse tal er behæftede med så stor usikkerhed, at der under den detaillerede programmering og projektering af de i dispositionsplanen indgående enkelte byggearbejder kan blive tale om justering både opad og nedad, og af, at de samlede tal for det påkrævede nybyggeri kun angiver et *minimum* for det pågældende byggeri, således at dets omfang efter al sandsynlighed vil blive væsentligt større.

1. Størrelsen af de yderligere fornødne arealer.

Efter at udvalget var nået til klarhed over, at det var nødvendigt at inddrage yderligere arealer i overvejelserne, har man ud fra de i kapitel VIII anførte synspunkter overvejet, hvor store arealer det vil være nødvendigt eller rimeligt at sikre Københavns universitet.

a) Et areal på omkring 100 ha.

Såfremt man alene ville tilsigte at skaffe de *nødvendige* arealer til en imødekommelse af de af fakulteter, administration m. m. fremsatte lokaleønsker, skønner udvalget, at der hertil vil kræves et yderligere areal på ikke under 100 ha.

En løsning af universitetets arealproblemer på et sådant grundlag blev antydet i udvalgets redegørelse af 7. marts 1966 (bilag 2), idet der dengang fra det matematisk-naturvidenskabelige fakultets repræsentanter i udvalget var fremsat ønske om at få undersøgt mulighederne for at erhverve et areal øst for Danmarks tekniske Højskoles anlæg i Lyngby til brug for fakultetets matematisk-fysiske faggruppe. Dette areal var ganske vist noget mindre end 100 ha, men dette opvejedes efter fakultetets opfattelse af, at man gennem dette naboskab ville få mulighed for et frugtbart samarbejde med læreanstalten og for fælles udnyttelse af en række faciliteter. Foretagne undersøgelser har imidlertid godtgjort, at dette forslag har vist sig at støde på sådanne hindringer, at udvalget ikke mener, at det lader sig realisere.

Hvis man nøjedes med at erhverve et sådant mindre areal, måtte dette formentlig i sin helhed stilles til rådighed for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. I første omgang måtte fakultetets matematisk-fysiske faggruppe placeres her; denne gruppe har angivet sit bruttoetagearealbehov til godt 60.000 m^2, hvilket med en udnyttelsesgrad på f. eks. 0,2 vil beslaglægge ca. 30 ha. Såfremt også den kemiske faggruppe, der har opgjort sine arealønsker til godt 20.000 m^2 brutto, udflyttes, vil dette - stadig med en udnyttelsesgrad på 0,2 - betyde, at der hertil ville medgå godt 10 ha. Men hvis man på meget langt sigt tænker sig hele det matematisk-naturvidenskabelige fakultet samlet på arealet, ville en imødekommelse af dets nu fremsatte arealønsker kræve 235.000 m^2 bruttoetageareal eller — med samme udnyttelsesgrad som før - knap 120 ha. Regner man derimod med, at Geologisk centralinstitut og de zoologiske og botaniske fag formentlig i mange år skal blive i Østervoldgadekomplekset, på Nørre Fælled og omkring Botanisk Have, skulle denne løsning en rum tid fremover give fakultetet betydelige reserver.

Ved udflytningen af de matematiske og fysiske fag og senere tillige af de kemiske fag ville man på Nørre Fælled få skabt reserver til de øvrige under fakultetet hørende fag.

Dernæst ville man kunne overlade Vognmandsmarken og Ryvangen til de humanistiske fakulteter, for hvilke de tidligere omtalte ulemper, som de omliggende jernbaner vil forvolde, måske ikke vil være så følelige som for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, der benytter fintmærkende apparatur, som dårligt tåler rystelser og elektriske forstyrrelser. På Vognmandsmark- og Ryvangsarealerne skulle der i og for sig kunne skaffes dækning for alle de tre fakulteters pladsbehov, således at de fortsat kunne placeres sammen. I så fald måtte administration m. m. dog formentlig følge med, og det ville antagelig tillige blive nødvendigt at reservere en del af arealet for en filial af Det kongelige Bibliotek. Dermed ville disse arealer være fuldt udbyggede, og der ville således ikke være nogen udvidelsesreserve. En anden mulighed ville være at lade den centrale administration m. m. samt et større fagområde inden for de tre fakulteter forblive i den indre by, hvor denne faggruppe da kunne overtage de bedst egnede af de lokaler, som de øvrige dele af de humanistiske fakulteter efterhånden ville kunne fraflytte.

Ved en sådan løsning ville man kunne undgå at iværksætte yderligere byggeri i den indre by, og der ville være sikret fakulteterne ret gode udvidelsesmuligheder. Men man ville dermed på forhånd afskære sig fra muligheden for på meget langt sigt at flytte en større del af — eller eventuelt hele — universitetet ud til et samlet område.

Udvalget anser det for så vigtigt at holde en sådan mulighed åben, at man allerede af den grund ikke ville kunne anbefale en dis-

positionsplan opstillet efter de her skitserede retningslinier. Man finder det endvidere betænkeligt, om en del af et enkelt fakultet **blev** placeret isoleret i forholdsvis lang afstand fra resten af fakultetet og universitetet i øvrigt. Man har derfor ikke fundet det nødvendigt i detailler at udarbejde en sådan plan.

b) *Et areal på ca. 500 ha.*
Som nærmere begrundet i kapitel **VIII** anser udvalget det for overordentlig vigtigt ved bedømmelsen af, hvor store yderligere arealer det vil være *rimeligt* at søge sikret **til** fremtidig udbygning af Københavns universitet, ikke at indskrænke sig til at se på det byggeri, der i dag må anses for det nødvendige minimum, og for hvilket der allerede nu må lægges en konkret dispositionsplan. Kun ved at sikre et så stort areal, at muligheden for engang i fremtiden at foretage en mere omfattende - eventuelt en total - udflytning af universitetet til det pågældende areal holdes åben, vil man efter udvalgets opfattelse have tilvejebragt et virkeligt tilfredsstillende og holdbart grundlag for universitetets fremtidige udvikling.

Det er ikke muligt præcist at angive hvor stort et areal, der under denne forudsætning må sikres. Tænker man sig, at hele universitetet med undtagelse af det lægevidenskabelige fakultet skulle have deres nuværende arealønsker på i alt 360.000 m^2 bruttoetagearealet opfyldt på det nye areal, ville dette kræve ca. 180 ha med den ovenfor nævnte udnyttelsesgrad på 0,2. Da man som ovenfor nævnt må gå ud fra, at lokalebehovet allerede i de nærmeste 10—15 år vil stige væsentligt, har udvalget skønnet, at der til sikring af universitetets udviklingsmuligheder på meget langt sigt vil kræves et areal på ca. 500 ha, såfremt hensynet **til** den forudsatte fleksibilitet i udnyttelsen skal kunne tilgodeses. Til sammenligning kan anføres, at man til udbygningen af det nye universitetscenter i Odense har sikret sig et areal på over 400 ha, og at det gennem den nyligt afsluttede nordiske idékonkurrence er dokumenteret, at dette areal ikke er for stort for en hensigtsmæssig langtidsplanlægning af Odense-centret.

Som omtalt i kapitel IX har professor, arkitekt Peter Bredsdorff på udvalgets opfordring undersøgt mulighederne for at anvise et areal af denne størrelse, som der skulle være mulighed for at sikre til fremtidige universitetsformål. Blandt de arealer, der er peget på i professor Bredsdorffs som tillæg **til** betænkningen optagne redegørelse, er udvalget, som ligeledes anført og nærmere begrundet ovenfor i kapitel IX, enig med ham om, at et areal ved Høje Tåstrup under hensyn til de krav, der må stilles til et sådant areal, vil være det bedst egnede.

Udvalget skal derfor foreslå, at det pågældende areal søges erhvervet eller på anden måde sikret til brug for Københavns universitet.

2. Udvalgets dispositionsplan.

Under forudsætning af, at det ovenfor omtalte areal sikres for Københavns universitet, har udvalget udarbejdet nedenstående samlede dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer på længere sigt. Udvalget foreslår, at denne plan søges realiseret i perioden 1967-81 i overensstemmelse med den nedenfor i afsnit 3 opstillede tidsplan.

a. *Arealet ved Høje Tåstrup*
Hertil foreslår man, at *fremtidigt* nybyggeri til brug for Københavns universitet i alt væsentligt henlægges. Panuminstituttet og det allerede planlagte byggeri for Retsmedicinsk institut og Patologisk-anatomisk institut samt fuldførelsen af byggeriet i forbindelse med Zoologisk centralinstitut skal dog som hidtil forudsat gennemføres på Blegdamshospitalets areal og i Rigshospitals-Nørre Fælledområdet.

På arealet i Høje Tåstrup foreslås snarest muligt planlagt og projekteret byggeri til fordel for det matematisk-naturvidenskabelige fakultets *matematisk-fysiske faggruppe* og for *dele af de humanistiske fakulteter.* Da begge disse gruppers pladsbehov er meget presserende, men det næppe vil være muligt at dække deres byggebehov fuldtud samtidigt, bør den nærmere projektering af byggeriet tilrettelægges således, at der, så vidt det af byggetekniske og forsknings- og

undervisningsmæssige grunde er muligt, bygges for begge fakulteter hele perioden igennem.

Da gennemførelsen af disse store byggearbejder vil strække sig over en årrække, må udflytningen ske gradvis, efterhånden som de enkelte dele af det samlede byggeri fuldføres. Og da det særlig for de humanistiske fakulteter gælder, at de stort set efterspørger de samme lokaletyper (større og mindre auditorier og øvelsesrum, læsesale og samlæsningsrum, institutlokaler, lærerværelser og arbejdsrum for universitetslærere, forskere og stipendiater), vil det næppe være rigtigt i øjeblikket at tage bestemmelse om, hvilke faggrupper der *først* skal flytte ud. Det vil mest hensigtsmæssigt kunne afgøres, efterhånden som byggeriet skrider frem, under hensyntagen til, hvor pladsnøden til den tid er størst.

b. *hidre by.*

Det projekterede byggen for det musikvidenskabelige institut i Åbenrå 26-30 forudsættes gennemført. I øvrigt foreslås, at tanken om erhvervelse af ejendomme til *varig anvendelse* til universitetsbrug inden for såvel byplan- som overenskomstområdet opgives. Derimod må der, som det nærmere omtales nedenfor i kapitel XI, for at gøre det muligt for de humanistiske fakulteter at give den stærkt voksende studentertilgang, der kan ventes i de kommende år, en forsvarlig undervisning, erhverves egnede ejendomme i eller uden for de nævnte områder til *midlertidig brug* for dele af disse fakulteter i perioden, indtil udflytning kan ske.

Da det som nævnt må påregnes, at opførelsen af tilstrækkelige lokaler blot for dele af de tre humanistiske fakulteter vil tage så lang tid, at der i en årrække på i alt fald 10-15 år stadigvæk må befinde sig dele af disse fakulteter i den indre by, er der enighed inden for udvalget om, at det ikke er nødvendigt allerede nu at lægge sig fast på, om en passende stor faggruppe blandt de humanistiske fakulteter sammen med administrationen bør blive i den indre by og efter fornøden istandsættelse til varig brug overtage de bedst egnede af de lokaler, universitetet i øjeblikket råder over, eller om den indre by i alt væsentligt skal rømmes af universitetet.

c. *Østervoldgade-komplekset.*

Det foreslås, således som det allerede blev nævnt i 10-års betænkningen af 1961, at stille komplekset til rådighed for universitetet til indretning af et Geologisk centralinstitut omfattende universitetets Mineralogisk-geologiske institut, Danmarks geologiske undersøgelse og Grønlands geologiske undersøgelse.

På grund af de store lokalevanskeligheder, som fakulteterne i den indre by kæmper med, foreslås det dog, at disse får adgang til at benytte kompleksets auditorier i en årrække, indtil nye bygninger i Høje Tåstrup kan tages i brug.

d. *Bebyggelsen omkring Botanisk Have.*

I randbebyggelsen omkring Botanisk Have og i Sølvtorvskomplekset finder udvalget, som allerede omtalt i kapitel VII, at institutterne for systematisk botanik, plantefysiologi, planteanatomi og sporeplanter samt dele af de biologiske institutter kan få forsvarlige forhold de næste årtier. Mineralogisk-geologisk institut og Mineralogisk Museum må forblive i dette område i en årrække. Noget rummeligere pladsforhold vil dog kunne skabes, hvis de muligheder, der synes at være for at placere de biokemiske og biologiske institutter på Nørre Fælled, viser sig gennemførlige. I tilfælde af, at dette viser sig umuligt, kan det, som ligeledes tidligere omtalt blive nødvendigt at foretage ombygning af Sølvgadeafdelingens kedelcentral og maskinhal for at give disse fag tilfredsstillende forhold.

Den omstændighed, at skabelsen af en ny botanisk have, om den overhovedet findes ønskelig, i hvert fald må foregå over en meget lang årrække, bevirker, at en udflytning af de botaniske institutter må anses for en lidet ønskelig løsning inden for en dispositionsplan, der kun vedrører perioden frem til 1981, selv om hovedparten af det etageareal, de forskellige botaniske institutter vil komme til at råde over, er opført for over 60 år siden.

e. *Blegdamshospitalets grund.*

Som nævnt i kapitel VII må Blegdamshospitalets grund anses for egnet til en udbyg-

ning af det lægevidenskabelige fakultet på grund af arealets beliggenhed vis å vis Rigshospitalet.

Her foreslås opførelsen af det nye Panuminstitut påbegyndt, så snart den første del af Blegdamsarealet i 1968 afgives til universitetet. Dette institutkompleks vil, når det er fuldført, beslaglægge så godt som hele Blegdamsarealet.

f. *Nørre Fælled.*

Bortset fra Anatomisk Institut og den bygning, der rummer institutterne for eksperimentel medicin og kirurgi og fremtidig også instituttet for transplantation og immunbiologi, foreslås de resterende ledige arealer på Nørre Fælled forbeholdt det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

Det foreslås at fuldføre byggeriet ved Zoologisk centralinstitut omfattende indretningen af det nye zoologiske museum og opførelse af en bygning til brug for institutter for zoogenetik, zoofysiologi, almen zoologi og gymnastikteori.

Når de matematisk-fysiske fag kan flytte til Høje Tåstrup, foreslås H. C. Ørsted Instituttet overladt til de kemiske og biokemiske fag, jævnfør det under d. anførte.

Det foreslås, at Geografisk institut foreløbig forbliver i sine nuværende, lejede lokaler i Haraldsgade.

I den i Rådmandsgade erhvervede ejendom og i en tilgrænsende ejendom, som foreslås erhvervet til brug for universitetet, vil der kunne tilvejebringes visse udvidelsesmuligheder for såvel det lægevidenskabelige som det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

g. *Institutterne på Blegdamsvej.*

Niels Bohr institutet forudsættes anvendt efter sit hidtidige formål, indtil opbygningen af de nye fysiske institutter i Høje Tåstrup er så langt fremskredet, at institutet kan rømmes. Da man i øjeblikket ikke kan sige, hvornår det kan ske, og da bygningerne for en stor del er indrettet til meget specielle formål, har udvalget ikke kunnet tage stilling til bygningernes senere anvendelse. For så vidt angår det tidligere fysisk-kemiske institut, forudsættes det anvendt af det matematisk-naturvidenskabelige og det lægevidenskabelige fakultet i overgangsperioden, indtil nye og tidssvarende lokaler kan tages i brug, hvorefter man, ligesom tilfældet er for Niels Bohr institutet, til den tid må tage stilling til lokalernes anvendelse.

h. *Vognmandsmarken og Ryvangen.*

Såfremt den her opstillede dispositionsplan gennemføres, foreslår udvalget, at universitetet giver afkald på at anvende disse arealer til universitetsformål under hensyn til de ulemper, de som tidligere nævnt er behæftet med. Udvalget skal i denne forbindelse erindre om, at det allerede i tiårsbetænkningen af 1961 blev nævnt, at disse arealer eventuelt kunne anvendes til mageskifte med andre, som måtte være mere egnede til universitetsformål.

i. *Nybrogård.*

Også for så vidt angår dette areal foreslås det, at universitetet under de angivne forudsætninger afstår fra at anvende det til placering af institutter. Det henstilles i stedet anvendt til kollegiebyggeri eller andet offentligt formål.

3. Tidsplan for dispositionsplanens gennemførelse.

Omstående er forsøgt opstillet en tidsplan for de forskellige dispositioners gennemførelse. Det siger dog sig selv, at det beror på en række i øjeblikket uoverskuelige faktorer, om disse frister kan overholdes.

Udvalget ønsker at understrege, at en begyndende udflytning til nye bygninger på arealet ved Høje Tåstrup ikke uden videre vil betyde, at universitetet *samtidig* kan begynde at afgive hidtil benyttede lokaler. Da det må forudses, at Københavns universitet i en lang årrække, indtil udbygningen af landets samlede universitetssystem er fuldført, vil få et større studentertal end det, for hvilket man ved realisering af dispositionsplanen kan skaffe tilfredsstillende arbejdsvilkår, vil det utvivlsomt blive nødvendigt fortsat at gøre brug af de frigjorte lokaler for at klare denne overbelastning.

4. Kommenfarer.

Et hovedformål med den ovenfor skitserede, samlede dispositionsplan til løsning af Københavns Universitets lokaleproblemer på længere sigt har været at finde frem til en hensigtsmæssig geografisk placering af universitetets forskellige faggrupper og institutter. Dens mest karakteristiske træk er, at det foreslås,

1. at der sikres et stort udvidelsesareal på ca. 500 ha for universitetet i Høje Tåstrup,
2. at alt fremtidigt nybyggeri, med undtagelse af det musik-videnskabelige institut, Panuminstituttet, nybyggeriet for Retsmedicinsk Institut og Patologisk-anatomisk institut og fuldførelsen af byggeriet i forbindelse med Zoologisk Centralinstitut, skal foregå på dette areal,
3. at man på dette område i første omgang skal placere den matematisk-fysiske faggruppe under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet og væsentlige dele af de tre humanistiske fakulteter,
4. at det lægevidenskabelige fakultet får overladt Blegdamsarealet.
5. at universitetet får rådighed over Østervoldgade-komplekset til indretning af et geologisk centralinstitut,
6. at afgørelsen af, om universitetet i alt væsentligt skal rømme sine lokaler i den indre by med undtagelse af selve universitetskarreen, eller om visse humanistiske fag skal forblive her på længere sigt, udskydes,
7. at yderligere erhvervelse af ejendomme i den indre by til varig anvendelse til universitetsformål opgives,
8. at universitetet giver afkald på at udnytte Vognmandsmarken, Ryvangen og Nybrogård til egentlige universitetsformål.

Ved de her stillede forslag finder udvalget, at der kan tilvejebringes mulighed for en fleksibel og hensigtsmæssig, varig løsning af universitetets lokaleproblemer. Man har sondret mellem det »længere sigt«, d. v. s. perioden 1967-81, for hvilken der er skitseret en egentlig dispositionsplan, og det »helt lange sigt«, hvor man har søgt at holde mulighederne åbne for virkeliggørelse af de ønsker, fremtidens planlæggere måtte have med hensyn til universitetets videre udvikling.

Man har søgt inden for dispositionsplanperioden at hindre for stor spredning af universitetet på mange arealer og skabt mulighed for på det helt lange sigt at gennemføre en samling af hele universitetet - måske med undtagelse af det lægevidenskabelige fakultet — på et trafikalt set velbeliggende sted i bymæssig miljø. Det vil f. eks. være muligt her at begynde anlægget af en ny botanisk have, således at der engang i fremtiden vil være grundlag for en udflytning af botaniske institutter, når disse institutters bygninger omkring den nuværende botaniske have bliver saneringsmodne. Det vil ligeledes være muligt at placere de zoologiske institutter på arealet, hvis det engang bliver nødvendigt at flytte disse institutter fra Nørre Fælled for at skaffe det lægevidenskabelige fakultet udvidelsesmuligheder. Endelig vil Geologisk Centralinstitut, når Østervoldgade-komplekset engang må opgives, kunne placeres på arealet, og der vil også være plads til Geografisk Institut og et naturvidenskabeligt bibliotek.

B. *Tidsplan for løsningens gennemførelse.*

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
)								
. Indre by (Hum. fag)	Ejendomserhvervelser og indgåelse af lejemål til midlertidig afhjælpning af lokalemanglen.							
. Musikvidenskabeligt institut	Nybyggeri og ombygning		Indflytning					
)								
)stervoldgade-ompl. (Geologi/ Ium. fag)	Enkelte lokaler overtages midlert. af hum. fag	Teknisk-kem. fløj overt. af geologer		Resten overt. af geologer og midlert. af humanister				Udflytning af humanister beg.
)								
ebyggelsen om-ring Botanisk Iave (Botaniske g biolog. insti-utter)								
)								
legdamshosp. rund (Læge-denskabelige istitutter)	Programmering			Fortsat byggeri	Gradvis indflytning			
	Projektering - Byggeriet påbegyndes							
)								
ørre Fælled/ ådmandsgade	Bebyggelsen langs Jagtvejen færdiggøres							
Zoologiske institutter H. C. Ørsted Institutet?								
Rådmandsgade-komplekset	Ombygning af eksisterende bygning					Overdragelse til kemiske institutter påbegyndes		
		Programmering						
				Projektering				
					Byggeri	Indflytning		
)								
øje Tåstrup matem.-fysik um. fak.)	Ejendomserhvervelser							
		Programmering						
				Projektering				
					Byggeri			
						Indflytning		

Kapitel XL

OVERGANGSLØSNINGER

Det er i det foregående kapitel fremhævet, at der selv i bedste fald vil hengå en årrække, inden realiseringen af de i dispositionsplanen indgående byggearbejder er så vidt fremskredne, at indflytning i de nye bygninger kan ske i et sådant omfang, at der vil indtræde en forbedring af universitetets anspændte lokalesituation. Da man som ligeledes tidligere nævnt må forudse, at Københavns universitet, såfremt den frie adgang til universiteterne opretholdes, i lang tid frem vil få en så stærkt stigende tilgang, at studenterbestanden Afl blive væsentlig større end den, der er lagt til grund for dispositionsplanen, vil lokalesituationen i de kommende år blive endnu mere fortvivlet, hvis der ikke træffes foranstaltninger til imødegåelse af dette voksende studenterpres.

Udvalget går herved ud fra, at der ikke vil være politisk tilslutning til en adgangsbegrænsning.

Udvalget har derfor i overensstemmelse med kommissoriet, hvorefter det også påhviler udvalget at komme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer på kortere sigt, overvejet, hvilke muligheder der er for hurtigt at tilvejebringe lokaler, som kan afværge den mest presserende pladsmangel inden for de kommende 5-10 år, og hvorledes sådanne midlertidige foranstaltninger bedst kan tilpasses de langsigtede planer, således at projekter, der kan indgå i disse, fremmes mest muligt, medens rent midlertidige foranstaltninger søges begrænset.

Udvalget har dog i det følgende inskrænket sig til at skitsere forslag til midlertidige løsninger af de mest akutte lokaleproblemer under forudsætning af, at man følger den af udvalget opstillede dispositionsplan på længere sigt.

1. De tre humanistiske fakulteter.

Det er navnlig for de humanistiske fakulteter, der vil blive brug for nødforanstaltninger.

Disse tre fakulteter havde i 1965 til 8.800 studerende et bruttoetageareal på 18.600 m^2 eller ca. 2,1 m^2 pr. studerende.

Det fremgår af den i kapitel X opstillede tidsplan, at der for disse fakulteters vedkommende ikke kan blive tale om at påbegynde udflytningen af væsentlige dele før tidligst i 1974. Omkring dette tidspunkt regner man med, at det samlede studentertal ved de tre fakulteter vil være steget til ca. 19.000. Tænker man sig de studerende fordelt på de tre fakulteter på samme måde som i 1965, og ønsker man blot at opretholde de nuværende tilstande, vil der altså hertil i alt kræves 19.000 X 2,1, eller ca. 40.000 m^2 bruttoetageareal. Da fakulteterne allerede råder over 18.600 m^2, skal der altså alene for at bevare status quo skaffes yderligere 21.400 m^2.

Imidlertid var de forhåndenværende auditorier allerede i 1965 utilstrækkelige til den daværende studenterbestand, idet denne i årene 1960-65 var steget fra ca. 3.500 til 8.800. Hertil kommer, at den nye studieordning for det juridiske studium, der blev indført pr. 1. september 1966, allerede for 1. dels vedkommende har medført et forøget lokalebehov, hvilket også vil ske for studiets 2. del. Tilsvarende forhold gør sig gældende for de i de senere år gennemførte ændringer af studieordningerne for en række andre humanistiske fagområder.

De nye studieordninger tilsigter bl. a. gennem bedre systematisering og opdeling af de studerende i mindre hold at effektivisere undervisningen for derved at forkorte studietiden, og det vil ikke være forsvarligt at ud-

sætte ordningerne til iværksættelse, efterhånden som nye permanente lokaler kan tages i brug.

Endvidere har de tre fakulteter i en årrække lidt under en meget følelig og tiltagende mangel på institutlokaler, arbejds-, kontor- og biblioteksslokaler samt lærerværelser m. v. Denne lokalemangel virker stærkt hæmmende på såvel undervisnings- som forskningsarbejdet. Det kan i denne forbindelse anføres, at antallet af lærere ved de tre fakulteter i 1960 var 76 professorer, 108 andre heltidsansatte og 149 deltidsbeskæftigede, medens de tilsvarende antal i 1965 var henholdsvis 91, 161 og 307, eller 226 mere end i 1960. I samme periode er antallet af andre beskæftigede steget fra 12 til 47. Af de siden 1960 oprettede kandidatstipendier er nu 57 tillagt kandidater ved de tre fakulteter, ligesom det til fakultetet knyttede antal universitetsadjunkturer er forøget fra 17 til 27. Det er klart, at i hvert fald lærerstaten i de kommende år må forøges, hvis det overhovedet skal være muligt at give det stærkt voksende antal studerende en blot nogenlunde forsvarlig undervisning.

For i overgangsperioden i blot et yderst beskedent omfang at imødekomme nogle af de her nævnte meget presserende lokalekrav, må det bruttoetageareal, der skal skaffes i tiden indtil 1974, formentlig mindst anslås til 35.000 m^2. Det ville betyde, at det samlede bruttoetageareal pr. student stiger fra 2,1 til 2,8 m^2, altså med 33 procent.

Det kan til sammenligning anføres, at fakulteterne har angivet deres samlede arealønsker i 1970 til godt 100.000 m^2 bruttoetageareal under forudsætning af et studentertal på knap 15.000 fordelt som nu mellem fakulteterne. Det betyder, at man ønsker ca. 6,7 m^2 bruttoetageareal pr. student (svarende til 5,5 m^2 netto), eller godt 3 gange så meget, som man i øjeblikket har.

Der er allerede ved lejemål sikret 4.800 m^2 brutto i KFUM's bygning i Rosenborggade, og der er nylig opnået bevilling til køb af en ejendom Købmagergade 44—46, hvor man vil få ca. 8.000 m^2 brutto til rådighed. Der vil herefter skulle erhverves yderligere godt 22.000 m^2 brutto i perioden fra 1967 til 1974.

I de første fire år af denne periode stiger studentertallet stærkest, og man må derfor regne med, at lokalemassen i disse år må forøges med ikke under 5.000 m^2 brutto årligt, medens behovet for lokaleudvidelser skulle blive noget mindre i de sidste år, hvor en stigende kandidatproduktion vil opveje en del af stigningen i rustilgangen.

Som nævnt i forrige kapitel har man i dispositionsplanen regnet med, at en del af Østervoldgadekomplekset, der på længere sigt i sin helhed foreslås anvendt til etablering af Geologisk centralinstitut, midlertidigt overlades de humanistiske fakulteter som et bidrag til overvindelse af deres lokalenød i overgangsperioden. Herved skulle der omkring 1970 stå et bruttoetageareal på 7.000 m^2 til rådighed.

Hvis man som ovenfor regner med, at der ud over KFUM og Købmagerejendommen skal skaffes et bruttoetageareal på 22.000 m^2, ville dette tal altså reduceres til 15.000 m^2, der så må søges tilvejebragt i årene 1967-70.

Dette etageareal til midlertidigt brug for de humanistiske fakulteter på ca. 15.000 m^2 brutto foreslås tilvejebragt ved erhvervelse af egnede ejendomme, uanset om de ligger inden for byplanområdet og interesseområdet. Ejendommene må være af en sådan beskaffenhed, at de uden væsentlige ændringer straks vil kunne anvendes til undervisningsformål i en kortere årrække, og de bør atter afhændes af universitetet, efterhånden som der ikke er brug for dem.

Skulle man derimod beslutte sig til i årene fra 1970 og fremefter straks at gå i gang med indretning af Geologisk centralinstitut, må der på lignende måde som ovenfor nævnt til midlertidigt brug skaffes 22.000 m^2 i egnede ejendomme, som senere kan afhændes.

2. Det lægevidenskabelige fakultet.

Da det i dispositionsplanen foreslås, at det lægevidenskabelige fakultets institutter fortsat skal være placeret inden for det område, hvor de nu ligger samt Blegdamsarealet, vil en del af de nødvendige foranstaltninger kunne udføres således, at de kan indgå i den endelige udbygningsplan, men da det omhandlede areal tidligst kan frigøres i foråret 1968, vil det være påkrævet at tilvejebringe en række midlertidige lokaler til undervisnings- og institutformål.

Med henblik herpå erhvervedes i 1965 industriejendommen i Rådmandsgade på 7.000

m^2 bruttoetageareal med mulighed for udbygning til i alt 19.000 m^2 primært til brug for en foreløbig udvidelse af de institutter, der varetager undervisningen til første del af studiet. Ejendommen rømmes af de tidligere ejere i april 1967. Den agtes efter fornøden ombygning anvendt af institutter under det lægevidenskabelige fakultet, indtil dettes planer på længere sigt er realiseret. Der er ikke i dag taget stilling til ejendommens anvendelse efter dette tidspunkt, men den vil som nævnt i dispositionsplanen kunne tjene som udvidelsesreserve for såvel det lægevidenskabelige som det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

Som første led i en realisering af langtidsplanerne vil, foruden mindre udvidelser af bestående institutter, i 1968 på Blegdamsarealet kunne påbegyndes opførelse af institutter specielt for biokemi, biofysik og fysiologi, således at indflytning kan på begyndes i 1971. Samme år skulle nybygninger til retsmedicinsk og patologisk-anatomisk institut (svarende til en arealforøgelse på 6.000 m^2 brutto) kunne stå færdig.

3. Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

For det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, der siden 1960 blandt andet i H. G. Ørsted Institutet og Zoologisk centralinstitut har fået meget væsentlige lokaleforbedringer, vil der væsentligst blive tale om udvidelser ved overtagelse og ombygning af eksisterende ledige eller ledigblivende bygninger, og da man her efter dispositionsplanens tidstabel regner med, at den matematisk-fysiske faggruppes udflytning til de nye bygninger på Høje Tåstrup-arealet kan påbegyndes allerede i 1971, skulle egentlige midlertidige foranstaltninger blive af meget begrænset omfang.

Kapitel XII.

OMKOSTNINGSSKØN

I det følgende har man foretaget en række meget skønsmæssige beregninger til belysning af de med dispositionsplanernes gennemførelse forbundne omkostninger.

Disse skøn bygger på følgende meget summariske forudsætninger:

(1) Til nybyggeri inklusive terrænarbejder til det lægevidenskabelige fakultet på Blegdamsarealet og til det matematisk-naturvidenskabelige fakultet på nye arealer regnes med 2.500 kr. pr. m^2 bruttoetageareal.

(2) Til nybyggeri for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet på Nørre Fælled regnes med 2.300 kr. pr. m^2.

(3) Til nybyggeri inklusive terrænarbejder for de tre humanistiske fakulteter på nye arealer regnes med 1.500 kr. pr. m^2.

(4) Til modernisering af forhåndenværende lokaler i den indre by regnes med 1.000 kr. pr. m^2.

(5) Til ejendomserhvervelser til permanent brug i den indre by regnes med 1.000 kr. pr. m^2 til køb samt 1.500 kr. pr. m^2 til ombygning eller nybyggeri.

(6) Til indretning af Sølvtorvskomplekset til botaniske og biologiske institutter og til indretning af Østervoldgade-komplekset til brug for Geologisk Centralinstitut eller for humanistiske fag regnes med 1.000 kr. pr. m^2.

Alle de nævnte kvadratmeterpriser er baseret på prisniveauet pr. 1. januar 1965. Disse priser er derefter anvendt på de respektive af fakulteter og administration opstillede etagearealønsker.

Da udvalget anmodede fakulteterne m. v. om at opstille sådanne ønskelister, var et væsentligt formål at få et første groft skøn over, hvor store *grundarealer* der fremtidig ville være brug for og ganske særligt, om det ville være muligt inden for de foreliggende arealmuligheder at tilfredsstille i alt fald de gennem besvarelserne konstaterede arealbehov. Disse arealtal er som tidligere omtalt af mange grunde behæftet med betydelig usikkerhed. De er ikke overalt opgjort efter helt de samme retningslinjer, og der vil ligeledes ved en kritisk teknisk gennemgang kunne blive tale om såvel forhøjelse som nedsættelse af tallene.

Dernæst må opgørelsen over *etagearealønskerne* som understreget i tidligere kapitler kun tages som et forsigtigt udtryk for det *minimum* af bygningsmæssige faciliteter til varig brug for universitetet, der under alle omstændigheder må tilvejebringes i perioden 1967-81.

Når man trods dette indlod sig på at omregne disse arealtal til *investeringsbeløb* ved multiplikation med de nævnte summariske kvadratmeterpriser, hang det sammen med, at det udvalget i første omgang var interesseret i at konstatere ikke så meget var, hvor meget gennemførelsen af en dispositionsplan faktisk ville komme til at koste. Allerede ved valget mellem dispositionsplaner bygget på forskellige arealmæssige forudsætninger måtte det have betydning at *sammenligne,* hvilken af disse løsninger der måtte være den billigste.

For at kunne foretage en sådan sammenligning kommer det mindre an på, om skønnet over *omkostningsniveauet* er rigtigt end på, om tallene er *sammenlignelige,* hvilket netop er tilfældet her, hvor man bygger både på de samme kvadratmetertal og de samme priser pr. m^2.

Da det imidlertid i udvalgets kommissorium hedder, at man forventer, at indstillingen fra udvalget formes således, at den vil kunne forelægges for Planlægningsrådet for de højere uddannelser med henblik på tilvejebringelsen af en *rammebevillingslov til gennemførelse af de nødvendige byggearbejder i en kommende ti-årig periode,* ønsker udvalget endnu engang at fremhæve, at de nedenfor anførte tal angiver et *minimum.* Først efter et egentligt programmerings- og projekteringsarbejde kan man få et sikkert skøn over byggeudgifternes omfang. Hertil kommer endvidere udgifter til løst inventar og videnskabeligt udstyr, som ikke er indgået i udvalgets beregninger. Endelig kan forskydninger i studentertallene og udviklingen af andre behov forrykke grundlaget for beregningerne.

Man har i den følgende tabel 10 opstillet udgifterne i 5 hovedgrupper:

I. Udgifter, som indgår i begge løsninger.
II. Udgifter, som kun indgår i løsning efter udvalgets forslag (løsning 1).
III. Udgifter, som kun indgår i løsning inden for det oprindelige kommissoriums forudsætninger (løsning 2).
IV. Udgifter til midlertidige foranstaltninger.
V. Udgifter ved tilvejebringelse andetsteds af den manglende kapacitet som løsning 2 indebærer.

For så vidt angår udgifterne ved den løsning, som udvalget anbefaler, nemlig udflytning af en del af universitetet til Høje Tåstrup her kaldet løsning 1, bemærkes følgende:

For bygningsudgifternes vedkommende er der her for simpelheds skyld forudsat, at alle de tre humanistiske fakulteters bruttoetagearealkrav tilfredsstilles på det nye areal i løbet af perioden 1967-81.

Tallene vil næppe blive væsentligt anderledes, hvis administration m. m. sammen med en faggruppe bliver i den indre by. Udgiften ved erhvervelse af Blegdamsarealet er den i overenskomsten af 15. september 1964 fastsatte købesum.

Da det kun drejer sig om at få et udtryk for omkostningerne ved virkeliggørelse af dispositionsplanen, har man kun regnet med erhvervelse af det hertil fornødne areal, der skønnes at være af størrelsesordenen 2-300 ha.

Hvis man straks eller i løbet af perioden erhverver alle 500 ha, skal der naturligvis udredes yderligere 30 mill. kr.

Der er ikke i overslaget taget hensyn til den besparelse, der kan tænkes opnået ved afhændelse eller afgivelse til brug for andre statsformål af arealerne i Vognmandsmarken og Ryvangen samt Nybrogård og ej heller til, at nogle af universitetsejendommene i den indre by - eventuelt dog først på et senere tidspunkt - kan rømmes. Man har som bilag 8 optaget en oversigt over universitetets ejendomme i den indre by med angivelse af ejendoms- og grundskyld.

Med hensyn til beregningen af udgifterne ved en gennemførelse af en løsning, som bygger på det oprindelige kommissorium, her kaldet løsning 2, skal bemærkes følgende:

Som omtalt i kapitel VII, vil der ved en begrænset udbygning i den indre by, suppleret med overtagelse af Østervoldgadekomplekset, kun kunne skabes tilfredsstillende forhold for ca. 10.000 studerende, medens de tre humanistiske fakulteter har måttet påregne at skulle skaffe plads til ca. 15.000 studerende. Det vil sige, at der med denne løsning ved samtlige fem fakulteter kun skaffes plads til 16.-17.000 studerende.

Det vil derfor som nævnt være en forudsætning for denne løsning, at der snarest muligt tages fat på opbygningen af et universitet ved Roskilde, hvor der da først og fremmest må skaffes plads til studerende under et filosofisk fakultet. Et sådant universitet skal i første omgang rumme de 5.000 studerende, der ikke kan skaffes plads til i København, og dernæst skal det optage den yderligere tilgang af studerende, der forventes, og som ikke vil kunne modtages ved Københavns universitet.

Hvad et sådant universitet ved Roskilde vil komme til at koste, skal man her afstå fra at skønne over. Men det er klart, at udgifterne ved etableringen af plads til de 5.000 studerende, som efter denne løsning ikke kan få plads ved Københavns universitet, må lægges til de investeringer, der skal foretages i København, hvis man vil sammenligne denne løsning med den af udvalget i kapitel X foreslåede.

Tabel 10.

Areal- og omkostningsoversigt i mill. kr.

			1 Udgifter ved en løsning efter udvalgets forslag			2 Udgifter ved en løsning efter det oprindelige kommissorium		
	Brutto-etage-areal	Udgift pr. m²	Bygge-udgifter	Arealkøb	I alt	Bygge-udgifter	Arealkøb	I alt
I. Udgifter som indgår i begge løsninger:								
A. Byggeudgifter:								
1) Østervoldgadekomplekset (Geologisk Centralinstitut eller humaniora)	40.000	1000,–	40,–			40,–		
2) Sølvgadekomplekset (Botaniske og biologiske institutter)	16.000	1000,–	16,–			16,–		
3) Blegdammen, arealer ved Rigshospitalet (Panuminstituttet m. m.)	115.000	2500,–	287,5			287,5		
4) Nørre Fælled og Rådmandsgade (Zoologiske og medicinske institutter)	30.000	2300,–	69,–			69,–		
5) Høje Tåstrup eller Vognmandsmarken (Matematiske og fysiske institutter)	61.000	2500,–	152,5			152,5		
6) Åbenrå 26–30 (Musikvidenskabeligt institut)	1.500	2000,–	3,–			3,–		
B. Arealkøb:								
Blegdamshospitalsarealet, jfr. overenskomst af 15/9 69				22,–			22,–	
alt	263.500		568,–	22,–	590,–	568,–	22,–	590,–
II. Udgifter som kun indgår i løsning 1:								
A. Byggeudgifter:								
Høje Tåstrup								
Matematiske og fysiske institutter (se I. A. 5)								
Humanistiske fakulteter, administration m. v.	124.200	1500,–	186,3					
Bibliotek 50–60.000 m² brutto	–	1500,–	75,–					
B. Arealkøb:								
Høje Tåstrup Erhvervelse af 2–300 ha i 1. etape				30,–				
C. Bestående lokaliteter, der fortsat skal anvendes								
1) Universitetskarreen, Frue Plads	11.800							
2) Botanisk have, naturvidenskabelige institutter	10.700							
3) Nørre Fælled, naturvidenskabelige institutter	52.000							
4) Nørre Fælled, lægevidenskabelige institutter	10.400							
5) Arealer ved Rigshospitalet, lægevidenskabelige institutter	26.200							
6) Arealer ved Rigshospitalet, naturvidenskabelige institutter	5.800							
7) Haraldsgade, Geografisk institut (lejemål)	4.000							
amlet areal – løsning 1	508.600							

			1 Udgifter ved en løsning efter udvalgets forslag			2 Udgifter ved en løsning efter det oprindelige kommissorium		
	Brutto-etage-areal	Udgift pr. m²	Bygge-udgifter	Arealkøb	I alt	Bygge-udgifter	Arealkøb	I alt
III. Udgifter som kun indgår i løsning 2:								
A. Byggeudgifter:								
1) Indre by: Nybyggeri eller ombygning af nyerhvervede ejendomme	15.000	1500,–				22,5		
Modernisering af bestående lolokaliteter	35.000	1000,–				35,–		
2) Ryvangen: Geologisk Centralinstitut og Geografisk institut ..	56.000	2500,–				140,–		
3) Vognmandsmarken: Bibliotek – 12.000 m² brutto		1500,–				18,–		
B. *Arealkøb.* Indre by. 15.000 m² etageareal à 1000 kr.							15,–	
C. Bestående lokaliteter som udover de under A. 1. nævnte fortsat skal anvendes. *Se II. C.*								
2) 10.700								
3) 52.000								
4) 10.400								
5) 26.200								
6) 5.800								
Arealer opført under 1. A.	105.100							
Samlet areal – løsning 2	263.500							
	474.600							
IV. Midlertidige foranstaltninger i den indre by:								
A. Byggeudgifter:								
Indretning af 15–22.000 m² brutto à 1000 kr. maksimalt			22,–			22,–		
B. Arealkøb:								
Erhvervelse af 15–22.000 m² etageareal à 1000 kr. maksimalt				22,–			22,–	
V. Tilbejebringelse af den manglende kapacitet, som gennemførelse af løsning 2 indebærer:								
A. Byggeudgifter:								
Roskilde: Humanistiske fakulteter, administration, bibliotek m. v.	50.000	1500,–				75,–		
I alt			851,3	74,–	925,3	880,5	59,–	939,5

Lægger man den af det filosofiske fakultet beregnede arealnorm — 5,55 m^2 netto pr. student - til grund, bliver der tale om et etageareal på ca. 28.000 m^2 netto svarende til ca. 42.000 m^2 brutto. Lægger man hertil 8.000 m^2 brutto til administration, biblioteker og studenterfaciliteter, bliver der tale om i alt 50.000 m^2 brutto, hvilket med en m^2-pris på 1.500 kr. svarer til 75 mill. kr. De samlede udgifter ved denne løsning må, såfremt man vil opnå den samme kapacitet, som opnås ved udvalgets forslag, anslås til ca. 940 mill. kr.

De ovennævnte økonomiske beregninger er, som før nævnt, rent skønsmæssige, og må derfor tages med alt muligt forbehold. Udvalget mener dog i hvert fald at kunne drage den konklusion af tallene, at udgifterne ved at tilvejebringe kapacitet til 21-22.000 studerende med den givne fordeling på fakulteter stort set vil blive de samme ved de to løsninger.

Herudover har man, for så vidt angår den af udvalget foreslåede dispositionsplan (løsning 1) på såvel længere som kortere sigt med udgangspunkt i det opstillede tidsskema for denne løsnings gennemførelse, forsøgt at få et indtryk af, hvorledes de med løsningen forbundne omkostninger tidsmæssigt vil fordele sig. Resultatet af disse skøn er angivet i tabel 11.

Tabel 11.

Mill. kr. 1965-priser	67/68–68/69		69/70	70/71	71/72	67/68–71/72	72/73–76/77	76/77–80/81	I alt 67/68–80/81
Varige foranstaltninger									
Arealerhvervelse	15,–	18,–	10,–	9,–		52,–			52,–
Byggearbejder	17,5	28,5	37,–	57,–	67,–	207,–	326,–	296,3	829,3
Tilsammen	32,5	46,5	47,–	66,–	67,–	259,–	326,–	296,3	881,3
Midlertidige foranstaltninger									
Ejendomskøb	5,–	5,–	5,–	5,–	2,–	22,–			22,–
Ombygning		5,–	5,–	5,–	5,–	20,–	2,–		22,–
Tilsammen	5,–	10,–	10,–	10,–	7,–	42,–	2,–		44,–
I alt	37,5	56,5	57,–	76,–	74,–	301,–	328,–	296,3	925,3

Det må endnu engang understreges, at de absolutte beløb kun angiver minimumsstørrelser for, hvad der vil blive brug for. Derimod skulle tallene kunne angive et noget rigtigere udtryk for, hvordan udgifterne fordeler sig over perioden og for størrelsesforholdet mellem udgifterne til den varige udbygning og til de nødløsninger, der må træffes i overgangsperioden.

Det vil ses, at de midlertidige udgifter kun andrager en forholdsvis beskeden del af de samlede omkostninger. De vil formentlig for en væsentlig del kunne vindes ind senere ved salg af de til midlertidigt brug erhvervede ejendomme.

Dernæst fremgår det af tabellen, at de midlertidige udgifter, som naturligt er, koncentreres i periodens første del, hvor det gælder om så hurtigt som overhovedet muligt at imødegå den alvorlige pladsnød. Til gengæld vil udgifterne til det varige byggeri være forholdsvis små i de første år, hvor det for en stor del kun drejer sig om projekteringsudgifter.

Udvalget ønsker at påpege, at man i overensstemmelse med den i kommissoriet pålagte opgave har stillet forslag, som kan danne grundlag for de fornødne principbeslutninger om Københavns Universitets udbygning. Når sådanne principbeslutninger er truffet, må der foretages en detailleret planlægning af udbygningens gennemførelse, ligesom det vil være nødvendigt løbende at foretage justering af planerne under hensyn til udviklingen.

Kapitel XIII.

FORHOLDET TIL ROSKILDE UNIVERSITET

Udvalgets forslag til dispositionsplan for Københavns universitet er udarbejdet ud fra hensynet til dette universitets tarv og det tilkommer ikke nærværende udvalg, men Planlægningsrådet for de højere uddannelser at overveje og tage stilling til, hvorledes de foreslåede udbygningsplaner må bedømmes i lyset af den planskitse for den samlede udbygning af de højere uddannelser her i landet i perioden 1967-1981, som for tiden er under udarbejdelse, og hvorledes de kan indpasses heri.

Udvalget har imidlertid ikke kunnet undgå i sine overvejelser at komme ind på den særlige sammenhæng, der må være mellem de former, hvori udbygningen af Københavns universitet kommer til at foregå, og den samlede udbygning af de højere uddannelser.

Denne sammenhæng er forlængst understreget af Planlægningsrådet for de højere uddannelser. I sin indstilling af 7. december 1965 til undervisningsministeren om den geografiske placering af nye universitetscentre pegede rådet på, at der i området øst for Storebælt ville være en række særlige fordele forbundet med placering af institutioner for højere uddannelser og forskning ved Roskilde, netop fordi man her ville kunne etablere et samarbejde med hensyn til lærerkræfter og forskningsfaciliteter.

Det er allerede tidligere nævnt, at hvis man ville forsøge at gennemføre en udbygning af Københavns universitet på grundlag af de nu foreliggende arealmuligheder, måtte det, selv om disse arealer suppleredes med overtagelse af Østervoldgadekomplekset, være en nødvendig forudsætning, at der snarest muligt blev taget fat på opbygningen af et universitet ved Roskilde, og at man her i første omgang måtte koncentrere sig om de store skoleembedseksamensfag.

Efter det af udvalget stillede forslag om snarest muligt at igangsætte byggeri for den matematisk-fysiske faggruppe på arealet ved Høje Tåstrup og så snart derefter som gørligt også her at påbegynde byggeri for dele af de humanistiske fag, vil behovet for en meget hurtig aflastning af studenterpresset på disse fakulteter selvsagt blive mindre.

Man kunne spørge, om det påtænkte universitet i Roskilde ville blive overflødiggjort, hvis man regnede med på meget langt sigt i det væsentlige eller måske helt at flytte Københavns universitet til det nye areal. Efter udvalgets opfattelse vil dette ikke være tilfældet.

Selv om udvalget som tidligere nævnt ikke har ment at kunne opstille en ganske bestemt norm for, hvilken størrelse der ville være den optimale for Københavns universitet, vil det i betragtning af den stærke befolkningskoncentration, der må ventes i området øst for Storebælt, ikke efter udvalgets mening være heldigt at stile mod kun at have et meget stort universitet i dette område.

Udvalget vil specielt fremhæve, at der ved samling af hele det matematisk-naturvidenskabelige fakultet på Høje Tåstruparealet ville kunne etableres en økonomisk fordelagtig arbejdsdeling mellem Københavns universitet og Roskilde universitet, således at man ved dette universitet ikke skulle behøve de meget kostbare anlæg som naturvidenskaberne har behov for. Der ville også kunne blive nær kontakt mellem de to universiteter og aktiviteten i Risøområdet.

Udvalget finder i det hele taget ikke, at der ville være noget til hinder for at have to universiteter placeret så nær hinanden som ved Høje Tåstrup og f. eks. vest for Roskilde.

Der er til betænkningen afgivet følgende sær- og mindretalsudtalelser:

»*Helveg Petersen* er enig i, at det må frarådes at søge Københavns universitets lokaleproblemer løst på grundlag af det oprindelige kommissoriums arealmuligheder, men finder i øvrigt under hensyn til, at det er forudsat, at udvalgets indstilling vil være at forelægge for planlægningsrådet, ikke at burde tage endelig stilling til den af udvalget opstillede dispositionsplan forud for planlægningsrådets behandling af denne«.

»*Et mindretal (Vagn Jensen)* kan tiltræde forslaget om at erhverve et areal på ca. 500 ha for derved at muliggøre en samlet udflytning til sin tid uden risiko for arealmangel, men finder ikke, at det foreliggende materiale, herunder de økonomiske beregninger, er et egnet grundlag for en endelig afgørelse af Københavns universitets fremtid«.

»*Et mindretal (E. A. Koch)* mener ligesom flertallet, at det i overensstemmelse med indstilling fra Planlægningsrådet af 7. december 1965 må fastholdes, at der til aflastning af Københavns universitet bør placeres et nyt universitet ved Roskilde, navnlig omfattende de humanistiske (herunder de samfundsvidenskabelige) fag.

Under disse omstændigheder nærer mindretallet imidlertid betænkelighed ved at tiltræde forslaget om, at væsentlige dele af de humanistiske fag under Københavns universitet udflyttes til Høje Tåstrup. På dette punkt og med hensyn til de dermed i forbindelse stående forhold må mindretallet forbeholde sig sin stilling til den drøftelse af betænkningen, som skal finde sted i planlægningsrådet.

Med dette forbehold kan mindretallet tiltræde betænkningen«.

Kapitel XIV.

SAMMENFATNING

Ifølge sit kommissorium af 2. februar 1965 skulle udvalget på grundlag af de nu foreliggende arealmuligheder fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt. Udbygningsplanen skulle omfatte arealerne såvel i den indre by som andetsteds, men det forudsattes, at planerne for den indre by skulle søges begrænset mest muligt. Undervisningsministeriet henledte i kommissoriet opmærksomheden på, at man i forbindelse med folketingets behandling af loven om Odense universitet havde forudsat, at studentertallet ved Københavns universitet ikke burde overstige 12-14.000 studerende.

Der er siden anden verdenskrig både i 1958 og 1961 udarbejdet betænkninger, som har behandlet Københavns universitets udbygningsproblemer.

I den sidste betænkning (Betænkning nr. 296 af 27. oktober 1961 om universiteternes byggeprogram i 1 O-året 1961/62-1970/71) regnede man med, at Københavns universitets studentertal i løbet af tiårsperioden ville vokse fra 7.500 til i hvert fald 14-15.000. Det ti-årige byggeprogram, som blev opstillet i betænkningen, var baseret på denne forventede stigning og omfattede udvidelser af universitetets lokaler i den indre by i overensstemmelse med den plan, der var lagt i forbindelse med overenskomsten af 1961 mellem staten og Københavns kommune, således at det teologiske, det rets- og statsvidenskabelige og det filosofiske fakultet samt universitetsadministrationen kunne forblive der. Endvidere skulle det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets institutter samles på Nørre Fælled og ved Rigshospitalet, idet de botaniske og biologiske institutter dog skulle samles i bebyggelsen omkring Botanisk Have - herunder i Danmarks tekniske Højskoles Sølvtorvskompleks. I betænkningen gjorde man dog opmærksom på, at de nævnte arealer ikke ville slå **til,** og pegede på det ønskelige i at få Blegdamshospitalets grund stillet til rådighed, ligesom man nævnte de militære arealer ved Svanemøllen og Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks som udvidelsesmuligheder for universitetet.

Ti-årsbetænkningens forslag er imidlertid ikke blevet gennemført i det forudsatte omfang, bl. a. fordi de fornødne arealer til byggeri for de tre fakulteter i den indre by og det lægevidenskabelige fakultet ikke har kunnet stilles til rådighed. Hertil kommer, at tilgangen af studenter er vokset langt stærkere end forventet, hvorfor forudsætningerne for en gennemførelse af tiårsprogrammet er ændret i en sådan grad, at det er nødvendigt at tage Københavns universitets udbygningsproblemer op på et nyt grundlag.

Som udgangspunkt for sine overvejelser tilvejebragte udvalget en oversigt over de bygninger og arealer, der allerede står - eller efter overtagelse af Blegdamsarealet og arealerne i Svanemølleområdet (Vognmandsmarken og Ryvangen) kan ventes stillet til rådighed for Københavns Universitet. På grundlag heraf fandt man frem til, at der inden for de foreliggende arealmuligheder skulle kunne fremskaffes et bruttoetageareal på knapt 518.000 m^2.

For at skaffe sig et første overblik over omfanget af og placeringen af den fremtidige udbygning af Københavns universitet indhentede udvalget dernæst oplysninger fra de

enkelte fakulteter og universitetsadministrationen om, hvilke arealer der skønnedes at være brug for, hvis man skulle skaffe forskningen tilfredsstillende vilkår og blive i stand til på tidssvarende måde at undervise det studentertal, universitetet måtte ventes at have i 1970. Efter disse skøn, som dog af flere grunde er behæftet med betydelig usikkerhed, skulle der i alt være behov for et bruttoetageareal på godt 502.000 m^2.

Hvis man indskrænker sig til en summarisk sammenligning mellem de to sluttal, synes den altså at vise, at det skulle være muligt at imødekomme de konstaterede arealønsker.

Da kommissoriet udtrykkeligt havde pålagt udvalget at udarbejde en samlet dispositionsplan på grundlag af de foreliggende arealmuligheder, har udvalget meget nøje overvejet, om det ville være muligt og rimeligt at løse Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt under denne forudsætning, ligesom man forsøgte at opstille en plan for, hvorledes universitetets forskellige faggrupper og institutter i så fald måtte søges placeret.

Resultatet af disse overvejelser blev, at det på de uden for den indre by forhåndenværende arealer skulle være muligt at dække de af det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultet fremsatte arealønsker, men at man derved så godt som fuldt ud ville beslaglægge de pågældende arealer, således at der ikke ville være nævneværdige udvidelsesmuligheder.

Derimod blev det klart, at man langt fra ville kunne imødekomme de tre humanistiske fakulteters og universitetsadministrationens lokaleønsker i den indre by. Selv om man tænkte sig alle de af overenskomsten af 1961 mellem staten og Københavns kommune omfattede ejendomme erhvervet til universitetsformål, ville man blive nødt til at søge fremskaffet et yderligere bruttoetageareal, der måtte være en del større end det der kunne erhverves inden for de af overenskomsten omfattede områder. Skulle man yderligere imødekomme kommissoriets henstilling om at søge yderligere byggeri i den indre by begrænset mest muligt, ville misforholdet mellem de fremsatte arealønsker og mulighederne for at imødekomme dem, selvsagt blive endnu langt mere grelt.

Udvalget overvejede derefter, om det skulle være muligt i nogen måde at imødekomme begge de i kommissoriet opstillede målsætninger ved at indskrænke byggeriet i den indre by til et minimum og til gengæld søge Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks overladt til universitetet til brug for de tre humanistiske fakulteter, når dette kompleks til sin tid blev rømmet af læreanstalten. Men også i dette tilfælde ville der komme til at mangle en del i, at de fremsatte arealønsker kunne imødekommes.

Udvalgets konklusion måtte derfor blive, at allerede de foreliggende arealmuligheders utilstrækkelighed gjorde det umuligt på det i kommissoriet angivne grundlag at nå til en virkelig løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt. Samtlige fakulteter ville så godt som fuldstændigt savne udvidelsesmuligheder, og for de humanistiske fakulteters vedkommende ville man end ikke kunne tilfredsstille de allerede fremsatte lokalekrav. Man måtte forudse, at de nuværende ganske utilfredsstillende lokaleforhold ville opstå igen allerede, når udbygningen var afsluttet.

Man kunne naturligvis tænke sig problemet løst ved en stærk begrænsning af adgangen til de humanistiske fakulteter ved Københavns universitet, men i så fald måtte der straks tages fat andetsteds, f. eks. i Roskilde, på at opbygge i hvert fald et filosofisk fakultet, hvortil man kunne henvise de studerende, der ikke kunne optages på Københavns universitet.

Men selv i så fald må udvalget af en række andre grunde nære betænkelighed ved at søge Københavns universitets lokaleproblemer løst efter de ovenfor angivne retningslinjer.

For det første må der påregnes at være betydelige vanskeligheder forbundet med at komme i besiddelse af de arealer og ejendomme, universitetet endnu ikke disponerer over. Forsvarets afgivelse af arealerne i Vognmandsmarken og Ryvangen er betinget af nyt byggeri til meget betydelige beløb andetsteds til brug for militæret. I den indre by vil hovedvanskeligheden være at fremskaffe erstatningslejligheder til beboerne i de ejendomme, der skal anvendes til universitetsformål.

Hertil kommer, at det vil kunne blive van-

skeligt at opnå en effektiv og rationel udnyttelse af disse arealer og ejendomme. Arealet i Vognmandsmarken vil blive gennemskåret af den nye S-bane mellem Svanemøllens station og Lyngbyvejens station og derved få en uhensigtsmæssig form, ligesom støj, rystelser og elektriske forstyrrelser forvoldt af de mange banelinjer vil være generende særlig for arbejdet med fintmærkende instrumenter. I den indre by vil allerede den herskende boligsituation, som universitetet forlængst har erfaret, kunne gøre det svært at opnå nedrivningstilladelse selv for saneringsmodne ejendomme. Forekomsten af fredede bygninger og den voksende interesse for bevaring af hele gadebilleder med gamle facader vil ligeledes kunne stille sig i vejen for nedrivning og nybyggeri, hvor dette måtte være nødvendigt for at opnå en rimelig udnyttelse. Man kan heller ikke se bort fra, at det ofte vil være svært og kostbart: i gamle huse at indrette lokaler, som er hensigtsmæssige såvel i størrelse som i indbyrdes beliggenhed.

Tilsvarende vanskeligheder vil i øvrigt kunne gøre sig gældende i nogle af de allerede til rådighed for universitetet stående bygninger, hvoraf adskillige ikke er tidssvarende.

Endelig skal der peges på de parkeringsproblemer, der vil opstå, hvis et stort og voksende antal universitetslærere og studerende får deres arbejde i den indre by.

Af alle de ovenfor nævnte grunde er udvalget nået til den enstemmige konklusion, at det bestemt må frarådes at søge Københavns universitets lokaleproblemer løst på grundlag af de nuværende arealmuligheder, og at dette også gælder, selv om disse arealmuligheder suppleres med overladelse af Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks til universitetet.

På baggrund af denne konklusion har udvalget søgt og opnået undervisningsministerens tilslutning til, at man undersøgte, om det måtte være muligt at inddrage andre arealer end de i kommissoriet omtalte i overvejelserne.

Udvalget har derefter søgt at belyse de vigtigste af de forudsætninger, der må lægges til grund for en bedømmelse af størrelsen og beliggenheden af de arealer, det vil være nødvendigt eller ønskeligt at erhverve eller på anden måde sikre til fremtidig brug for Københavns universitet.

For at kunne give de dispositionsplaner, det påhviler udvalget at udarbejde til løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på såvel kortere som på længere sigt, et konkret indhold, har udvalget fundet det nødvendigt at præcisere, hvilket indhold man har lagt i udtrykkene kortere og længere sigt. En plan til løsning af lokaleproblemerne på længere sigt må efter udvalgets opfattelse på den ene side være langsigtet nok til i bygningsmæssig henseende både at følge med i udviklingen og at få afviklet det lokalemæssige »efterslæb«, der har ophobet sig gennem en længere årrække, og den bør på den anden side ikke række længere, end at de forudsætninger, planen må baseres på, i nogen måde kan overskues. Herudfra har man valgt at lade dispositionsplanen på længere sigt omfatte perioden 1967-81. For så vidt angår dispositionsplanen på kortere sigt må den efter udvalgets mening omfatte de midlertidige foranstaltninger, der må træffes i perioden, indtil det i langtidsplanen indgående byggeri kan tages i brug. Udvalget skønner, at denne overgangsperiode vil vare 5-10 år.

Det ville imidlertid efter udvalgets opfattelse være kortsynet, om man ved afgørelsen af, hvor stort et areal det vil være rimeligt at sikre universitetet, alene lod sig lede af de arealkrav, man mener at måtte regne med i en dispositionsplan, der kun omfatter de næste 10—15 års universitetsbyggeri. Det må gælde om ikke blot at sikre betydelige udvidelsesmuligheder for dette byggeri, men også at holde muligheder åben for den udvikling, der i det hele taget kan tænkes på meget langt sigt, f. eks. i løbet af de næste 100 år.

Udvalget har derfor i sine overvejelser og forslag skelnet mellem den udvikling »på længere sigt«, som allerede i en vis udstrækning kan forudses, og for hvilken der allerede nu må lægges konkrete dispositionsplaner, og på den anden side den udvikling på »det helt lange sigt«, man kan gøre sig visse tanker om, og for hvilken man i videst muligt omfang må holde mulighederne åbne, men som man hverken kan eller bør lægge konkrete planer for i øjeblikket.

Udvalget har drøftet, hvilke faktorer man

rent principielt burde lægge vægt på ved en bedømmelse af, hvor stor en bygningskapacitet, der bør søges tilvejebragt i løbet af perioden 1967-81.

En af de vigtigste af disse faktorer må selvsagt være den forventede stigning i studentertallet ved Københavns universitet.

Kommissoriet henledte som nævnt udvalgets opmærksomhed på, at man ved behandlingen af lovforslaget om Odense universitet havde været inde på, at dette tal ikke burde overstige 12-14.000. I lyset af de senere fremkomne prognoser har udvalget imidlertid ikke ment at kunne lægge denne forudsætning til grund for sine overvejelser.

I den indstilling, Planlægningsrådet for de højere uddannelser den 7. december 1966 afgav om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser (universitetscentre), synes rådet at regne med, at Københavns universitet inden for et universitetssystem opbygget efter de retningslinjer, rådet hidtil har arbejdet med, i 1980-erne skulle have en kapacitet på ikke under 20.000 studiepladser. Dette tal stemmer ret nøje overens med det samlede studentertal, de af fakulteterne på nærværende udvalgs anmodning opgjorte arealønsker er baseret på.

Det er dette studentertal på 20-22.000 studerende og de nævnte arealopgørelser, udvalget har lagt til grund for sin dispositionsplan for perioden 1967-81. Når man har baseret sig herpå, hænger det bl. a. sammen med to ting. For det første er det langt vanskeligere at skønne over den fremtidige studenterbestand og den dermed sammenhængende lokalekapacitet ved universiteterne, hvortil der er fri adgang, end ved de læreanstalter, hvortil adgangen er begrænset; her, hvor man på forhånd kan træffe beslutning om, hvor mange studerende der skal optages, er det langt lettere at lægge faste dispositionsplaner for den fremtidige udbygning. For det andet har man ikke ment at kunne tage stilling til, hvilken studenterbestand man i fremtiden vil betragte som den optimale for Københavns universitet. Udvalget er klar over, at dette universitet i hvert fald *midlertidigt* vil få en betydeligt større studenterbestand, men har til trods herfor indskrænket sig til at gå ud fra, at der under alle omstændigheder *varigt* skal skaffes plads til 20-22.000 studerende. Skulle man senere komme til den opfattelse, at Københavns universitet varigt skal have en større studenterbestand, må udbygningsplanerne justeres i overensstemmelse hermed.

Udvalget gør opmærksom på, at man tillige ved en bedømmelse af den nødvendige fremtidige bygningskapacitet bør tage hensyn til de forskydninger, der kan indtræde i de studerendes fordeling på fakulteter, og at man her formentlig må regne med særlig stærkt stigende tilgang til de meget pladskrævende naturvidenskabelige studier. Man peger ligeledes på, at pladskravene pr. student ved de forskellige fagstudier kan tænkes at vokse udover, hvad fakulteterne har skønnet tilfredsstillende, ligesom der må forudses øgede krav om plads til videreuddannelse, efteruddannelse og forskeruddannelse (bl. a. for at kunne uddanne lærere til nye universitetscentre). Også selve forskningens pladskrav kan vokse ud over, hvad fakulteterne har taget hensyn til ved formuleringen af deres arealønsker.

Udvalget har imidlertid ikke ment at kunne danne sig noget sikkert skøn over, hvor meget alle disse forhold eventuelt vil øge universitets lokalebehov, og man har derfor måttet indskrænke sig til stærkt at understrege, at de her påpegede usikkerhedsmomenter gør det dobbelt vigtigt at tilvejebringe meget betydelige arealreserver.

Udvalget har dernæst overvejet den mest hensigtsmæssige geografiske placering af nye universitetsarealer. Man gør opmærksom på, at der særligt i dette århundrede er sket en ret stærk spredning af universitetets lokaler, og at dette frembyder en række ulemper. Da det må anses for umuligt at anvise brugbare arealer af den størrelse, der nu skønnes at være behov for, i umiddelbar tilslutning til allerede eksisterende universitetsanlæg, synes en yderligere spredning i første omgang uundgåelig.

Dette har ført udvalget ind på overvejelser af, om det ikke i den således foreliggende situation ville være mest hensigtsmæssigt, selv om afstanden til de hidtidige universitetsanlæg skulle blive ret stor, at søge sikret et areal, der ikke blot er tilstrækkeligt stort til at lade en udflytning af væsentlige dele af universitetet indgå allerede i dispo-

sitionsplanen for perioden 1967-81 og til at sikre disse deles fremtidige udvidelsesbehov, men som herudover åbner mulighed for på meget langt sigt at foretage en endnu mere omfattende - eventuelt en total - udflytning af universitetet til dette areal.

En sådan geografisk samling af universitetet på ét sted ville utvivlsomt frembyde mange fordele. Der er dog på den anden side en række forhold, som bevirker, at en total udflytning af Københavns universitet ikke vil være aktuel i de første mange år. Det lægevidenskabelige fakultet må i lang tid fremover forblive i nærheden af det nye Rigshospital. Der er på Nørre Fælled i de senere år til brug for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet foretaget store investeringer i nye institutter, som det ville være økonomisk uforsvarligt at opgive. Der vil utvivlsomt også gå lang tid, inden man kan tænke på at flytte Botanisk Have og de omkring denne liggende institutter.

Udvalget mener derfor ikke, at man ved opstillingen af en dispositionsplan for 1967 -81 kan eller bør tage direkte sigte på en total udflytning af universitetet til de arealer, man nu foreslår sikret til brug for universitetet, men man finder på den anden side, at denne plan bør være så fleksibel, at den holder muligheden åben for en sådan total udflytning, hvis man engang i fremtiden skulle beslutte sig herfor. Dette indebærer bl. a., at man allerede nu bør sikre et så stort areal for universitetet, at der bliver mulighed herfor.

Med udgangspunkt i en af professor, arkitekt Bredsdorff efter udvalgets anmodning udarbejdet redegørelse har man drøftet, hvilke kriterier der bør lægges til grund for udvælgelsen af et sådant areal. I denne redegørelse har professor Bredsdorff tillige ud fra disse kriterier gennemgået en række lokaliseringsmuligheder. Efter en grundig gennemgang af dette materiale har udvalget enstemmigt tilsluttet sig professor Bredsdorffs konklusion, hvorefter et areal tæt ved Høje Tåstrup station, hvor det skulle være muligt at sikre universitetet indtil 5-600 ha, skønnes at være det bedst egnede. Arealet ligger 22 km fra Rådhuspladsen, men der kan regnes med gode trafikforbindelser, idet Høje Tåstrup er med i planerne for S-banen.

Udvalgets forslag til dispositionsplan på længere sigt (1967-81).

Såfremt man alene ville tilsigte at skaffe de *nødvendige* arealer til imødekommelse af de af fakulteter, administration m. m. fremsatte arealønsker skønner udvalget, at der hertil ville kræves et yderligere areal på ca. 100 ha.

En løsning af universitetets lokaleproblemer på et sådant grundlag blev antydet i udvalgets redegørelse af 7. marts 1966, idet der dengang fra det matematisk-naturvidenskabelige fakultets repræsentanter var fremsat ønske om at få undersøgt mulighederne for at erhverve et areal øst for Danmarks tekniske Højskoles anlæg i Lyngby til brug for fakultetets matematisk-fysiske faggruppe.

Foretagne undersøgelser viste, at dette forslag ikke lod sig realisere, men udvalget arbejdede videre med tanken og opstillede et løseligt skitseforslag til, hvorledes de forskellige faggrupper og institutter da måtte placeres. De væsentlige træk heri var, at det nye areal måtte forbeholdes den matematisk-fysiske faggruppe, medens de humanistiske fakulteter helt eller delvis skulle flyttes til Vognmandsmarken og Ryvangen.

Udvalget har imidlertid anset det for så vigtigt at holde mulighederne åbne for på meget langt sigt at flytte en stor del af - eller eventuelt hele - universitetet ud til ét samlet område, at man allerede af den grund ikke ville kunne anbefale en dispositionsplan opstillet på dette grundlag. Man var desuden betænkelig ved varigt at placere en del af et enkelt fakultet isoleret i forholdsvis lang afstand fra resten af fakultetet og universitetet i øvrigt.

Udvalget går derfor enstemmigt ind for, at man søger erhvervet eller på anden måde sikret et areal, som man på grundlag af forskellige beregninger har skønnet bør være på ca. 500 ha, ved Høje Tåstrup til brug for Københavns universitet. Kun ved at sikre sig et så stort areal vil man efter udvalgets mening have tilvejebragt et virkeligt holdbart grundlag for Københavns universitets fremtidige udvikling.

På dette areal foreslås det, at stort set alt fremtidigt nybyggeri placeres, idet man dog forudsætter, at det musikvidenskabelige in-

stitut, Panuminstituttet, det nye byggeri for Retsmedicinsk institut og Patologisk-anatomisk institut samt fuldførelsen af byggeriet i forbindelse med Zoologisk Centralinstitut placeres på Blegdamshospitalsarealet, ved Rigshospitalet og på Nørre Fælled. Der bør på det nye areal snarest muligt igangsættes byggeri for det matematisk-naturvidenskabelige fakultets matematisk-fysiske faggruppe og for dele af de humanistiske fakulteter. Da gennemførelsen af disse store byggearbejder vil strække sig over en årrække, må udflytningen ske gradvis, efterhånden som de enkelte dele af det samlede byggeri fuldføres, og da det særligt for de humanistiske fakulteter gælder, at de stort set efterspørger de samme lokaletyper, vil det næppe være rigtigt allerede nu at tage bestemmelse om, hvilke faggrupper der først skal flyttes ud. I hvilken rækkefølge faggrupperne skal flytte ud, vil mest hensigtsmæssigt kunne afgøres, efterhånden som byggeriet skrider frem, under hensyntagen til, hvor pladsnøden til den tid er størst.

I den indre by foreslås det, at yderligere erhvervelse af ejendomme til varig brug for universitetet opgives. Da det som nævnt må påregnes, at opførelsen af tilstrækkelige lokaler blot for dele af de humanistiske fakulteter vil strække sig over så lang tid, at der endnu i en længere årrække også må befinde sig dele af disse fakulteter i den indre by, er der enighed inden for udvalget om, at det ikke er nødvendigt allerede nu at lægge sig fast på, om en passende stor faggruppe blandt de humanistiske fakulteter sammen med administrationen bør blive i den indre by, eller om den indre by i alt væsentligt skal rømmes af universitetet.

Østervoldgadekomplekset foreslås stillet til rådighed for universitetet til indretning af et Geologisk Centralinstitut. Det foreslås endvidere, at det lægevidenskabelige fakultet får overladt Blegdamsarealet til et stort institutbyggeri (Panuminstituttet), medens det matematisk-naturvidenskabelige fakultet får udvidelsesmuligheder på Nørre Fælled.

Endelig foreslås det, at universitetet giver afkald på at udnytte Vognmandsmarken, Ryvangen og Nybrogård til egentlige universitetsformål, men at sidstnævnte areal i sin helhed anvendes til kollegiebyggeri eller andet offentligt formål.

Udvalgets forslag til dispositionsplan på kortere sigt (overgangsløsninger).

Det er navnlig de tre humanistiske fakulteter, der vil have behov for nødløsninger for i overgangsperioden at klare det voksende studenterpres.

Det skønnes, at der i tiden indtil 1974 må skaffes et yderligere bruttoetageareal til midlertidig anvendelse på mindst 35.000 m^2. Der er allerede ved lejemål sikret 4.800 m^2 i K. F. U. M.'s bygningskompleks, og der er for nylig opnået bevilling til køb af en forretningsejendom på Købmagergade, hvori man vil få ca. 8.000 m^2 til rådighed. Der må altså herudover tilvejebringes et bruttoetageareal på godt 22.000 m^2. Heraf kan ca. 7.000 m^2 eventuelt fra 1970 midlertidigt stilles til rådighed i Østervoldgadekomplekset. De resterende arealer (22.000 eller 15.000 m^2) tænkes skaffet ved erhvervelse af egnede ejendomme, som uden væsentlige ændringer straks kan tages i brug, og som atter skal afhændes, når der ikke længere er brug for dem.

For det lægevidenskabelige fakultet er det planlagt i den i 1965 erhvervede industriejendom i Rådmandsgade, der overtages 1. april 1967, at indrette midlertidige lokaler til brug for første dels undervisningen.

Endelig skulle egentlig midlertidige foranstaltninger for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet blive af meget begrænset omfang.

Omkostningsskøn.

Udvalget har endelig foretaget nogle meget skønsmæssige beregninger til belysning af de med en gennemførelse af den af udvalget foreslåede dispositionsplan forbundne omkostninger.

Med udgangspunkt i prisniveauet pr. 1. januar 1965 har man skønnet over, hvor meget de forskellige i planen indgående byggearbejder ville koste pr. m^2 bruttoetageareal. Ved at multiplicere de således skønnede priser med det antal m^2 bruttoetageareal, der foreslås tilvejebragt ved de forskellige byggerier, har man dernæst fundet et udtryk for de samlede byggeomkostninger.

For arealerhvervelsernes vedkommende er

den pris, staten skal erlægge for at få overladt Blegdamsarealet, fastlagt allerede i overenskomsten af 15. september 1964 mellem staten og Københavns kommune, medens man har måttet skønne over, hvad arealerne ved Høje Tåstrup kan forventes at ville koste. Endelig har man søgt at danne sig et skøn over størrelsen af de i overgangsperioden nødvendige udgifter til erhvervelse og indretning af ejendomme til midlertidig brug.

Tilsvarende skøn har man opstillet til belysning af de samlede omkostninger ved den skitserede løsning af universitetets lokaleproblemer på grundlag af de foreliggende arealmuligheder suppleret med overtagelse af Østervoldgadekomplekset.

Hensigten med disse omkostningsberegninger har i første række været at få holdepunkter for en sammenligning mellem de med de to løsninger forbundne samlede omkostninger. Resultatet af denne sammenligning blev, at de samlede udgifter stort set ville blive de samme i de to tilfælde, nemlig ca. 935 mill. kr.

Der må imidlertid stærkt advares imod at tage de 935 mill. kr. som udtryk for, hvad den af udvalget foreslåede løsning af Københavns universitets lokaleproblemer på længere sigt faktisk vil komme til at koste. Allerede fordi de til grund for dispositionsplanen lagte arealønsker som flere gange omtalt kun betegner det minimum af varige bygningsfaciliteter, som må tilvejebringes i løbet af dispositionsplansperioden, må man regne med, at de faktiske udgifter vil blive væsentligt større end de nævnte ca. 935 mill, kr.

Når udvalget sluttelig har forsøgt at opstille et løseligt skøn over udgifternes fordeling på finansår, kan heller ikke disse tal give stort andet end et indtryk af den *forholdsmæssige* fordeling af udgifterne i tider og på varige og midlertidige foranstaltninger. Tallene viser navnlig, at udgifterne til midlertidige foranstaltninger kun udgør en forholdsvis beskeden del af udbygningsplanens samlede omkostninger.

Forholdet til Roskilde universitet.

Udvalget har anset det for at ligge uden for dets kommissorium at tage stilling til, hvorledes de af udvalget behandlede udbygningsplaner for Københavns universitet må bedømmes i forhold til de samlede planer for udbygningen af de højere uddannelser her i landet.

Udvalget har dog fundet det nødvendigt at pege på, at en dispositionsplan på grundlag af de foreliggende arealmuligheder, selvom disse blev suppleret med Østervoldgadekomplekset helt nødvendigt måtte forudsætte, at der snarest muligt blev taget fat på opbygning af et universitet i Roskilde til aflastning af studenterpresset på det filosofiske fakultet i København.

Ved at følge den af udvalget foreslåede dispositionsplan vil man stå noget friere med hensyn til tidspunktet for påbegyndelse af et universitet i Roskilde, men der er i udvalget enighed om, at gennemførelse af udvalgets plan ikke vil overflødiggøre et universitet i Roskilde. Man finder ikke, at der ville være noget til hinder for at have to universiteter liggende så nær ved hinanden som i Høje Tåstrup og for eksempel vest for Roskilde; en sådan placering ville tværtimod have den store fordel, at der kunne etableres en fordelagtig arbejdsdeling mellem de to universiteter, blandt andet således at man ikke i Roskilde skulle have behov for de meget kostbare anlæg, som naturvidenskaberne behøver.

Der er i forbindelse med betænkningen afgivet et par sær- og mindretalsudtalelser (side 55):

Helveg Petersen ønsker at forbeholde sig sin stilling til den foreslåede dispositionsplan, indtil den kommer til behandling i Planlægningsrådet for de højere uddannelser, men er enig i, at en udbygning inden for de i kommissoriet angivne arealer må frarådes.

Vagn Jensen kan tiltræde forslaget om at erhverve et areal på ca. 500 ha for derved at muliggøre en samlet udflytning til sin tid uden risiko for arealmangel, men finder ikke, at det foreliggende materiale, herunder de økonomiske beregninger, er et egnet grundlag for en endelig afgørelse af Københavns universitets fremtid.

E. A. Koch er enig i, at der må oprettes et universitet ved Roskilde, navnlig omfattende

humanistiske fag, men har betænkelighed ved en udflytning af væsentlige dele af Københavns universitets humanistiske fakulteter til Høje Tåstrup og ønsker at forbeholde sig sin stilling, indtil betænkningen kommer til behandling i planlægningsrådet.

København, den 30. december 1966.

Bj. Brynskov. (Formand).	K. Brøchner-Mortensen.	Fritz Buchthal.
Bent Christensen.	Johnny Christensen.	Mogens Fog.
Carl Iversen.	E. Davidsen Jensen.	H. Højgaard Jensen.
Vagn Jensen.	E. A. Koch.	Eduard Nielsen.
K. Helveg-Petersen.	Hans Sørensen.	Henning Sørensen.

Ernst Goldschmidt *G. Friis Petersen*
P. M. Munch-P eter sen

BILAGSFORTEGNELSE

Bilag 1. Uddrag af påtegning af 15.9. 1964 på overenskomst af 31.1. 1939 o. s. mellem staten og Københavns kommune vedrørende etablering af sameje angående Amager Fælled m. v.

- 2. Redegørelse af 7.3. 1966 for overvejelserne i Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet.

- 3. Skematisk oversigt over gennemførte og resterende arbejder under universitetets byggeprogram for tiåret 1961/62-1970/71.

- 4. Oversigt over ejendomme som Københavns universitet ejer eller disponerer over i den indre by.

- 5. Institutter og feltstationer uden for København.

- 6. De enkelte fakulteters arealønsker.

- 7. Notat fra rigsbibliotekaren til Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet vedrørende biblioteksproblemer.

- 8. Oversigt over universitetets ejendomme i den indre by — bortset fra universitetskarréen (Frue Plads-Nørregade-Krystalgade-Fiolstræde), den tidligere Metropolitanskole og kollegier — med angivelse af ejendomsskyld, grundskyld og eventuel fredningsklasse.

Uddrag af påtegning på overenskomst af 31/1 1939 o. s. mellem staten og Københavns kommune vedrørende etablering af sameje angående Amager fælled m. v.

Efter stedfundne forhandlinger i overensstemmelse med foranstående påtegning af 6/12 1963 er der mellem finansministeren på statens vegne og overborgmesteren i København på Københavns kommunes vegne indgået følgende aftale:

V. *Vedrørende Blegdamshospitalet.*

Blegdamshospitalet, matr. nr. 925 Udenbys Klædebo Kvarter af areal 70.445 m^2, med de på arealet værende Københavns kommune tilhørende bygninger og anlæg, vil af kommunen blive overdraget til staten, efterhånden som hospitalet kan frigøres af Københavns kommunes hospitalsvæsen, i hvilken forbindelse kommunen gør opmærksom på, at særlige forhold gør sig gældende for den på arealet beliggende sygeplejerskebolig, og at en frigørelse vil forudsætte, at der på Rigshospitalet (herunder det tidligere militærhospital) eller på anden måde efter nærmere aftale mellem staten og kommunen tilvejebringes en kompensation for de sengepladser, der vil gå tabt ved nedlæggelsen af Blegdamshospitalet, jfr. herved den af Blegdamshospitalsudvalget afgivne betænkning af 14. august 1962, ligesom hospitalsvæsenet med hensyn til takten i frigørelsen vil lægge vægt på, hvornår Hvidovre hospital kan tages i brug, og hvordan planlægningen af Amager hospital forløber.

Københavns kommune er enig i, at Blegdamshospitalets areal m. v. allerede fra nuværende tidspunkt inddrages under statens planlægning af udbygningen af Københavns universitets lægevidenskabelige fakultet og Rigshospitalet.

Overdragelsen til staten vil ske på følgende vilkår:

a) Arealet med påstående kommunen tilhørende bygninger og faste anlæg overdrages i den stand, hvori de på overdragelsestidspunktet er og forefindes og med de ejendommen på dette tidspunkt ifølge tingbogen påhvilende servitutter og byrder.
b) Overdragelsessummen fastsætter til den arealet påhvilende afgiftspligtige grundstigning med tillæg af en kontant købesum på 22 mill. kr.

Bygnings- og arealinvesteringer, der af kommunen foretages efter den 15/9 1964, tillægges købesummen i det omfang, staten ved overtagelsen anerkender dem som forbedringer, hvorved bemærkes, at kommunen i tiden indtil overdragelsen vil drøfte væsentlige ændringer i og udvidelse af bygninger og anlæg på arealet med staten, forinden iværksættelse heraf.

Den kontante købesum afvikler staten fra overtagelsesdagen over den under VIII omhandlede mellemregningskonto.

Såfremt overtagelse sker etapevis, foretages en skønsmæssig fordeling af den kontante købesum på de enkelte områder, og andelene af købesummen berigtiges fra de respektive overtagelsesdage i overensstemmelse med foranstående.

c) Staten kan ikke uden kommunens samtykke realisere det overtagne med fortjeneste.
d) Med overtagelsesdagen som skæringsdag udfærdiges sædvanlig refusionsopgørelse, hvis saldo berigtiges kontant.
e) Omkostningerne ved overdragelsen bæres af staten.
f) Såfremt overdragelse ikke har fundet sted

den 1/4 1972, vil der være at optage forhandlinger mellem staten og Københavns kommune med henblik på fastsættelse af overtagelsestidspunktet.

VII. *Vedrørende et areal af Vognmandsmarken.*

Et areal, stort ca. 6 ha, af matr. nr. 2196 Udenbys Klædebo kvarter, begrænset mod vest af Forsvarets materiel-intendantur, matr. nr. 5873, mod nord og øst af linieføringen for den kommende jernbane Lyngbyvej-Svanemøllen og mod syd af det nuværende godsbaneterræn, vil af staten blive overdraget til Københavns kommune, når den endelige linieføring for jernbanen Lyngby vej-Svanemøllen er fastlagt.

I det areal, der overdrages, skal endvidere i videst muligt omfang indgå det ud for arealet liggende godsbaneterræn, når dette areal kan frigøres som jernbaneterræn ved banens forlægning til den nye linieføring.

Arealerne vil blive overdraget på følgende vilkår:

a) Arealerne overdrages ryddeliggjort for bygninger og sporanlæg og i øvrigt i den stand, hvori de ved overtagelsen er og forefindes og med de arealerne på overtagelsestidspunktet ifølge tingbogen påhvilende servitutter og byrder.
b) Overdragelsessummen fastsættes til den arealerne påhvilende afgiftspligtige grundstigning med tillæg af en kontant købesum, der fastsættes til højst 100 kr. pr. m^2.

   Ved den endelig fastsættelse af den anførte pris pr. m^2 skal tages hensyn til bundforholdene samt til de vej- og kloakudgifter, som måtte komme til at påhvile arealerne.

   I tilfælde af uenighed om den endelige prisfastsættelse indbringes spørgsmålet for en voldgiftsret bestående af et medlem udpeget af finansministeriet, et medlem udpeget af Københavns kommune og en opmand udpeget af præsidenten for østre Landsret.

   Arealinvesteringer, der af staten foretages efter den 15/9 1964, tillægges købesummen i det omfang, Københavns kommune anerkender dem som forbedringer.

   Den kontante købesum afvikler Københavns kommune fra overtagelsesdagen over den under VIII omhandlede mellemregningskonto.
c) Københavns kommune kan ikke uden statens samtykke realisere det overtagne med fortjeneste.
d) Med overtagelsesdagen som skæringsdag udfærdiges sædvanlig refusionsopgørelse, hvis saldo berigtiges kontant.
e) Omkostningerne ved overdragelsen bæres af Københavns kommune.
f) Såfremt overdragelse ikke har fundet sted den 1/4 1972, vil der være at optage forhandlinger mellem staten og Københavns kommune med henblik på fastsættelse af overtagelsestidspunktet.

VIII. *Mellemregningskonto.*

Ved hver af de foran nævnte arealoverdragelser foretages endelig opgørelse af overdragelsessummen med overtagelsesdagen som skæringsdag.

Afviklingen af mellemværendet efter opgørelserne sker over en løbende mellemregningskonto, hvor staten henholdsvis kommunen krediteres for de beløb, der fremkommer ved de ovennævnte opgørelser.

Saldoen på denne mellemregningskonto afvikles med en fast ydelse af 10 pet. p. a., heraf 6 pct. p.a. rente; ydelsen erlægges i hvert års 11. juni og 11. december terminer, første gang i den efter første overdragelse førstkommende termin.

IX. Finansministeren på statens vegne erklærer,

at staten for så vidt angår Svanemølleområdet (Ryvangen og resten af Vognmandsmarken), der fortsat forbeholdes anvendt til statsformål, herunder universitetsformål, vil forhandle med Københavns kommune om den fremtidige anvendelse af eventuelt resterende arealer, såfremt det efter den endelige planlægning af arealernes anvendelse måtte vise sig, at ikke samtlige arealer er nødvendige til direkte statsformål, herunder universitetsformål, samt

at staten gennem samejets bestyrelse eller direkte mellem de pågældende statslige og kommunale myndigheder vil forhandle

om den fremtidige anvendelse af statsarealer i Københavns kommune, der ikke fortsat påregnes anvendt til statsformål.

Under henvisning til afsnit V i foranstående overenskomst bemærkes, at nærværende påtegning udfærdiges i 5 eksemplarer, således at finansministeren, ministeren for offentlige arbejder, overborgmesteren og havnedirektøren hver erholder et eksemplar, ligesom undervisningsministeren erholder et eksemplar.

København, den 15. september 1964.

For Københavns kommune i henhold til borgerrepræsentationens beslutning i møder den 25/6 og 10/9 1964.

Urban Hansen

Gregers Hansen

Finansministeriet, den 15. september 1964.

Poul Hansen

L. Frederiksen

DISPOSITIONSPLANUDVALGET
for Københavns universitet.

BILAG 2.

Den 7. marts 1966.

Redegørelse for overvejelserne i dispositionsplanudvalget for Københavns universitet

Antallet af indskrevne; studenter ved Københavns universitet har igennem de sidste år været uafbrudt voksende. Siden 1957 er tallet således næsten tredoblet, idet det er steget fra ca. 6.500 til i dag at udgøre ca. 17.000.

Under hensyn til den virkning, de store årgange ville få på tilgangen til universiteterne, nedsatte undervisningsministeriet i 1957 et udvalg til at gennemgå de af Københavns og Århus universiteter udarbejdede oversigter over universiteternes byggebehov for en 10-årig periode.

Efter at udvalget havde afgivet sin betænkning den 12. juli 1958 (nr. 201) indtraf så væsentlige ændrede forudsætninger på en række punkter, at undervisningsministeriet ved skrivelse af 14. januar 1961 anmodede det omhandlede udvalg (10-årsudvalget) om at tage universiteternes byggeprogrammer op til revision, således at der kunne tilvejebringes et samlet overblik over de forventede investeringer indtil 1970.

Udvalget afgav derpå sin endelige betænkning den 27. oktober 1961 (nr. 296), hvor man ud fra behovet for forbedrede arbejdsmuligheder, den forøgede tilgang af studerende og forskningens ekspansion vurderede omfanget af universiteternes udvidelsesbehov.

I betænkningen anslog man, at det samlede antal tilmeldte studerende til Københavns universitet i hvert fald ville komme op på 14-15.000, hvilket efter udvalgets skøn ville stille krav om bygningsmæssige udvidelser på i alt ca. 170.000 m^2 bruttoetageareal foruden en række ombygningsarbejder, der også ville indebære visse lokaleudvidelser. Omkostningerne ved de pågældende udvidelser og foreslåede ombygninger blev anslået til efter det daværende prisniveau at andrage mellem 265 og 270 mill. kr.

De omhandlede udvidelser stillede imidlertid krav om større arealer, og udvalget pegede bl. a. på følgende udvidelsesmuligheder:

Blegdamshospitalets arealer,
Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgade-kompleks
og visse dele af de københavnske kasernearealer.

Først den 15. september 1964 blev der imidlertid mellem staten og Københavns kommune indgået en arealoverenskomst, der bl. a. indebærer, at det nuværende Blegdamshospital og de militære arealer i Svanemølleområdet her kan indgå i planlægningen af en samlet løsning på Københavns universitets lokaleproblemer. Bortset fra visse ejendomserhvervelser i den indre by består de større bygningsmæssige udvidelser, der er foretaget siden 1957, derfor væsentligst af det nybyggen, der har kunnet gennemføres på de af universitetet i forvejen ejede arealer, og som først og fremmest omfatter Det zoologiske Centralinstitut og H. G. Ørsted-institutet på Nørre Fælled.

Efter overenskomstens indgåelse har undervisningsministeriet ved skrivelse af 2. februar 1965 nedsat et udvalg (Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet), i hvis kommissorium det bl. a. hedder: »Det vil påhvile udvalget på grundlag af nu foreliggende arealmuligheder at fremkomme med forslag til en samlet dispositionsplan til løsning af universitetets lokaleproblemer såvel på kortere som på længere sigt. Udbygningsplanen må omfatte såvel arealerne i den indre by som arealerne andetsteds, idet det herved forudsættes, at planerne for den indre by efter det nu foreliggende søges begrænset mest muligt«.

Udvalget er begyndt sit arbejde med at

indhente oplysninger om de enkelte fakulteters skøn over deres fremtidige lokalebehov. Fakulteterne har baseret deres vurderinger på de studentertal, der er angivet i nedenstående tabel, som fører til et samlet antal studiepladser på godt 20.000. Dispositionsplanudvalget har dog, da antallet af studiepladser ved Københavns universitet indgår som et vigtigt led i overvejelserne vedrørende udbygningen af landets samlede system af højere uddannelser, den 18. juni 1965 anmodet planlægningsrådet for de højere uddannelser om en udtalelse om, hvor stort et antal studerende Københavns universitet inden for rammerne af det fremtidige danske universitetsvæsen bør have plads til, samt om, hvorledes dette antal studenter må forventes at fordele sig på de enkelte fakulteter. Udvalget er bekendt med, at henvendelsen indgår i planlægningsrådets arbejde med udarbejdelse af en planskitse for de højere uddannelsers udbygning indtil 1980. Skøn over fakulteternes lokalebehov er samlet i nedenstående oversigt, der viser:

det samlede arealbehov og det antal studiepladser, der vil kunne stå til rådighed i eksisterende bygninger og efter de af fakulteterne foreslåede nybygninger og udvidelser fakultetsvis fordelt:

	Areal i brutto m²	Kapacitet (antal studiepladser
1) *Det lægevidenskabelige fakultet*	158.100	4.000
2) *Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet* incl. DGU, GGU og museer	235.000[1])	2.750
3) *Det rets- og statsvidenskabelige fakultet*	21.000	5.000
4) *Det teologiske fakultet*	7.000	800[2])
5) *Det filosofiske fakultet*	75.000	9.000
6) *Universitetsadministrationen*	10.000	
7) *Studenterfaciliteter m. v.*	10.000	
I alt	516.100	21.550

[1]) Den del af arealbehovet, der hidrører fra Danmarks Geologiske Undersøgelse, Ministeriet for offentlige arbejder, og Grønlands Geologiske Undersøgelse, Ministeriet for Grønland, udgør tilsammen ca. 20.000 m² brutto. I behovet er imidlertid ikke medregnet et grundareal på ca. 5 ha, der påregnes reserveret fremtidige forsøgshaller for fakultetets fysiske faggruppe.

[2]) Incl. ca. 350 studerende til skoleembedseksamen i kristendomskundskab.

Universiteterne havde i begyndelsen af 1965-66 (medio oktober) en samlet studenterbestand på ca. 16.800, der fordeler sig på fakulteter, som anført nedenfor:

Fakultet	Antal studenter
Det teologiske fakultet	394
Det rets- og statsvidenskabelige fakultet	3.785
Det lægevidenskabelige fakultet	3.536
Det filosofiske fakultet	6.147
Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet	2.365
I alt	16.836

Ifølge de af undervisningsministeriet senere udarbejdede prognoser til brug for opstillingen af de 3-årige budgetforslag må Københavns universitet i 1970 regne med en samlet studenterbestand på ca. 23.800. Dette antal kan forventes at ville fordele sig på fakulteterne som følger:

Det teologiske fakultet	570
Det rets- og statsvidenskabelige fakultet	5.170
Det lægevidenskabelige fakultet	4.490
Det filosofiske fakultet	10.250
Det matematisk -naturvidenskabelige fakultet	3.320

På de arealer, som efter indgåelsen af overenskomsten med Københavns kommune i alt står til rådighed for Københavns universitet, finder der allerede, eller vil der kunne opføres følgende etagearealer:

Arealets navn[2])	m² brutto
Indre by (omfattende ejendomme, som er i universitetets besiddelse, eller som er sikret universitetet ved en partiel byplanvedtægt)	57.000
Bebyggelsen omkring Botanisk Have	27.000
Blegdamshospitalsarealet	120.000
Institutarealerne ved Rigshospitalet og Anatomisk Institut	32.000
Rådmandsgade (Matr. 5693 udenbys Klædebo)	20.000
Nørre Fælled	75.000
De militære arealer ved Svanemøllen	160.000[1])
I alt	491.000

[1]) Etagearealet er beregnet under forudsætning af en udnyttelsesgrad på 0,4 og 0,5 for henholdsvis Ryvangsområdet og Vognmandsmarken.

[2]) Udover de angivne arealer disponerer Københavns universitet i Københavnsområdet over et areal[1] ved Nybrogaard på ca. 35 ha, hvoraf de 15 ha kan bebygges. Det pågældende areal er i overvejelserne forudsat anvendt til kollegiebyggeri eller sådanne særlige institutter, der ikke har nogen umiddelbar forbindelse med den almindelige universitetsundervisning.

Det er herefter åbenbart, at de arealer, der for tiden kan anvendes til universitetsformål, ikke giver mulighed for en samlet løsning på Københavns universitets lokaleproblemer. Det må således tages i betragtning, at foruden det udækkede behov på ca. 25.000 m^2 brutto, hvortil kommer yderligere nævnte 5 ha til forsøgshaller for den fysiske faggruppe, vil udbygningen på de pågældende arealer i et ikke ringe omfang medføre ombygning af for universitetsforhold uhensigtsmæssige eksisterende lokaler. Derved kan meget vel en del af arealerne gå tabt.

Under indtryk heraf har udvalget i skrivelse af 8. december 1965 anmodet undervisningsministeriet om at optage forhandlinger med boligministeriet for at få Danmarks tekniske Højskoles Østervoldgadekompleks, der som ovenfor nævnt i betænkningen af 27. oktober 1961 blev anført som udvidelsesmulighed for universitetet, stillet til rådighed for Københavns universitet, efterhånden som udflytningen af højskolen finder sted.

Østervoldgade-komplekset har et samlet bruttoetageareal på ca. 40.000 m^2, således at dette sammen med de ovennævnte 491.000 m^2, således at dette sammen med de ovennævnte 491.000 m^2, i alt ca. 531.000 m^2, formentlig vil kunne komme til at dække universitetets opgjorte lokalebehov, hvori dog ikke er medregnet arealet til større centrale, videnskabelige biblioteker.

Dette forudsætter imidlertid, at de hidtil nævnte arealmuligheder udnyttes fuldt ud. Arealerne vil således ikke komme til at indeholde væsentlige reserver.

Hertil kommer, at opgørelsen af arealbehovet på noget længere sigt utvivlsomt snarere er for lav end for høj. Inden for mange felter vil der foregå en kraftig ekspansion af nye fag, der ikke kan forudses. Udvalget er i sine beregninger gået ud fra, at arealbehovet pr. student vil forblive uændret på længere sigt. Denne antagelse er imidlertid næppe realistisk, da det hidtil har vist sig i Danmark såvel som i udlandet, at arealbehovet ved universiteterne har været voksende selv med uændret antal studenter. Man vil derfor og på grund af forskningens udvikling og stigende krav om videre- og efteruddannelse ikke ved den skitserede udbygning kunne tilgodese de yderligere arealkrav, der vil opstå.

Endvidere medfører den omhandlede udbygning af universitetet, at man i høj grad vil komme til at inddrage ældre og uhensigtsmæssige lokaler i planerne. Yderligere vil der ved universitetets udvidelse i den indre by opstå alvorlige problemer i forbindelse med genhusningen af de nuværende beboere. Dette vil antagelig sinke universitetets udvidelser i dette område.

Selv om udvalget i øjeblikket går ud fra, at Københavns universitet på lang sigt næppe udbygges til mere end et samlet antal studenter på ca. 20.000, har man fundet de ovennævnte ulemper så alvorlige, at man i sine overvejelser har inddraget muligheden for at få yderligere arealer stillet til rådighed for universitetet. Nødvendigheden heraf er især blevet betonet fra det matematisk-naturvidenskabelige fakultets side. Især dette fakultets uddannelser er pladskrævende, og der forudses en fortsat kraftig ekspansion i de faggrupper, hvis arealbehov er mest omfattende. Fakultetets repræsentanter i udvalget har som et sådant egnet udvidelsesområde peget på et areal i Lundtofte, der er beliggende umiddelbart øst for det areal, hvorpå Danmarks tekniske Højskole opføres, og som ejes af Lyngby-Tårbæk kommune. Arealet vil kunne rumme henved 200.000 m^2 etageareal. Fakultetet fremhæver, at arealet, hvis det blev overdraget til den matematisk-fysisk-kemiske faggruppe, ville give denne betydelige reservearealer og dermed forskningsmæssige ekspansionsmuligheder, ligesom det ville blive muligt at samle faggruppens nu temmelig spredte institutter og laboratorier på ét sted.

Fakultetets repræsentanter har endvidere fremhævet, at man ved en sådan placering ville skabe mulighed for, at der mellem faggruppen og Danmarks tekniske Højskole på forskningens og den videregående uddannelses områder ville kunne udvikle sig et samarbejde, der vil kunne blive af betydning for udviklingen i såvel højskolens som universitetets hele virksomhed, hvortil kommer, at man ville kunne opnå en mere intensiv udnyttelse af de faciliteter, som begge de to uddannelsesinstitutioner har brug for.

Udvalget har af de ovenfor anførte grunde ment at måtte henlede opmærksomheden på det ønskelige i at gennemføre Københavns universitets udbygning ved til dette formål at inddrage yderligere arealer.

Udvalget finder ikke at have det fornødne grundlag på nuværende tidspunkt til at fremkomme med endeligt forslag til placering af de enkelte fakulteter og faggrupper på de arealer, der står eller måtte blive stillet til rådighed for Københavns universitet, men mener dog at kunne fastslå, at det lægevidenskabelige fakultet fortsat må placeres på arealerne omkring Rigshospitalet herunder Blegdamshospitalets arealer, at den botanisk-biologiske faggruppe inden for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet placeres i bebyggelsen omkring Botanisk Have, og den zoologisk-biologiske faggruppe på Nørre Fælled.

Udvalget har heller ikke på nuværende tidspunkt kunnet foretage en opgørelse af udgifterne ved en tilfredsstillende udbygning af Københavns universitet. Det kan dog fastslås, at omkostningerne ved det nybyggeri, der skal til for alene at tilfredsstille det lægevidenskabelige og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets behov for nybyggeri, antagelig vil andrage mindst 700 mill. kr. Omkostningerne ved universitetets udbygning i øvrigt kan ikke opgøres på nuværende tidspunkt, men må antages at andrage omkring 300 mill. kr.

Udvalget påregner at afgive betænkning med et forslag til udbygningsplan i løbet af 1966.

Skematisk oversigt over gennemførte og resterende arbejder (1961-priser)

(Afvigelser fra de anførte i alt-tal skyldes ændringer i projekter m. m.).

	1961–66		Resterer	1966–71
	I alt (1.000 kr.)	Gennemført eller påbegyndt		
Filosofisk laboratorium	58	58		
Institut for lingvistik og fonetik	43	28	35	
Institut for dansk dialektforskning	121	100	21	
Historisk og slavisk institut	1.823	1.590		
Musikvidenskabeligt institut	1.388	50	1.338	
Børnepsykologisk klinik	1.135			1.135[1])
Østasiatisk institut	57	60		
Medicinsk-historisk museum	40	40		
Økonomisk institut m. v.	308	288	20	
Kommunitetsbygningen	956			956
Zoologisk museum i Krystalgade	1.428			1.428
Gråbrødre-komplekset	202	50[2])	650[2])	
Dyrkøb–Skindergade	1.145			1.145
Fiolstræde–Krystalgade	4.000			4.000
Studiegårdskarréen	5.600			5.600
»Øvrige arbejder«	8.791	151		8.640
	27.095	2.415	2.064	22.904

[1]) Klinikken er indtil videre placeret i den i 1961/62 erhvervede ejendom Fiolstræde 10, indretningsudgift 92.000 kr.
[2]) Incl. indretning af Nordisk Asien institut.

Det lægevidenskabelige fakultet.

	1961–66		Resterer	1966–71
	I alt (1.000 kr.)	Gennemført eller påbegyndt		
Medicinsk-anatomisk institut	6.300	40[1])	1.260[1])	5.000
Fysiologi-komplekset	35.925			35.925
Retsmed. og patologisk-anatomisk institut	15.310			15.310
Radiofysisk-radiobiol. cancerolog. kompleks	9.750			9.750
Farmakologisk institut	1.910	1.700		
»Tomme etage« m. v.	460	100	1.200	
Neurofysiologisk intituts staldbygning	345	450	80	
	70.000	2.290	2.540	65.985

[1]) Vedr. instituttets sydfløj.

Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.

	1961–66		Resterer	1966–71
	I alt (1.000 kr.)	Gennemført eller påbegyndt		
H. C. Ørsted institutet	53.080	26.080		27.000
Institut for teoretisk fysik	9.065	1.065		8.000[1])
Filialobservatoriet i Brorfelde	150	150		
Mineral.-geologisk institut	27.950	2.450		25.500
Geografisk institut	7.500			7.500[2])
Zoologisk centralinstitut	20.000	18.000	4.500	
Alm. zool. og sml. anatomi og zool. teknik (2. etape)	3.200	3.200		
Zoofysiologi A og B	5.500			5.500
Gymnastikteoretisk laboratorium	1.250			1.250
Genetisk institut	2.150			2.150
Institutter omkring Botanisk Have	21.337			21.337
Botanisk Have	1.361	396		965
Ferskvandsbiologisk laboratorium	535			535
Marinbiologisk laboratorium	1.680			1.680
Havbiologisk laboratorium	312			312
Arktisk station på Disko	565	565		
Oceanografisk institut	2.220			2.220
»9 nye intitutter«	8.775			8.775
	166.630	51.906	4.500	112.724

[1]) Udsat indtil videre. Lokaler for NORDITA er foreløbig indrettet i instituttets bygninger.
[2]) Instituttet er indtil videre placeret i lejede lokaler.

Universitetets fællesformål uden for den indre by.

	1961–66		Resterer	1966–71
	I alt (1.000 kr.)	Gennemført eller påbegyndt		
Kedelanlæg på Nr. Fælled	284			284
Lokaler til gartnerpersonalet i Universitetsparken	175			175[1])
Universitetsparkens udformning	657	600	57	
Studentergymnastikken	2.400			2.400
	3.516	600	57	2.859

[1]) Nu placeret i Zoologisk Centralinstitut.

Oversigt over ejendomme som Københavns Universitet ejer eller disponerer over i den indre by

I Studiegårdskarréen
(afgrænset af Studiestræde, Larsbjørnsstræde og Sct. Pedersstræde):

				m² netto
Studiegården			Universitetsformål	2.695
Studiestræde 6	(Universitetskuratoriet)		–	550
– 8	(Udlejningsejendom)	Heraf		ca. 80
– 10	–	–	–	– 225
Sct. Pederstræde 5	(Tjenesteboliger)	–	–	– 60
– 13–15	(Universitetsannekset)		–	535
– 17	(Udlejningsejendom)	–	–	– 25
– 19	(Juristannekset)		–	– 705
– 21	(Udlejningsejendom)	–	–	– 25
– 23	–	–	–	– 25
– 25	–	–	–	– 0
	I alt til universitetsformål			ca. 4.925

I Universitetskarréen
(afgrænset af Frue Plads, Nørregade, Krystalgade og Fiolstræde):

			m² netto
Hovedbygningen		Universitetsformål	1.555
Filologisk laboratorium	(Bogmagasinbygningen)	–	745
Konsistoriebygning		–	150
Universitetsbibliotek	(Kunstfilologisk laboratorium er medregnet)	–	ca. 50
Kommunitetsbygningen		–	1.990
Professorvillaen		–	170
Zoologisk museum		–	3.175
I sidstnævnte bygning er p. t. heraf inddraget ca. 2.000 m² netto til auditorium m. v.			
	I alt til universitetsformål		ca. 7.835

I Kejsergadekarréen
(Afgrænset af Kejsergade, Skindergade, Niels Hemmingsensgade og Gråbrødretorv):

				m² netto
Kejsergade 2			Universitetsformål	1.355
Skindergade 13	(Udlejningsejendom)		–	0
– 15	–		–	0
Niels Hemmingsensgade 19–21	(Auditoriefløjen)		–	340
– 23	(Udlejningsejendom)	Heraf	–	ca. 20
Gråbrødretorv 6	–	–	–	180
– 8	(Butikker i stueetagen)	–	–	420
	I alt til universitetsformål			ca. 2.315

I Regenskarréen
(afgrænset af Krystalgade, Købmagergade, St. Kannikestræde og Fiolstræde):

				m² netto
Fiolstræde 10–St. Kannikestræde 18	(Delvis udlejningsejendom)	Heraf egl.	universitetsformål	ca. 590
St. Kannikestræde 2	(Regensen)	–	–	– 0
– 12	(Borch's kollegium)	–	–	– 0
	I alt til universitetsformål			ca. 590

I Elers-karréen
(afgrænset af St. Kannikestræde, Ll. Kannikestræde, Skindergade og Købmagergade):

				m² netto
St. Kannikestræde 9	(Elers kollegium)	Heraf egl.	universitetsformål	0
– 11	(Professorgård)	–	–	0
– 13			–	410
Skindergade 8	(Udlejningsejendom)		–	0
	I alt til universitetsformål			410

I Metro-karréen
(afgrænset af Fiolstræde, St. Kannikestræde, Ll. Kannikestræde og Skindergade):

				m² netto
Fiolstræde 4–6	(Metroanneks med gymnastikhus)		Universitetsformål	1.020
Øvrige ejendomme:				
Studiestræde 1	(Bispetorv-annekset)	Heraf	–	1.740
Åbenrå 26–28–30		–	–	0
Dyrkøb 3–Skindergade 36	(Delvis udlejningsejendom)	–	–	600
Krystalgade 14–18, Krystalgade 20–26	–	–	–	2.500
Vodroffsvej 8	–	–	–	200
Fredericiagade 18, Bredgade 60–62	(Kun det af psykologisk laboratorium, kunsthistorisk laboratorium og musikvidenskabelig institut anvendte areal er medregnet)		–	630
	I alt til universitetsformål			ca. 5.670

Sammendrag		m^2 netto
Studiegårdskarréen	ca.	4.925
Universitetskarréen	-	7.835
Kejsergadekarréen	-	2.315
Regenskarréen	-	590
Elers-karréen	-	410
Metro-karréen	-	1.020
Øvrige ejendomme	—	5.670
I alt	ca.	22.765
X 1,5 =	-	34.150 m^2 brutto
Lejemål i KFUM's bygning i Rosenborggade	—	4.750 m^2 brutto
I alt		38.900 m^2 brutto

Institutter og feltstationer uden for København

Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet råder over et antal institutter og feltstationer uden for København.

Institutterne varetager forskning og undervisning inden for fagområder, som kun kan dyrkes i naturen selv; feltstationerne er baser for feltkurser, ekskursioner og i en vis udstrækning for specialestuderendes hovedfagsarbejder og for universitetslærernes forskning. Såvel institutter som feltstationer udnyttes af lærere og studerende ved andre danske universiteter.

A. Institutter[1]*).*

1. Universitetets ferskvandsbiologiske laboratorium i Hillerød. Der rådes over 2 villaer og 1 studenterhus på i alt 470 m^2. Behovet for udvidelse er anslået til 1130 m^2, hvilket søges realiseret enten i Hillerød ved tilkøb eller tilbygning eller ved overflytning af hele laboratoriet til Silkeborg.

Udbygning i Hillerød skønnes at andrage 1.4 til 2 mill. kr. Overflytning til Silkeborg ca. 4 mill. kr. (÷ værdi af nuværende ejendomme).

2. Universitetets marinbiologiske laboratorium i Helsingør. Der rådes over 677 m^2 etageareal. Der er planlagt udvidelser på 1700 m^2 som ventes taget i brug i 1969. Nybyggeriet er beregnet til ca. 7 mill. kr.

3. Universitetsobservatoriet i Brorfelde. Der rådes over 310 m^2 (ud over observationskupler, værksted og tjenesteboliger). Udvidelsesbehovet er skønnet til 650 m^2, hvilket anslås at ville beløbe sig til 1.5 mill. kr.

B. Feltstationer.

1. Havbiologisk laboratorium i Frederikshavn. Laboratoriet råder kun over lejede lokaier. Det stærkt stigende studenterantal har gjort det umuligt fortsat at afholde kurser med ét hold ad gangen sommeren igennem. Allerede i 1968 bliver det nødvendigt at undervise 3 hold ad gangen. Dette vil i dertil egnede lokaler stille krav om 1670 m^2, væsentlig mere såfremt ældre bygninger skal overtages. Der arbejdes i øjeblikket med planer om overtagelse af den tekniske skoles bygninger evt. kombineret med nybyggeri. De samlede udgifter hertil er skønnet til ca. 1.4 mill. kr.

2. Ferskvandsbiologisk station i Suserup ved Sorø. Der haves 120 m^2. Der regnes med bygningsarbejder (bl. a. indlægning af vand) til ca. 75.000 kr.

3. Ferskvandsbiologisk station ved Silkeborg. Der haves 140 m^2. Der ønskes tilbygning af 150 m^2. Udgifterne til dette og en nødvendig ombygning af de eksisterende lokaler er skønnet til 180.000 kr.

4. Christiansminde ved Sorø. (Botanisk feltstation). Stationen er indrettet i en skovridergård lejet af Sorø Akademi. Hovedbygningen er istandsat på interimistisk vis, gårdens længer ønskes restaureret og indrettet til sovesale m. m. Prisen skønnes at blive ca. 90.000 kr.

5. Skalling laboratoriet. (Geografisk feltstation). Stationen råder over 150 m^2 og anvendes af geografer og biologer. Der ønskes yderligere en undervisningsbarak på 125 m^2, hvilket skønnes at ville koste ca. 60.000 kr.

6. Laboratoriet i Esbjerg havn. (Geografisk feltstation). Den hidtidige bygning på 350 m^2, der har været lejet hos Esbjerg havnevæsen, skal nu nedrives. I stedet søges lokaler indrettet i det under opførelse værende

[1]) (alle arealer er brutto etagearealer).

fiskerimuseum i Esbjerg. Der er søgt om 1 mill. kr. til indretning af 650 m^2. Heraf skal ca. 100 m^2 anvendes af Danmarks fiskeri- og havundersøgelser.

7. Tønderlaboratoriet. (Geografisk feltstation). Stationen omfatter 225 m^2 i lejede lokaler. Der er ikke planlagt udvidelse.

8. Gravgærde, Bornholm. (Geologisk feltstation). Der rådes over ca. 200 m^2. Kun hovedbygningen er indrettet. I løbet af de kommende år ønskes sovesale, vaskerum, laboratorier m. m. indrettet i gårdens 2 andre længer. Udgifterne hertil skønnes at ville andrage ca. 200.000 kr.

9. Øen Rågø. Der rådes over den nedlagte lodsstations bygninger på i alt ca. 100 m^2. Der er ingen planer om udbygning.

10. Læsø-laboratoriet. Der rådes over en laboratoriebygning på ca. 100 m^2; Der er ingen byggeplaner.

11. Arktisk station, Godhavn. Der rådes over 909 m^2. Ca. 45.000 kr. skønnes at være nødvendig til forskellige moderniseringer af de ældre bygninger.

12. Der er fremsat ønske om indretning af en Marinbiologisk feltstation i det nordlige Kattegat (Læsø) til ca. 200.000 kr., samt overtagelse af et privat etableret Brakvandsbiologisk laboratorium ved Issefjord til ca. 70.000 kr. Sidstnævnte station ønskes udbygget for ca. 150.000 kr.

13. En usikker faktor i bedømmelsen af behovet for udvidelse af de nævnte feltstationer er, at man hidtil i betydeligt omfang har kunnet benytte Molslaboratoriet, der ejes af Naturhistorisk museum, Århus, men at rådigheden over dette laboratorium nu er indskrænket. Såfremt adgangen til at benytte dette laboratorium nedskæres yderligere, må der skaffes supplerende faciliteter andetsteds.

14. De samlede udgifter til udbygning af de eksisterende institutter og feltstationer uden for København vil ifølge ovenstående oversigt skønsmæssigt beløbe sig til 13 til 15 mill. kr. i de kommende år.

De enkelte fakulteters arealønsker

På grundlag af de af fakulteterne til brug for udvalget udarbejdede behovsopgørelser er nedenstående oversigter over de enkelte fakulteters arealønsker med et kort referat af fakulteternes bemærkninger udarbejdet.

1. Det teologiske fakultet.

	m² netto
a) Fakultetet rådede i 1965 over:	
Teologisk laboratorium	200
Instituttet for Danmarks Kirkehistorie	320
Økumenisk Institut	60
Søren Kierkegaard biblioteket	60
I alt	640
Andel i auditorier	300
Samlet areal	940
Studentertal i 1964/65:	
Teologistuderende	341
Kristendomskundskabsstuderende	206
Tilsammen	547
Areal pr. student 1,7 m² netto.	
b) Fakultetets arealbehov 1970:	
Institutter	2.700
Auditorier, læsesale m. m.	2.000
	4.700
Forventet studentertal:	
Teologistuderende	450
Kristendomskundskabsstuderende	350
I alt	800
Areal pr. student 5,8 m² netto.	
Bruttoarealbehov (4.700 m² X 1,5) ... ca.	7.000

Den fremtidige geografiske placering af fakultetets lokaler ønskes snævert forbundet med placeringen af Det kgl. Bibliotek og med Det filosofiske Fakultet.

Det anses for at være meget vigtigt, at fakultetet er beliggende i nærheden af de bogsamlinger, der vedrører dette.

Der er et snævert samarbejde mellem det filosofiske og det teologiske fakultet. For eksempel er faget hebraisk til den teologiske forprøve administreret — både undervisningsmæssigt og eksamensmæssigt — af det filosofiske fakultet. Omvendt har de kristendomskundskabsstuderende til skoleembedseksamen kun én disciplin, religionshistorie, som varetages af lærere fra det filosofiske fakultet.

2. Det filosofiske fakultet.

	m² netto
a) Fakultetet rådede i 1965 over:	
Det filosofiske laboratorium	220
Institut for lingvistik og fonetik	160
Institut for metrik og foredragslære	49
Det filologiske laboratorium	575
Institut for navneforskning	145
Institut for dansk dialektforskning	370
Færøsk laboratorium	50
Studiesal for græsk papyrologi	16
Institut for græsk og latinsk middelalderfilologi	60
Det slaviske institut	145
Det historiske institut	695
Institut for samfundshistorie og statskundskab + kultursociologi	85
Det kunsthistoriske laboratorium	130
Det musikvidenskabelige laboratorium	425
Det psykologiske laboratorium + Den børnepsykologiske klinik	1.522
De orientalske institutter	585
Institutlokaler i alt	5.232
Fællesauditorier	2.000
Indre by i alt	7.232
Institutlokaler og lignende uden for den indre by	625
Samlet areal	7.857

Studentertal i 1964/65: *5.066.*
Areal pr. student 1,55 m² netto.

b) Fakultetets arealbehov 1970.

Institutter	41.000
Fællesauditorier	9.000
I alt	50.000

Forventet studentertal: 9.000.

Areal pr. student 5,55 m^2 netto.

Bruttoarealbehov (50.000 m^2 X 1,5) 75.000

De bemærkninger, der er gjort om det teologiske fakultets geografiske placering, gælder også for det filosofiske fakultet. Da fakultetets arealønsker ikke vil kunne opfyldes i den indre by, er en udflytning sammen med det teologiske fakultet ønskelig, forudsat at de biblioteksmæssige forhold kan ordnes på tilfredsstillende måde.

3. Det rets- og statsvidenskabelige fakultet.

a) Fakultetet rådede i 19G5 over:

Retsvidenskabeligt institut	150
Kriminalistisk institut	75
Juridisk laboratorium	700
Økonomisk institut	675
Statistisk institut	200
Sociologisk institut	200
I alt	2.000
Andel i auditorier	1.650
Samlet areal	3.650

Studentertal i 1964/65: *3.233.*
Areal pr. student 1,1 m^2 netto.

b) Fakultetets arealbehov 1970:

Institutter, lærerværelser og bibliotekslokaler og diverse fællesfaciliteter	7.800
Auditorier	7.000
I alt	14.800

Forventet studentertal 5.000.

Areal pr. student 3 m^2 netto.

Brutto arealbehov (14.800 m^2 X 1,5) = .. 22.200

Det ventes ikke, at det rets- og statsvidenskabelige fakultet fortsat vil kunne finde plads i den indre by, hvis det filosofiske og det teologiske fakultet fortsat skal være der.

Det må i øvrigt anses for at være en fordel, hvis det rets- og statsvidenskabelige, det teologiske, og det filosofiske fakultet kan placeres inden for samme geografiske område, idet de tre fakulteter stort set benytter de samme lokaletyper, hvilket betyder, at der vil kunne opnås en mere intensiv udnyttelse af den samlede lokalebestand, hvis den kan benyttes af alle tre fakulteter.

4. Det lægevidenskabelige fakultet.

a) Fakultetet rådede i 1965 over:

1.-delsundervisningen.		
Kemi[1])	1.600	
Fysik[1])	1.750	
Genetik	600	
Anatomi	4.259	
Fysiologi, biofysik og biokemi	3.246	11.455
2.-delsundervisningen.		
Alm. patologi	1.276	
Farmakologi	1.172	
Retsmedicin	1.481	
Patologisk anatomi	1.674	
Hygiejne og socialmedicin	834	
Neurofysiologi	738	7.175
Rene forskningsinstitutter.		
Eksperimentel medicin og kirurgi samt immunbiologi og endokrinologi		1.316
Samlet areal		19.946

Studentertal i 1964/65: 3.195.

Areal pr. student 7 m^2 netto.

Med fradrag af de med [1]) mærkede lokaler med et samlet areal på 3.350 m^2, vil der restere 16.596 m^2 netto, som fortsat påregnes anvendt af det lægevidenskabelige fakultet.

b) Fakultetets arealbehov under en studenterbestand på 4.000 svarende til en årlig tilgang på maksimalt 750 studenter.

	m^2 netto
1.-delsundervisningen.	
Kemi	2.600
Fysik	2.300
Biofysik	2.400
Genetik	2.400
Anatomi	10.800
Fysiologi	8.000
Biokemi	8.000
I alt	36.100

[1]) Lokaler, som sorterer under det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, og som helt overtages af dette fakultet.

	m² netto
2.-delsundervisningen.	
Alm. patologi (mikrobiologi)	3.500
Farmakologi	3.000
Retsmedicin	3.700
Patologisk anatomi	4.500
Hygiejne og socialmedicin	1.500
Neurofysiologi	2.000
I alt	18.200
Andre institutter.	
Eksperimentel patologi	1.200
Specielle forskningslaboratorier (Proteinlaboratoriet, institutter for eksperimentel medicin og kirurgi samt immunbiologi og endokrinologi)	6.000
I alt	7.200
Dyrestalde	3.000
Bibliotek	10.000
Computer	1.000
Fælles faciliteter (skønsmæssigt fordelt).	
Studenterhus (kantine, studenterråd, studielokaler)	5.000
Fakultetsadministration, fælles undervisningslokaler m. m.	3.600
I alt	8.600
Samlet behov	84.100
Til rådighed:	
Bestående lokaler, som fortsat kan anvendes	16.600
Udvidelser af bestående institutter	5.900
Nybyggeri ved fuld udnyttelse af Blegdamshospitalets grund	ca. 71.000
I alt	ca. 93.000

Af det samlede behov på 84.100 m² vil bliblioteket med 10.000 m² netto skulle dækkes over ministeriet for kulturelle anliggenders budget. Areal pr. student (biblioteket ikke medregnet) 18,5 m² netto.

Bruttoareal (84.100 X 1,7) = ... 143.000

5. *Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet.*

		brutto
a) Fakultetet rådede i 1965 over:		
1. Matematisk-fysisk faggruppe.		
U. I. T. F., Blegdamsvej[1]	7.500	
U. I. T. F., Risø	3.200	
H. C. Ørsted Institutet	25.000	
Københavns Observatorium[1]	500	36.200
2. Naturhistorisk-geografisk faggruppe.		
Botanisk Institut	1.000	
De biologiske institutter i Botanisk Have	2.500	
Botanisk Museum[1]	500	
Zoologisk Museum	20.000	
Zoologisk Studiesal	2.200	
Institutter for alm. zoologi og sammenlignende anatomi	4.800	
Gymnastik Teori[1]	500	
Zoofysiologi A & B	5.300	
Geografisk Institut[2]	4.000	
Mineralogisk-geologisk institut	7.200	48.000
I alt		84.200

Studentertal i 1964/65: 2.059.

Areal pr. student efter at museumsarealerne er trukket fra $\frac{62.000}{2.059}$ = 30,1 m² brutto = 18,0 m² netto.

b) Fakultetets forventede arealbehov i 1980 med et samlet studentertal på 3000.

Geologisk Centralinstitut og Geografisk Institut m. Mineralogisk museum[3]	32.900
Fysiske og matematiske institutter[4]	35.900
Kemiske institutter	10.400
Zoologiske institutter m. Zoologisk Museum	28.600
Biologiske institutter	7.900
Botaniske institutter m. Botanisk Museum	16.100
Diverse fællesanlæg	5.400
I alt	137.200

Bruttoarealbehov (137.200 m² X 1,7) = 235.000

[1]) Lokaler som ikke kan indgå i dispositionsplanen.
[2]) Lejede lokaler.
[3]) I arealet indgår Danmarks geologiske undersøgelse under ministeriet for offentlige arbejder og Grønlands geologiske undersøgelse under ministeriet for Grønland.
[4]) Et grundareal på 5 ha til opførelse af forsøgshaller for den fysiske faggruppe indgår ikke i beregningen.

Byggebehovet kan opføres som følger:

		brutto
Samlet arealbehov		235.000
Bestående lokaler, som fortsat kan anvendes	65.900	
Danmarks tekniske Højskoles Sølvgadeafdeling (overtages i årene 1965-70)	16.000	81.900
Ønsket nybyggeri		153.100

Areal pr. student:		
Samlet areal		235.000
Fradrag for:		
De geologiske undersøgelser	20.000	
Mineralogisk museum	7.300	
Zoologisk museum	20.000	
Botanisk museum	4.900	52.200
I alt til forsknings- og undervisningsformål		182.800

$$\text{Pr. student} \frac{182.800}{3.000} = 60{,}73 \text{ m}^2 \text{ brutto} = 35{,}5$$

Fakultetets arealbehov vil ikke kunne tilfredsstilles på de nuværende araler, det vil sige i Botanisk Have, på Blegdamsvej og Nørre Fælled.

Fakultetets byggeudvalg har anbefalet, at de matematiske, fysiske og geofysiske institutter samt en del af det astronomiske observatorium samles på et fælles areal og påpeget, at det er muligt, men ikke tilfredsstillende at anvende Vognmandsmarken til formålet, under forudsætning af, at der ikke bliver placeret andre institutioner der.

Geologisk Centralinstitut vil kunne placeres i Ryvangen sammen med Geografisk institut eller i D. T. H.'s bygninger på Østervold (uden Geografisk Institut).

Det Zoologiske Centralinstitut forudsættes fuldført som planlagt og udvidet med institutter for zoofysiologi, gymnastikteori, genetik II, og senere skal der udvides yderligere til almen zoologi II.

Flytningen af instituttet for systematisk botanik, centralbiblioteket, Botanisk Have og Botanisk Museum fra den nuværende botaniske have bliver kun aktuel ved en total udflytning af fakultetet, hvorimod der er en betinget mulighed for at placere plantefysiologi, planteanatomi og instituttet for sporeplanter på Nørre Fælled.

Der gøres opmærksom på, at det er ønskeligt, at fakultetets udbygning disponerer på en sådan måde, at muligheden for en senere samlet udflytning af fakultetet holdes åben.

De forskellige universitetsinstitutter er positivt indstillet overfor en gradvis udflytning af fakultetet til Københavns omegn.

Notat til Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet vedrørende biblioteksproblemer

Såfremt man vælger at følge den i kommissoriet angivne løsning og foretager udbygningen af universitetet på de nu foreliggende arealmuligheder, vil der blive behov for meget store biblioteksfaciliteter i den indre by. Når de reserver, der skabes af den igangværende udvidelse og ombygning af Det kgl. Bibliotek, er opbrugt, antagelig o. 1990, vil det være nødvendigt at skaffe yderligere plads til dette universitets humanistiske hovedbibliotek. En flytning af biblioteket inden for det indre byområde vil næppe kunne realiseres, og en udvidelse på det nuværende sted kan kun ske ved, at Proviantgården og/eller Tøjhusmuseet inddrages til biblioteksformål eller ved at bebygge arealet ved Christians Brygge mellem biblioteket og Christian IV's Bryghus.

En vis decentralisering af bibliotekets virksomhed vil i en længere årrække kunne løse pladsproblemet, og en sådan filialisering, der kan blive ønskelig også af organisatoriske grunde, vil kunne ske ved f. eks. at overflytte Musikafdelingen til en særlig bygning (det nuværende Musikkonservatorium e. 1.), ved at udflytte de samfundsvidenskabelige fag og i forbindelse hermed, og i samarbejde med Handelshøjskolens biblioteks o. a., at etablere et stort samfundsvidenskabeligt centralbibliotek, eventuelt i Østervoldkomplekset.

Også andre udflytninger kan komme på tale, ligesom en aflastning vil ske, når det for længe siden påtænkte fælles depotbibliotek for de københavnske forskningsbiblioteker bygges.

En aflastning af Det kgl. Bibliotek vil endvidere kunne ske ved i højere grad at gøre det til bibliotek for den videregående forskning, hvilket forudsætter gennemførelsen af de allerede planlagte udvidelse af Universitetsbibliotekets 1. afd. ved inddragelse af de filologiske laboratoriers lokaler, således at afdelingens funktioner som studenterbibliotek og bibliotek for forskernes »daglige« behov udbygges.

For Universitetsbibliotekets 2. afdelings vedkommende vil en maksimal udbygning på stedet være nødvendig, ligesom der må påregnes at blive behov for en opbygning af afdelinger dels på Svanemølle-arealet (ca. 12.000 m^2 brutto) og dels på Blegdamsarealet, hvor der allerede i planerne er afsat et biblioteksareal på ca. 10.000 m^2. Det vil endvidere være nødvendigt at tage spørgsmålet om Botanisk Centralbiblioteks stilling og udvidelsesmuligheder op til drøftelse.

Denne løsnings forudsætning: en hurtig opbygning af et humanistisk fakultet i Roskilde indebærer etablering af en hel ny biblioteksorganisation dér, i nær tilknytning til det københavnske videnskabelige biblioteksvæsen.

Akcepteres derimod betænkningens forslag om erhvervelse af et stort samlet areal uden for København og gradvis udflytning af hele eller så godt som hele universitetet hertil, er også biblioteksituationen en anden.

Der må på et sådant planetareal efterhånden etableres to store biblioteker, ét for de humanistiske fakulteter og et for de dele af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, der måtte blive udflyttet til arealet, der må hertil afsættes et samlet areal på ca. 60.000 m^2 brutto, hvori ikke er medregnet de reservearealer, der er nødvendige med henblik på udvidelser.

Ved en sådan udflytning mister Universitetsbibliotekets 1. afdeling i Fiolstræde sin funktion, og dens samlinger må sammensmeltes med de udflyttede dele af Det kgl. Biblioteks samlinger, hvorved man foruden en vis biblioteksmæssig rationalisering vil opnå, at en betydelig del af de mest relevante bøger findes på selve universitetsområdet i

mere end ét eksemplar. Den nuværende bygning i Fiolstræde vil eventuelt kunne anvendes som bogmuseum eller til en anden mere begrænset biblioteksmæssig opgave.

I Det kgl. Biblioteks nuværende bygning, som næppe er egnet til andet end bibliotek- eller arkivformål kunne man i en sådan situation tænke sig at beholde de dele af biblioteket, som ikke i særlig grad er benyttet af universitetet, bl. a. kort- og billedafdelingen, musikafdelingen og avissamlingen. Det kan desuden overvejes at lade den såkaldte Danske afdeling, over for hvilken biblioteket har særlige bevaringsmæssige forpligtelser, forblive i den nuværende bygning, idet udflytningen af Universitetsbibliotekets 1. afdeling medfører tilstedeværelsen på universitetsarealet af en tilstrækkelig samling af den danske litteratur.

Det kgl. Biblioteks nuværende bygning vil endvidere kunne give plads til visse for de videnskabelige biblioteker fælles aktiviteter som f. eks. det særlige udvekslingsinstitut, rigsbibliotekarembedet, konserveringsværksteder og boghistorisk institut, ligesom bygningen kan blive sæde for en for centraladministrationen nødvendig biblioteksorganisation. Endvidere vil der igen kunne blive plads til Dansk Folkemindesamling, til institutionen »Dramatisk Bibliotek«, der nu har til huse i Universitetsbiblioteket i Fiolstræde, og overskydende magasinplads vil kunne anvendes som et hårdt tiltrængt fjernmagasin (til sjældent benyttet litteratur) for alle de københavnske videnskabelige biblioteker. Da det kan forudses, at visse universitetsinstitutter o. 1. vil forblive i den indre by, vil de for disse nødvendige samlinger kunne forblive i bygningen, hvori naturligvis også må opretholdes en serviceafdeling for de mange benyttere, der også i fremtiden vil være bosiddende i eller have tilknytning til de i den indre by værende institutioner, ligesom også bibliotekets udstillingsvirksomhed o. 1. fortsat må være knyttet til bibliotekets nuværende bygning.

Der vil i det hele taget uden al tvivl på det tidspunkt, da en udflytning af en væsentlig del af biblioteket har fundet sted, være et så stort og differentieret biblioteksbehov i den indre by, at bevarelsen af bygningen på Slotsholmen til biblioteksformål vil være en nødvendighed.

Da de medicinske og visse naturvidenska belige fag forudsættes at forblive i København, må Universitetsbibliotekets 2. afdeling udbygges som foran omtalt, d. v. s. fuld udbygning af det nuværende bibliotek på stedet og etablering af en afdeling på Blegdamsarealet.

Ovenstående bemærkninger må naturligvis kun opfattes som en skitse, hvori der bl. a. ikke er taget stilling til de organisatoriske og økonomiske spørgsmål, som knytter sig til det decentraliserede biblioteksystem, hvorom der sandsynligvis vil blive tale.

Der er endvidere ikke taget specielt hensyn til det utvivlsomt store behov for at skaffe de studerende særlige læsepladser, eventuelt særlige lokaler til benyttelse i mellemtimer, til læsning af egne lærebøger m. v. Dette behov, der gør sig gældende for alle fakulteter, ligger på grænsen mellem universitets- og biblioteksfunktionerne og bør gøres til genstand for særlig drøftelse mellem universiteterne og bibliotekerne; det kan tilføjes, at meget taler for, at sådanne særlige læselokaler bliver forsynet med passende håndbiblioteker og underkastet biblioteksmæssig ledelse.

Palle Birkelund,
rigsbibliotekar.

Oversigt over universitetets ejendomme i den indre by - bortset fra universitetskaréen (Frue Plads - Nørregade - Krystalgade - Fiolstræde), den tidligere Metropolitanskole og kollegier – med angivelse af ejendomsskyld og grundskyld med angivelse af eventuel fredningsklasse.

Ejendom	Ejendomsskyld kr.	Grundskyld kr.
St. Pedersstræde 5, 13 og 15 ...	1.675.000	1.100.800
St. Pedersstræde 17	115.000	74.600
St. Pedersstræde 19	345.000	133.700
St. Pedersstræde 21	82.000	34.700
St. Pedersstræde 23	110.000	58.100
St. Pedersstræde 25	86.000	40.300
Studiestræde 1	1.145.000	629.100
Studiestræde 8	200.000	109.900
Studiestræde 10	195.000	97.100
Skindergade 8 (Klasse B)	125.000	123.800
Skindergade 13	70.000	69.800
Skindergade 15	50.000	32.800
Skindergade 36 (Klasse B) ____	330.000	253.600
N. Hemmingsensgade 23	50.000	45.200
Gråbrødretorv 6	110.800	110.800
Gråbrødretorv 8-10 (8: klasse B)	1.200.000	535.900
St. Kannikestræde 18	1.365.000	229.500
St. Kannikestræde 13 (Klasse B)	210.000	147.900
Krystalgade 14-18	2.150.000	787.200
Bredgade 60 (Klasse A)	400.000	316.000
Bredgade 62 (Klasse A)	700.000	482.400
Vodroffsvej 8	340.000	301.200
	10.973.800	5.714.400

Redegørelse til dispositionsplanudvalget for Københavns universitet vedrørende arealer i Københavns-egnen, som kunne egne sig til en mere eller mindre omfattende udflytning af universitetet

December 1966.

PETER BREDSDORFF's TEGNESTUE A/S, NØRREBROGADE 176, KØBENHAVN. N.

Indledning.

I foråret 1966 førte dispositionsplanudvalgets arbejde med en langsigtet udbygningsplan for Københavns universitet til overvejelser af mulighederne for en geografisk mere samlet løsning end de udbygningsmuligheder, man indtil da havde haft til drøftelse.

Under arbejdet var man blevet klar over, at de arealer, som universitetet ville kunne råde over i henhold til givne tilsagn, på længere sigt næppe ville være tilstrækkeligt (jfr. redegørelsen af 7. marts 1966 fra dispostitionsplanudvalget til planlægningsrådet), og at en så spredt beliggenhed af universitetets forskellige afsnit ikke ville skabe helt tilfredsstillende forhold for undervisningen og forskningen.

Man mente derfor, at det burde undersøges, om der kunne findes et større samlet areal i Københavnsegnen, som var trafikalt velbeliggende, og om der var praktiske muligheder for efterhånden at gennemføre en hel eller delvis udflytning af universitetet til til et sådant areal. Denne mulighed skulle sammenlignes med den oprindelige plan om udbygning på Østervold, ved Botanisk Have, på Nørre Fælled og på de militære arealer på Svanemøllen. De udbygningsmuligheder i den indre by, som man fra universitetets side tidligere har tillagt stor betydning, var allerede i dispositionsplanudvalgets kommissorium af 2. februar 1965 skudt stærkt i baggrunden.

I anledning af disse nye tanker gav dispositionsplanudvalget Peter Bredsdorffs tegnestue til opgave at foretage en undersøgelse, som kunne belyse spørgsmålet, om der overhovedet fandtes større egnede arealer i rimelig afstand fra bymidten, om deres relation til den storkøbenhavnske udvikling på længere sigt og om deres fordele og ulemper i øvrigt.

Til støtte for disse undersøgelser nedsattes en lille arbejdsgruppe med repræsentanter for fakulteterne og undervisningsministeriet, og med deltagelse af den kgl. bygningsinspektør og Peter Bredsdorffs tegnestue. Arbejdsgruppen fik til opgave dels at formulere problemstillingen, dels at følge undersøgelsesarbejdet på nærmere hold.

Der har været holdt 4 møder, hvor undersøgelsens forløb er blevet diskuteret og problematikken prøvet. Som et led i undersøgelserne har tegnestuen haft en række kontakter med statslige og regionale organer, ligesom der har været optaget uformel kontakt med enkelte kommuner, som syntes at rumme egnede arealer.

Der har således været ført drøftelser med boligministeriet, den kommitterede i byplansager, egnsplansekretariatet, sekretariatet for byudviklingsudvalgene for Københavnsegnen sekretariatet for Køgebugt-planlægningen og fredningsplanudvalgene for Københavnsegnen. Endvidere med borgmestrene for Ballerup-Måløv og Høje Tåstrup kommuner og borgmesteren for magistratens 4. afdeling i Københavns kommune. Der har været en foreløbig kontakt med Statsbanernes baneafdeling og - specielt med henblik på en eventuel Amager-placering - med professor Fritz Ingerslev vedrørende støjproblemer.

Endvidere har der været kontakt med Københavns amts vej inspektorat og luftfartsdirektoratet, og der har været ført drøftelser med det kommanditselskab, som har erhvervet arealer til og står for opførelse af et nyt storcenter ved den kommende Høje Tåstrup station.

1. To principielle udbygningsmuligheder for universitetet.

En udbygning af Københavns universitet over en meget lang årrække indeholder så mange aspekter og kombinationsmuligheder, at en forenkling af problemstillingen er nødvendig, for at man skal kunne bevare overblikket. En sådan forenkling må på den anden side ikke medføre, at realistiske muligheder afskæres på forhånd.

I dispositionsplansudvalgets betænkning opererer man med to principielle hovedløsninger:

A. En forbliven inden for Københavns kommune med udbygning på tilgængelige arealer (Svanemøllen m. fl.) og erhvervelse af eksisterende ejendomme, som ombygges til universitetsbrug.
B. En hel eller delvis udflytning til et større samlet areal inden for det københavnske nærtrafikområde.

Under arbejdet har man behandlet to varianter af løsning B, nemlig en begrænset udflytning (kun af den matematisk-fysikemiske faggruppe) til et mindre areal (skønsmæssigt 100 ha) og en total udflytning af Københavns universitet til de statsejede arealer vest for Roskilde. Parallelt med disse principielle muligheder har man i betænkningen beskrevet en række overgangsløsninger, som skulle fungere i den lange udflytningsperiode under løsning B.

Det er ikke opgaven i denne redegørelse at tage stilling til hvilken af de to principløsninger eller varianterne heraf, der bør anbefales, og den beskæftiger sig udelukkende med de arealmæssige problemer, der er forbundet med en udflytningsløsning.

Udgangspunktet for udflytningsløsningen har for udvalget været, at denne løsning ikke nødvendigvis *forudsætter* en samlet, total udflytning, men at den indebærer *mulighed herfor*, hvis det med tiden skulle vise sig hensigtsmæssigt. For at sikre den mulighed, må der naturligvis være rigelige udvidelsesmuligheder i tilknytning til et nyt universitetsareal, også selvom man kun skulle erhverve en begrænset del i starten.

Opgaven har altså været at udpege et eller flere arealer på mindst 100 ha, som var således beliggende, at det herudover havde rigelige udvidelsesmuligheder, samtidig med at det skulle opfylde en række andre krav, som er beskrevet i et følgende afsnit.

2. De overordnede planlægninger i Københavnsegnen.

Der er to vigtige forudsætninger for en løsning, som skal rumme mulighed for en hel eller delvis udflytning af universitetet til et større areal i Københavnsegnen:

1. Arealet må ligge således i hovedstadens fremtidige bystruktur, at universitetet kan drage fordel af de foranstaltninger, som gennemføres som led i den overordnede planlægning (trafiknettets og de overordnede tekniske anlægs udbygning, institutionernes og servicecentrenes placering m. v.) og at universitetet kommer til at ligge i nærheden af det fremtidige tyngdepunkt for befolkningens fordeling.
2. Arealet må kunne tages i brug så snart som muligt, for at man kan undgå nybyggeri på arealer uden udvidelsesmuligheder og begrænse investeringer i midlertidige om- og tilbygninger ved de eksisterende universitetsanlæg i byen.

Begge disse forudsætninger betyder, at arealet må søges på sådanne steder, hvor dets anvendelse til universitetsformål er på linie med den overordnede planlægning. Beslutter man sig til en placering, som er i modstrid med f. eks den fremtidige egnsplanlægnings principper, vil man ikke kunne drage fordel af denne egnsplanlægning og de dispositioner, der træffes i tilslutning hertil, og man vil sandsynligvis også komme ud for en uønsket forsinkelse af hele afklaringen omkring udflytningen.

Der er i det følgende kort redegjort for den overordnede planlægning i egnen som baggrund for de følgende afsnit, som om-

handler kravene til et udflytningsareal og gennemgået de enkelte lokaliseringsmuligheder.

2.1 *Egnsplanlægningen*

I 1960 offentliggjorde Egnsplansekretariatet for Københavnsegnen den såkaldte »Principskitse«, hvis hovedmotiv var en koncentration af udviklingen i vestegnen og en tilbageholdenhed i nordegnen. Skitsen foreslog endvidere en stærk centerdannelse et sted mellem Roskilde-fingeren og Køgebugtfingeren til aflastning af Københavns city.

I foråret 1961 nedsatte boligministeriet et udvalg til »teknisk gennemgang af principskitsen« med deltagelse af embedsmænd og teknikere fra en række ministerier og overordnede, offentlige myndigheder. I slutningen af 1962 afgav udvalget en betænkning, hvori man gav udtryk for enighed om, at en første fase af udbygningen burde gennemføres langs elektrificerede banestrækninger med Roskilde og Køge i forbindelse med en opbygning af bycentre af en større orden end tidligere forudsat. Udvalget udarbejdede i overensstemmelse med disse synspunkter en 1. etape plan, hvor hovedvægten ligger på disse to by-udløbere, og som omfatter overordnede centre i Lyngby og Høje Tåstrup. Samtidig henstillede udvalget, at denne udbygning blev støttet ved en snarlig gennemførelse af de fornødne S-bane- og vejanlæg. Udvalget henstillede desuden, at man undgik at foregribe nogen større udvikling uden for disse områder, før en langsigtet plan for hovedstadsområdet var blevet udarbejdet. For tilvejebringelsen af det bedst mulige grundlag for en sådan langtidsplan gik udvalget ind for kontinuitet i og styrkelse af egnsplanarbejdet. En placering af et universitetsareal i Københavns nordegn, dvs. nord for »Frederikssundsfingeren« ville det være en foregribelse af udviklingen. En placering ved f. eks. Kokkedal, Hammersholt eller Høvelte må således allerede af den grund falde ud.

Principperne for udbygningen af hovedstadsområdet peger stærkt mod en gradvis flytning af befolkningstyngdepunktet i vestlig retning.

2.2 *Byreguleringen*

Byudviklingsudvalgene for Københavnsegnen har efter henstilling fra byplannævnet fulgt principskitsens og »teknikerbetænkningens« principper, idet man har udlagt færre inder- og mellemzonearealer i nordegnen end i vestegnen. De første byudviklingsplaner i hovedstadsområdet er lige udløbet, og der er udarbejdet planer for de næste 15 år (visse steder 5, 10 og 20 år). Man vil i administrationen af disse nye planer fra byudviklingsudvalgenes side lægge vægt på, at yderzonerne respekteres, således at visse udvidelsesmuligheder forbeholdes til senere byudviklingsperioder, samtidig med at befolkninger skal sikres rekreative områder i tilknytning til bebyggelserne.

Et universitetsareal må på denne baggrund søges i et område, som af de overordnede planlægningsmyndigheder er udpeget til fremtidigt byområde og være således beliggende, at der er udvidelsesmuligheder i tilgrænsende områder på længere sigt. Udvidelsesområder kan dog ikke være de såkaldte permanente yderzoner, som også på langt sigt søges friholdt.

Byudviklingsplanerne inden for det tidligere fingerplanområde betragtes nu som endelige og de udlagte yderzoner i princippet som permanente. Arealmuligheder mellem Ballerup og Måløv og ved Vallensbæk, Brøndby Strand og Avedøre kan derfor på forhånd betragtes som uegnede.

2.3 *Køgebugt-planlægningen*

En særlig stilling i den overordnede planlægning indtager planlægningen af Køgebugtområdet. Det er en fælles byplanlægning for 8 kommuner, gennemført ved et ved lov af 1961 nedsat særligt udvalg. Der er tale om en samordnet og ret detailleret dispositionsplanlægning og tidsfølgeplanlægning, og man er allerede så langt fremme med planerne, at arealanvendelser, vejføringer og andre trafiklinier, kloakering m. v. ligger fast.

2.4 *Fredningsplanlægningen*

I medfør af naturfredningsloven af 1961 varetages fredningsplanlægning af fredningsplanudvalgene, i reglen for to eller flere amtsrådskredse under eet. Der er ikke tale om egentlige fredninger, men om udpegning af områder, hvor fredningsinteresser skønnes at være til stede. I sådanne områder må ingen bebyggelse eller omdannelse af land-

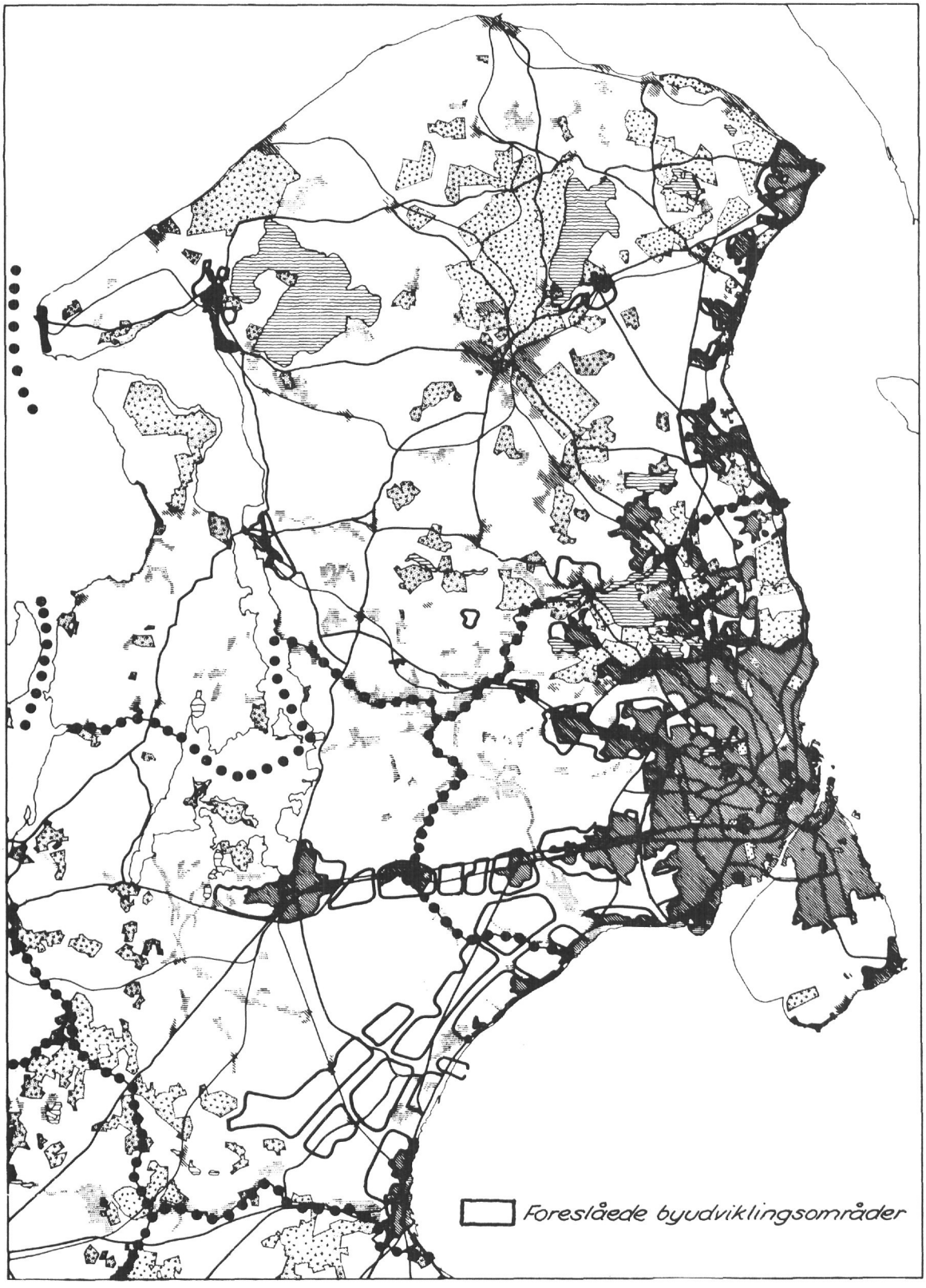

»Principskitse til egnsplan for byudviklingen indtil 1980 i Københavns, Frederiksberg og Roskilde amter«, ifølge Egnsplansekretariatet, dec. 1950.

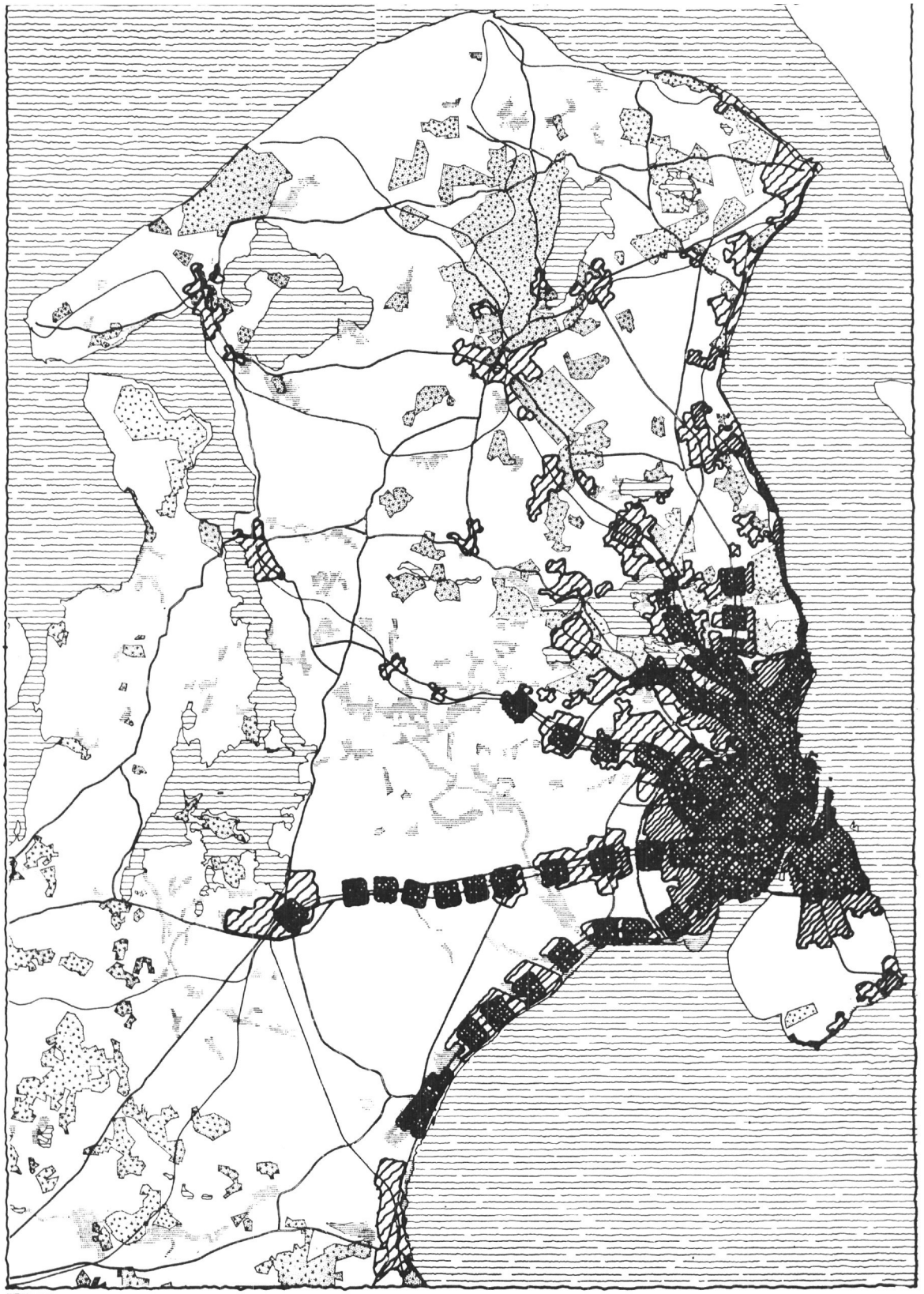

BYAREALER MED GOD KOLLEKTIV FORBINDELSE TIL CITY

BYAREALER MED MINDRE GOD KOLLEKTIV FORBINDELSE TIL CITY

BYAREALER MED DÅRLIG KOLLEKTIV FORBINDELSE TIL CITY

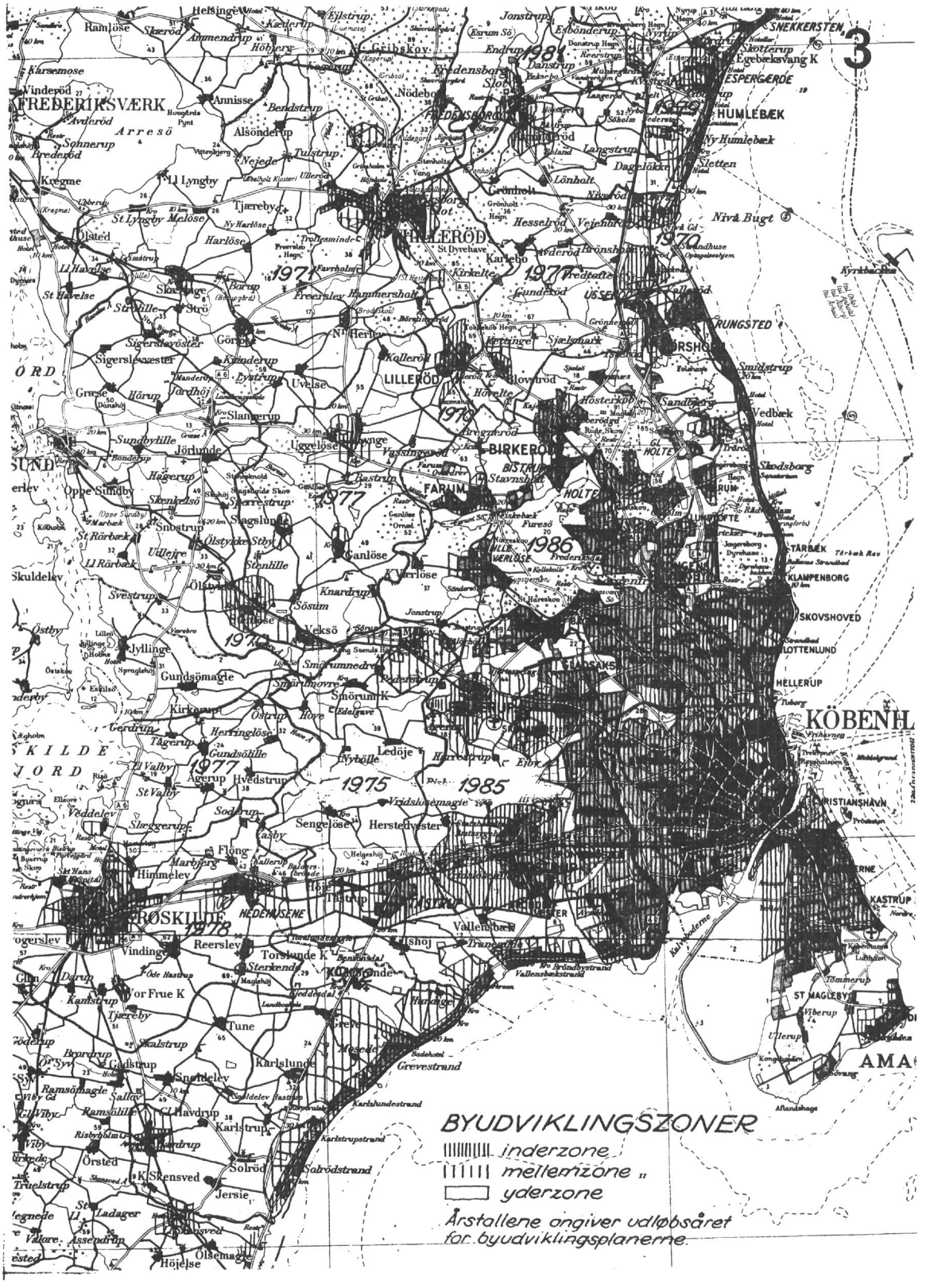
3
BYUDVIKLINGSZONER
inderzone
mellemzone
yderzone
Årstallene angiver udløbsåret for byudviklingsplanerne.
FREDERIKSVÆRK
HILLERØD
LILLERØD
BIRKERØD
FARUM
HOLTE
HUMLEBÆK
SNEKKERSTEN
ESPERGÆRDE
TRUNGSTED
SKOVSHOVED
HELLERUP
KASTRUP
ROSKILDE
HEDEHUSENE
Vallensbæk
Ishøj
Tåstrup
Herfølge
Ledøje
Hvidovre
Glostrup
Brøndby
Ballerup
Herlev
Gladsaxe
Lyngby
Gentofte
Hørsholm
Rudersdal
Fredensborg
Gribskov
Helsingør
Ballerup
Egedal
Frederikssund
Slagelse
Ringsted
Næstved
Faxe
Stevns
Køge
Solrød
Greve
Tårnby
Dragør
Amager
Frederiksberg
Vanløse
Brønshøj
Bispebjerg
Nørrebro
Vesterbro
Valby
Amager
Tårnby
Dragør
Ballerup
Herlev
Gladsaxe
Glostrup
Brøndby
Hvidovre
Tårnby
Dragør
Amager
Vallensbæk
Ishøj
Tåstrup
Herfølge
Ledøje
Hvidovre
Glostrup
Brøndby
Ballerup
Herlev
Gladsaxe
Lyngby
Gentofte
Hørsholm
Rudersdal
Fredensborg
Gribskov
Helsingør

skabet finde sted uden det pågældende fredningsplanudvalgs godkendelse.

Der er udarbejdet fredningsplaner for størstedelen af Nordsjælland, mens vestegnen endnu mangler planer. Placeringen af et universitet et sted i Københavnsegnen bør naturligvis forelægges fredningsplanudvalget, uanset om der er fredningsplan for det pågældende område eller ej. Et universitet er et så omfattende anlæg, at det ville kunne give anledning til fredningsovervejelser, selv om fredningsplaner endnu ikke foreligger.

2.5. *Statsbanerne*

Af særlig betydning for valg af et udflytningsareal for universitetet er planlægningen af udbygningen af Københavnsegnens baner, fordi en forudsætning for en udflytning er nær tilknytning til nærbanenettet. Om de enkelte banestrækninger kan helt summarisk oplyses følgende:

Kystbanen regnes ikke elektrificeret ud over Klampenborg, men det rullende materiel vil blive moderniseret og større frekvens og rejsehastighed vil blive gennemført i de nærmeste år. Større stationer på strækningen bliver formentlig kun Nivå og Rungsted.

Nordbanen vil være elektrificeret i løbet af 1968 til Hillerød. Tidligere påtænkte stationer ved Hammersholt og Høvelte er foreløbig ikke med i anlægsprogrammet.

Hareskovbanen regnes at være elektrificeret til Farum samt indført til Svanemøllen omkring 1975-76. Banen er medtaget i loven af 1961 om nærbanernes udbygning sammen med Køgebugtbanen og Lundtoftebanen.

Lundtoftebanen regnes gennemført som S-bane til Nærum i 1978-79. Banen er medtaget i loven af 1961 om nærbanernes udbygning.

Frederikssundbanen regnes på længere sigt ikke elektrificeret. I 1967 vil der være gennemført 10 minutters drift til Ballerup i myldretiden. En eventuel station ved Malmparken (sidste stop før Ballerup) er ikke med i anlægsprogrammet.

Roskildebanen regnes elektrificeret videre fra Tåstrup til Roskilde. Der har været besigtigelsesforretninger på strækningen og visse steder, bl. a. ved Høje Tåstrup, er ekspropriationer til stationsanlæg foretaget. Der foreligger ingen endelig fastlagt tidsplan for banens gennemførelse som S-bane, men placeringen af et universitet kan tænkes at medvirke til en forcering af elektrificeringen i hvert fald til Høje Tåstrup.

Køgebugtbanen hører til de baneanlæg, som er medtaget i loven af 1961. Den har for øjeblikket højeste prioritet og den ventes at være i drift som S-bane til Vallensbæk i 1971—72. Videreførelse til Hundige regnes i Køgebugtudvalget gennemført i 1975. Der foreligger dog ikke lov herom endnu.

2.7 *Vejplanlægningen*

Af overordnede vej planer i Københavnsegnen er motorvej nettet og ringvej ssystemet af særlig interesse ved valget af et udflytningsareal.

På nuværende tidspunkt kan der siges følgende om vejplaner og udbygningstakt, idet udbygningstakten naturligvis vil afhænge af bevillingerne. Ligeledes kan prioritetsfølgen ændres, hvis behovene skulle ændre sig:

Helsingørvejen (motorvej) regnes at være gennemført fra Brøndsholm til Helsingør i 1975.

Frederiksborgvejen (motorvej) regnes at være gennemført til Farum i 1970 og til Hillerød i 1975.

Ringmotorvejen (Lyngby-Herlev-Brøndbyerne) regnes gennemført i 1975.

Ringvej B4 Bagsværd-Ballerup-Tåstrup) regnes at være gennemført som motorvej i 1975.

Ringvej B5 regnes at være gennemført fra Brøndsholm via Veksø til Hedehusene i 1980.

Motorvejen til Roskilde regnes at være gennemført i 1980.

Vestmotorvejen mellem Ishøj og Køge regnes at være gennemført 1971-73.

2.8. *Lufthavns planerne*

Planerne for udbygningen af Københavns lufthavn har interesse for placeringen af et universitetsareal navnlig p. g. a. støjgenerne. Det siddende lufthavnsudvalg ventes at afgive betænkning i løbet af foråret 1967. I

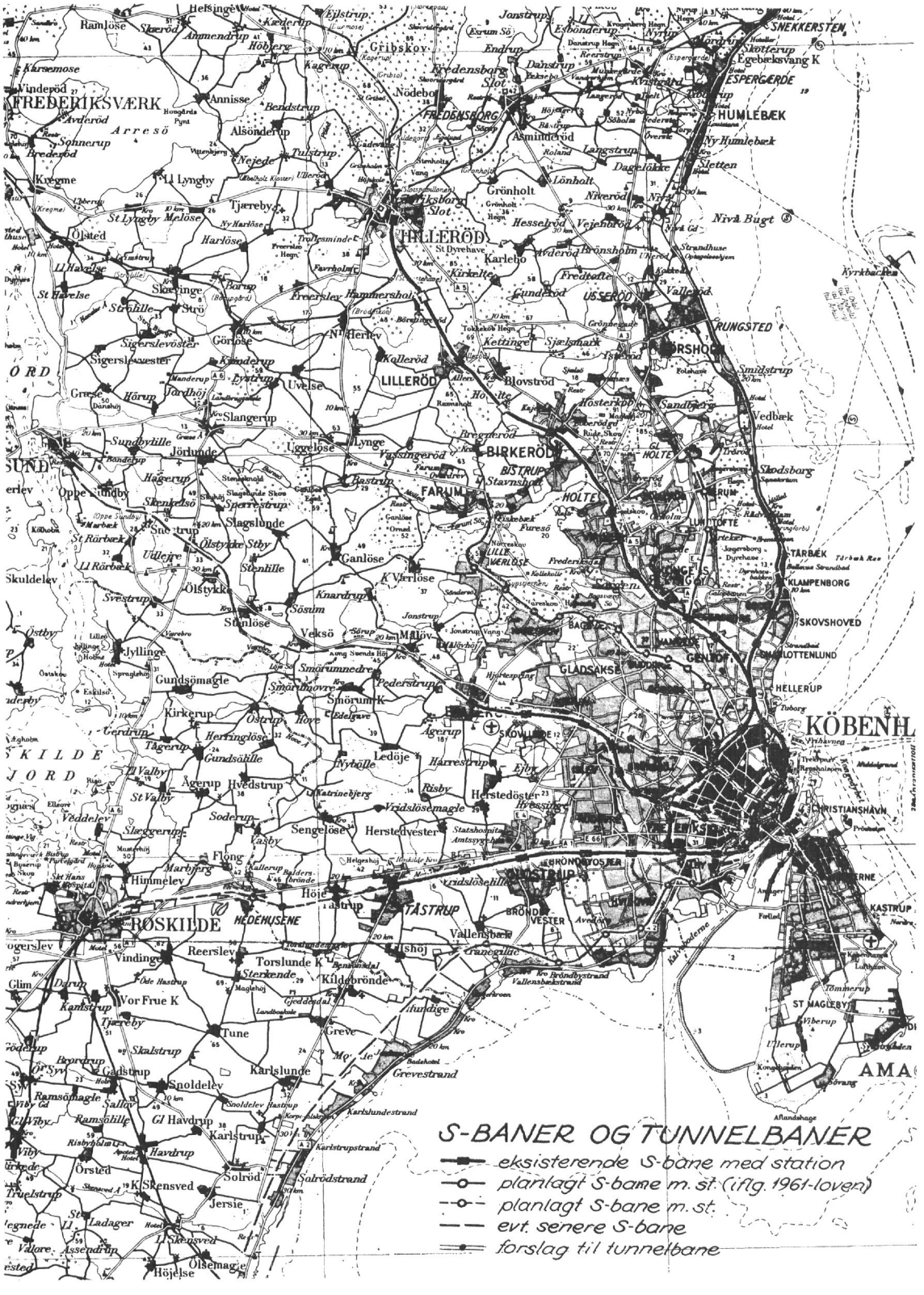
S-BANER OG TUNNELBANER
eksisterende S-bane med station
planlagt S-bane m. st. (ifg. 1961-loven)
planlagt S-bane m. st.
evt. senere S-bane
forslag til tunnelbane
FREDERIKSVÆRK
FREDENSBORG
HILLERØD
LILLERØD
BIRKERØD
FARUM
HUMLEBÆK
ESPERGÆRDE
SNEKKERSTEN
USSERØD
FRUNGSTED
GLADSAXE
HELLERUP
KASTRUP
TÅSTRUP
HEDEHUSENE
ROSKILDE
KØBENH
CHRISTIANSHAVN
AMA

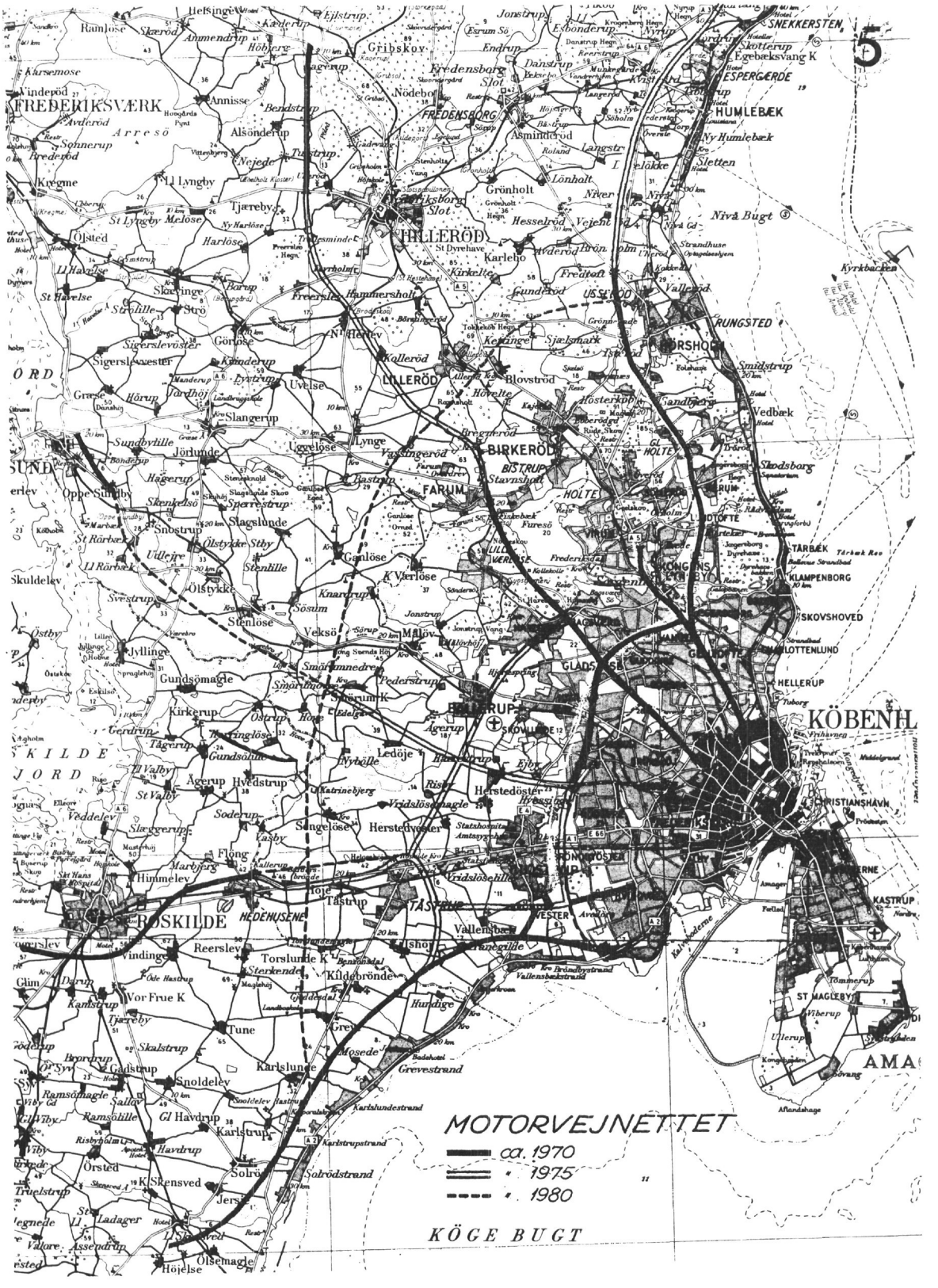
MOTORVEJNETTET
ca. 1970
1975
1980
KØGE BUGT
FREDERIKSVÆRK
FREDENSBORG
HILLERØD
LILLERØD
BIRKERØD
FARUM
HOLTE
GLADSAXE
HERLUP
ROSKILDE
HEDEHUSENE
TÅSTRUP
VALLENSBÆK
SNEKKERSTEN
ESPERGÆRDE
HUMLEBÆK
RUNGSTED
HELLERUP
KØBENH
CHRISTIANSHAVN
KASTRUP
ST MAGLEBY
AMA
KLAMPENBORG
SKOVSHOVED
LOTTENLUND
TÅRBÆK
SKODSBORG
VEDBÆK
SLANGERUP
SKELSKØR
SOLRØD
KARLSTRUP
HAVDRUP
GRIBSKOV
Arresø
Nivå Bugt

udvalget arbejder man med to principielle løsninger: En flytning til Saltholm eller en flytning til Sydamager.

Det kan ikke på nuværende tidspunkt siges, hvilken af disse to løsninger, udvalget vil anbefale, men man tør gå ud fra, at uanset den fremtidige placering af lufthavnen vil en flytning først kunne finde sted om adskillige år. En placering på Saltholm vil forudsætte en tunnel eller bro. I mellemtiden vil det sikkert blive nødvendigt at foretage midlertidige udvidelser på Amager, formentlig i retning af Kongelunden.

Man må derfor sikkert regne med, at lufthavnen i de første mange år vil forblive på Amager, og at store dele af Vestamager vil ligge inden for støjzonerne. Ved en foreløbig kontakt med lydeksperten, professor Fritz Ingerslev, udtalte denne, at den sydlige del af de inddæmmede arealer på Vestamager ville blive stærkt forulempet af støj, sålænge lufthavnen ligger på Amager, og at institutionsbyggen på dette sted formentlig ville rejse store krav til særligt støjisolerende bygningskonstruktioner.

3. Principielle krav til et udflytningsareal

Følgende principielle krav til udflytningsareal for universitetet har været vejledende for, hvilke typer af arealer, der har været taget med i undersøgelsen og for vurderingen af arealerne indbyrdes:

1. *Udvidelsesmuligheder,*
2. *trafikforbindelser,*
3. en *hurtig afklaring* af erhvervelse og byggeri,
4. acceptable *byggemuligheder.*

3.1 *Udvidelsesmuligheder*

En af grundene til, at man overhovedet ønsker at overveje en hel eller delvis udflytning af universitetet, er frygten for at en løsning, der indebærer en forbliven og udbygning inden for Københavns kommune, på længere sigt ikke indeholder tilstrækkelige reserver. Derfor må kravet om, at et udflytningsareal skal indeholde rigelige udvidelsesmuligheder, få en særlig høj prioritet.

Dette indebærer, at ikke alene skal et udflytningsareal sikres på praktisk taget *ubebyget mark,* men det skal også grænse op til områder, om hvilke man ved, at de med sikkerhed vil kunne *holdes ubebyggede* i en meget lang årrække. De arealer, der i denne forbindelse kan komme på tale som »naboarealer« til udflytningsarealet er derfor yderzoner, som i byudviklingsplanerne er sikret mod bebyggelse i planernes løbetid, normalt 15 år. Det gælder dog ikke de permanente yderzoner, som også på langt sigt søges friholdt for bebyggelse.

Det umiddelbare arealbehov ved en udflytningsløsning afhænger af, hvor store dele af universitetet, der tænkes flyttet ud i første omgang.

Tænker man sig, at arealet skal kunne rumme det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, de tre humanistiske fakulteter og universitetsadministrationen, vil det dreje sig om ca. 350.000 m^2 bruttoetageareal, hvis man går ud fra de arealønsker, der er fremsat fra fakulteterne. Tallet kan ikke blive helt præcist, fordi forudsætningerne om studentertilgang m. v. er usikre og fordi fakulteterne har opgjort deres ønsker for lidt forskellige perioder.

Et udflytningsareal må yderligere tænkes at skulle være så stort, at parkeringsbehovet kan tilgodeses i et langt større omfang, end man kan i et tætbebygget område, og man vil desuden sikkert bygge en hel del mere åbent, end man ville i selve byen. Det må i denne forbindelse anbefales, at man bygger med en relativ lav udnyttelse i starten for at sikre udvidelsesmuligheder ved de enkelte universitetsafdelinger så længe som muligt.

Et byggeri på 300-400.000 m^2 bruttoetageareal vil med en udnyttelsesgrad på 0,2 kræve et areal på 150-200 ha. I et sådant tal indgår ikke udvidelsesmuligheder af betydning, tilkomsten af nye forskningsgrene, plads til eventuelle andre læreanstalter, det kgl. bibliotek eller til institutioner, som på anden måde er beslægtet med universitetet.

Med de samme forudsætninger om udnyttelsesgrad vil en udflytning af alene det matematisk-naturvidenskabelige fakultet (ca. 235.000 m^2 bruttoetageareal) kræve ca. 120 ha. Heller ikke her er der indregnet udvidelsesmuligheder, arealer til udendørs forskning og meget andet, der på længere sigt kan blive behov for.

Et universitet på 25.000 studenter med

den fordeling på fakulteter, som findes i dag og med de behov for areal pr. student, som er opgjort af fakulteterne vil fylde omkring 560.000 m^2 bruttoetageareal, hvortil kommer 20.000 m^2 til universitetsadministration og studenterfaciliteter samt det kgl. bibliotek m. v., altså skønsmæssigt omkring 600.000 m^2, svarende til ca. 300 ha ved udnyttelsesgrad 0,2.

Etagearealbehov for 25.000 studenter med den nuværende fordeling på fakultetet.

Fakultet	Studenter i pct. af total	Brutto-areal-behov pr. student m^2	Antal studenter	Brutto-areal-behov i alt m^2
				ca.
Teologisk ...	4	9	1.000	9.000
Rest- og stats-videnskab ..	23	5	5.570	29.000
Filosofi	41	8	10.250	82.000
	68		17.000	20.000
Mat.-nat. ...	14	78	3.500	270.000
	82		20.500	391.000
Læger	18	37	4.500	170.000
I alt	100	(22,4)	25.000	560.000

Alene parkering til f. eks. halvdelen af studenterne og alle lærere og andre ansatte vil kræve op imod et halvthundrede ha, hvis det skal løses i markplanet.

Vælger man derfor et areal på 100–120 ha, men uden væsentlige udvidelsesmuligheder, vil man ganske vist kunne tilgodese det matematisk-naturvidenskabelige fakultets behov frem til 1980, men man ville have afskåret muligheden for en eventuel større udflytning, ligesom man ville kunne forudse pladsnød for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet efter 1980.

Vælger man derimod et areal på godt et par hundrede ha og med mulighed for senere udvidelser, vil man have sikret mulighed for såvel en mere beskeden udflytning som for en eventuel hel udflytning af universitetet.

3.2 *Krav til trafikforbindelser*

Der er flere grunde til at lægge vægt på gode kollektive trafikforbindelser for et udflytningsareal. For det første vil et sådant areal i hele udflytningsperioden, som kan komme til at strække sig over en meget lang årrække, fungere sammen med universitetsanlæggene i byen. Der vil være stærkt behov for gode samkvemsmuligheder mellem de to universitetsafsnit, både på kort sigt, hvor det nye universitet er småt og på langt sigt, hvor bl. a. behovet for tværfaglig virksomhed vil vokse stærkt.

For det andet kan man ikke regne med, at studenterne vil være fuldt motoriserede i den første årrække, selv om flere og flere vil få biler. End ikke i U. S. A. er alle studenterne motoriserede.

For det tredie skal universitetet betjene hele det storkøbenhavnske område og må derfor være i bekvem forbindelse med alle dele af hovedstadsregionen.

Det mest effektive kollektive trafikmiddel vi har til rådighed i Københavnsegnen er *S-banerne,* som både er mere bekvemme, hurtigere over længere strækninger og mere uafhængige af myldretrafikken end busserne. Det må derfor være et naturligt krav, at en udflytnings 1. etape bør ligge i umiddelbar tilknytning *til en S-banestation* og *inden for gangafstand.* Dette sidste er især vigtigt i starten, hvor der på udflytningsarealet vil være så få studenter og lærere, at der ikke er underlag for busdrift fra stationen til arealet. I en senere fase vil dette krav være af mindre betydning.

Kravet om direkte tilknytning til S-bane station reducerer mulighederne til arealer i de ydre ender af S-banenettet, hvor stationerne endnu ikke er omgivet af omfattende bydannelser, og det er da også her, man finder arealer af den ønskede størrelse og med de ønskede udvidelsesmuligheder. Videre må det være et krav, at den S-togsstation, til hvilken udflytningsarealet knyttes, er i drift ved den første indflytning eller snarest derefter. Det er vigtigt at være opmærksom på dette, fordi man let kommer uden for de nuværende S-banestationer under eftersøgningen af et udflytningsareal.

Vejmæssigt må arealet ligge på et sådant punkt i primærvejnettet, at der er den størst mulige »dækning« af den fremtidige befolkning i Københavnsegnen. Der må være planer om motorveje i området, som udflyt-

ningsarealet kan hægtes op på, og disse vejanlæg må være gennemført ved den første udflytning eller snarest derefter.

I bemærkningerne til lovforslaget om centre for højere uddannelse, som er blevet genfremsat i denne folketingssamling, gør Planlægningsrådet opmærksom på det ønskelige i gode fjerntrafikforbindelser mellem de enkelte centre og mellem centrene og de gamle universiteter i Århus og København. På denne baggrund ville det være en fordel, hvis den station, som udflytningsarealet bliver knyttet til, samtidig er fjernbanestation, og at arealet ligger således i det storkøbenhavnske motorvejnet, at der er hurtig kontakt *med landets hovedlandevejsnet.*

3.3 *Hurtig afklaring om erhvervelse og byggeri*

En udflytningsløsning forudsætter overgangsløsninger i den indre by. Jo længere det varer, inden man kan påbegynde byggenet på det nye areal og starte udflytningen, jo større investeringer skal der i de kommende år gøres i den indre by og andre steder i midlertidige om- og tilbygninger, for at universitetet skal kunne modtage det voksende antal studenter. Det må være et mål at begrænse sådanne investeringer mest muligt.

Dette betyder, at det areal man vælger, må være til at erhverve og gøre klart til byggeri så hurtigt som muligt. Der henvises i denne forbindelse til forrige afsnit om de overordnede planlægninger i Københavnsegnen, hvori det betones, at jo mindre man ved valg af placering går imod løbende planer, des lettere vil man kunne komme i gang. Der er samtidig næppe tvivl om, at man ved en placering af universitetet et sted i nordegnen ikke vil kunne drage samme fordel af de overordnede dispositioner, som foretages i forbindelse med egnsplanlægningen (udbygningen af vej- og banenettet, udflytning af andre offentlige institutioner m. m.), mens man ved en placering i vestegnen vil kunne opnå disse fordele og tillige regne med megen støtte, også i forhandlingerne med byudviklingsudvalgene.

Endelig skal det nævnes, at også den eller de *kommuner,* hvori udflytningsarealet vil blive valgt, gerne skulle være *positivt indstillet.* Det er gennem kommunens byplanlægning at hjemmel skal skabes for ekspropriation af arealet, hvis der ikke skal vedtages en særlov herom, og under alle omstændigheder vil et positivt forhold mellem universitetet og den pågældende kommune være til stor gavn.

3.4 *Bebyggelsesmæssige og byggetekniske krav*

En fornuftigt samlet bebyggelsesplan for et universitetsareal forudsætter, at *arealets form* og *jordbeskaffenhed* ikke tvinger til uhensigtsmæssige opdelinger, og at arealet ikke er gennemskåret af højklassede *veje.* Det vil næppe være muligt at finde et areal i så nær tilknytning til en S-banestation og et primærvejnet, som ikke har visse vejlinier løbende igennem sig. Dette vil også kunne accepteres, hvis over og underføringer tilrettelægges og gennemføres i takt med udbygningen. Derimod vil motorveje gennem arealet være uheldigt.

Arealet må desuden være således beskaffent, at der ikke bliver tale om ekstraordinære *funderingsvanskeligheder,* mens kloakering til flere recipienter og et vist omfang af pumpning må kunne accepteres for et så stort areal. Hensynet til støjgenerne kan blive en afgørende indvending mod en eventuel placering i nærheden af lufthavnen.

4. Lokaliseringsmuligheder

Med udgangspunkt i de kriterier for valg af universitetsareal, som er gennemgået i forrige afsnit, redegøres i det følgende for de lokaliseringsmuligheder, dette indebærer. *Kravet om en nær tilknytning til en eksisterende eller planlagt S-togsstation* indskrænker mulighederne til eventuelle nye stationer på Hillerødbanen uden for Birkerød, Lundtofte, eventuelt Malmparken på Balleruplinien, Ballerup, stationerne på Roskildelinien uden for Tåstrup, og stationerne Avedøre, Brøndby Strand, Vallensbæk og Hundige på Køgebugtbanen. Dog må Hundige udelades, idet nærmeste afstand til stationen vil blive ca. 3 km, hvilket er niere end gangafstand.

Kombineres kravet om S-togsstation med

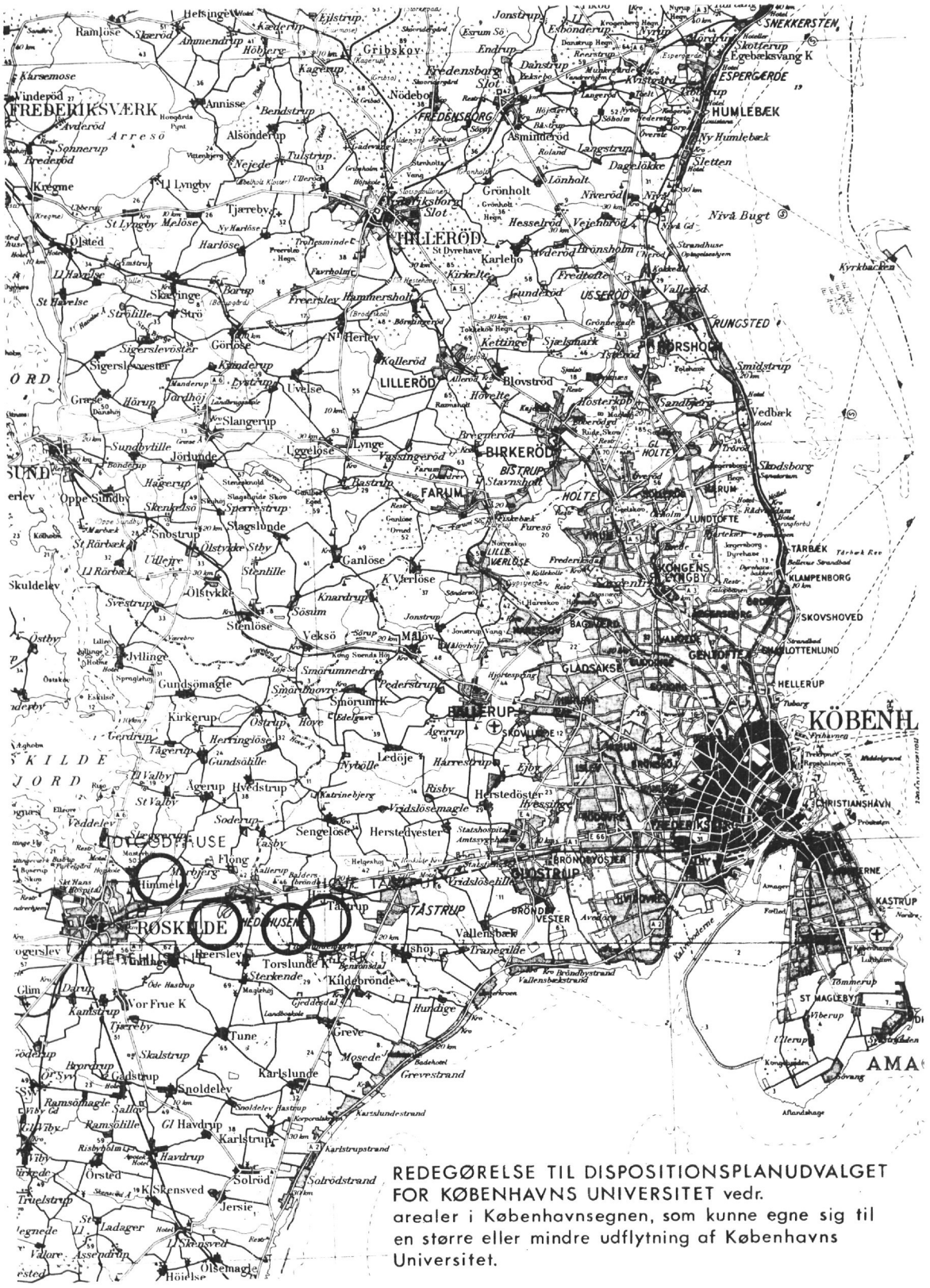
FREDERIKSVÆRK
Arresø
FREDENSBORG
Fredensborg Slot
Gribskov
Nødebo
Helsinge
Ramlløse
Annisse
Alsønderup
Tulstrup
Nejede
Kregme
Tjæreby
Olsted
Skævinge
Græse
Sigerslevester
Gørlose
Uvelse
Slangerup
Jørlunde
Oppe Sundby
Skenkelsø
Snostrup
Stagslunde
Ganlose
Ølstykke
Stenlose
Veksø
Gundsømagle
Kirkerup
Herringlose
Gundsølille
Tågerup
Ågerup
Hvedstrup
Sengeløse
Herstedvester
Herstedöster
Ledøje
Nybølle
Hårrestrup
Ejby
Himmelev
Roskilde
Tåstrup
Vallensbæk
Ishøj
Tranegilde
Brøndby Vester
Brøndbyøster
Glostrup
Hedehusene
Hersley
Torslunde
Kildebrønde
Hundige
Greve
Tune
Karlslunde
Greverstrand
Snoldelev
Karlstrup
Havdrup
Solrød
Solrødstrand
Jersie
Ølsemagle
Højelse
Ejlstrup
Jonstrup
Esrum Sø
Esbønderup
Endrup
Danstrup
Kvistgård
Skotterup
Egebæksvang K
ESPERGÆRDE
HUMLEBÆK
Ny Humlebæk
Sletten
Asmindered
Langstrup
Dagelokke
Lønholt
Grønholt
Niveröd
Nivå
Nivå Bugt
Hesselrød
Vejenrød
Karlebo
Kirkelte
Gunderød
Fredtofte
USSERØD
Vallerød
RUNGSTED
HØRSHOLM
Smidstrup
Vedbæk
Sandbjerg
Hørsterød
Blovstrød
Kettinge
Sjælsmark
Tokkekøb Hegn
Kollerød
LILLERØD
Hørvelte
Bregnerød
BIRKERØD
BISTRUP
Stavnshoved
FARUM
HOLTE
Skodsborg
LUNDTOFTE
TÅRBÆK
KLAMPENBORG
SKOVSHOVED
LYNGBY
KONGENS
GENTOFTE
HELLERUP
KØBENH
CHRISTIANSHAVN
KASTRUP
ST MAGLEBY
AMA
Ålholm
Ålholmsbro
Ålholmsbro Station
Ålholmsbro Station
Ålholmsbro Station

ønsket om en så nær tilknytning til Københavns-egnens fremtidige befolkningstyngdepunkt, falder mulighederne i Nordegnen, dvs. nord for Frederikssundsfingeren ud. Dette falder sammen med egnsplanmyndighedernes henstilling om at en større udvikling ikke foregribes i denne del af Københavnsegnen. Arealmuligheder på Hillerødbanen og ved Lundtofte kan på denne baggrund lades ude af betragtning. Om Lundtofte skal det yderligere bemærkes, at arealet kun vil kunne rumme en yderst beskeden udflytning, f. eks. af dele af det matematisk-naturvidenskabelige fakultet, og dets anvendelse til universitetsformål vil betyde, at man afskærer reservemuligheder for Danmarks Tekniske Højskole.

Tager man derefter kravet til *rigelige udvidelsesmuligheder* ind i billedet kan man udskyde arealmuligheden ved Malmparken, hvor der kun kan skaffes ca. 180 ha uden reserver af betydning. Det er desuden usikkert om og hvornår der vil blive bygget en station ved Malmparken. Endvidere kan man udelade Avedøre, Brøndby Strand og Vallensbæk, hvor der kun vil kunne skaffes udvidelsesmuligheder, hvis man går ud i hvad der må betragtes som permanente yderzoner. Det samme gælder arealer mellem Ballerup og Måløv, som tillige indgår i kommunens planer om rekreativt område for byernes beboere.

Kravet til en *hurtig afklaring af erhvervelsen og anvendelsen* betyder at eventuelle arealmuligheder på Amager må falde ud. Området syd og sydvest for lufthavnen er uafklaret, sålænge der ikke er truffet beslutning om lufthavnens endelige placering (Sydamager eller Saltholm). Den sydlige del af de inddæmmede arealer vil ligge i støjzone, hvis lufthavnen bliver placeret på Sydamager og under alle omstændigheder indtil en eventuel flytning til Saltholm er gennemført. Det må desuden forudses at disse dele af Amager først på et meget sent tidspunkt vil få S-togsforbindelse.

De nordlige dele af de inddæmmede arealer er ifølge Københavns kommunes planer reserveret boligbebyggelse, og der er fra kommunens side ikke interesse for at ændre disse planer.

Tilbage bliver efter dette nogle *arealmuligheder på Roskildelinien,* nemlig ved de kommende eller påtænkte stationer ved *Lidtgodthuse,* evt. station vest for *Hedehusene,* evt. station ved *Baldersbrønde* og ved *Høje Tåstrup* station.

Alle disse placeringer ville være i overensstemmelse med egnsplanens principper.

Arealet ved *Lidtgodthuse* ligger nord for stationen. Der er skønsmæssigt 3-400 ha med udvidelsesmuligheder mod nord. Der vil kunne opnås direkte tilknytning til stationen og afstanden til Rådhuspladsen er ad den kommende motorvej ca. 32 km. Arealet er i yderzone. Stationen indgår i planerne om udbygningen qf Roskildebanen men vil dog næppe blive anlagt, før der er sikret passagerunderlag for den. Afstanden til Risø ville blive 4-5 km.

Syd og vest for *Hedehusene* synes også muligheder for et stort areal med gode udvidelsesmuligheder. Afstanden til Rådhuspladsen vil blive ca. 28 km ad den kommende motorvej. En station vest for Hedehusene vil dog næppe blive opført før der er sikret passagerunderlag for den.

Ved den påtænkte station ved *Baldersbrønde* er der også ubebyggede arealer, som synes tilstrækkelige til at kunne rumme et universitet. Arealerne er for en del reserveret boligbebyggelse i kommunens dispositionsplan, og selve stationen vil næppe blive opført før der er passagerunderlag for den. Afstanden til Rådhuspladsen er ca. 25 km ad den kommende motorvej.

Nærmest Københavns centrum ligger *Høje Tåstrup* (ca. 22 km ad motorvejen). Her vil under alle omstændigheder blive opført en S-togsstation, som yderligere sandsynligvis vil blive fjernbanestation. Der er planlagt opførelsen af en godsbanegård ved den kommende station. I tilknytning til stationen er der projekt under udarbejdelse for et stort kommercielt center, som forventes at betjene en stor del af vestegnen. Ved forhandlinger med Høje Tåstrup kommune er der blevet udtrykt positiv interesse for et universitetsareal ved Høje Tåstrup station, og man er såvel her som i det private konsortium, som vil opføre det kommercielle center og hvis planer naturligvis må blive berørt af placeringen af et universitetsareal ved stationen, villige til at gå ind i realitetsdrøftelser om opgavens løsning. Der synes rigelige udvidelsesmuligheder på længere sigt.

Af fire sidst beskrevne muligheder må *Høje Tåstrup-placeringen betragtes som den bedste*. Arealmulighederne i tilknytning til stationen er relativt store, Høje Tåstrup ligger nærmest København og vil med udbygningen af motorvejsnettet og ringvejsnettet få en overordentlig god trafikal beliggenhed i Københavns-egnen og i forhold til det nationale primærvejnet. Stationen bliver stykgodsbanegård og muligvis også fjernbanestation. Et naboskab med det kommende storcenter må anses for en positiv værdi for universitetet.

De tre øvrige placeringsmuligheder står bogstaveligt talt lige i trafikmæssig henseende. Nærheden til Risø kunne måske tale lidt mere for Lidtgodthuse end for de to andre.